

ISSN 2791-8157

GAD

GENÇLİK | araştırmaları d e r g i s i

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Özel Sayı
Salgın ve Gençlik

Yıl:2021 Cilt:9

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ /
JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Cilt/Volume: 9

Sayı/Number: Özel Sayı (Salgın ve Gençlik)
Eylül/September 2021

Yayın Dili

Türkçe/İngilizce

ISSN 2791-8157

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. *Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.*

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve
Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına İmtiyaz
Sahibi/Owner

Dr. Mehmet Ata Öztürk

Genel Koordinatör/General Coordinator

Mehmet Dinç

Yazı İşleri Müdürü/
General Publication Director

Suat Tayfun Topak

Gençlik Araştırmaları Dergisi (GAD)
ULAKBİM TR DİZİN
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı)
ve EBSCO'da Sorgulanmaktadır.

Editör/Editor

Dr. Mehmet Fatih Köse

Alan Editörleri/Field Editors

Dr. Gülsemin Ertürk Çelik

Dr. Tolga Tek

Dr. Hasan Kavgacı

Yabancı Dil Editörü/Foreign Language Editor

John Zacharias Crist

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Abdullah Topcuoğlu / Selçuk Üniversitesi

Aylin Görgün Baran / Hacettepe Üniversitesi

Besim Fatih Dellaloğlu / Sakarya Üniversitesi

Ertan Özensel / Selçuk Üniversitesi

Eugene Kennedy / Louisiana State University

Hakan Dulkadiroğlu / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İhsan Sezal / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

İsmail Coşkun / İstanbul Üniversitesi

Kadir Canatan / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Mazhar Bağlı / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi

Mehmet Akif Aydın / İstanbul Medipol Üniversitesi

Mehmet Eskin / Adnan Menderes Üniversitesi

Süleyman Seyfi Öğün

Şeref Ateş / Sakarya Üniversitesi

Yasin Aktay/ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yakup Bilgili / Florida State College

*İsme göre alfabetik sırada/

In alphabetical order by name

Yayın Koordinatörü/Broadcast Coordinator
Suat Tayfun Topak

Tasarım Dizgi ve Uygulama/Graphic Design
Bilal Said Doğrusöz

Mizanpaj/Proofreading
Bilal Said Doğrusöz

Yayın Türü/Type of Publication
Yaygın Süreli Yayın/Peer Reviewed Academic Journal

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir (Nisan, Ağustos, Aralık aylarında)
yayımlanır/Three times a year (April, August,
December)

Ankara - Eylül 2021/Ankara September 2021

Dergi Atf Adı/Journal Name
Gençlik Arş. Derg./Journal of Youth Research

Yönetim Yeri/Management Location
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon
Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13
Altındağ, Ankara Telefon: 444 0 472
e-mail: genclikarastirmalari@gsb.gov.tr
web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler *Table of Contents*

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Üniversite Öğrencilerinin Gözünden COVID-19 Salgını: Nitel Bir Araştırma <i>COVID-19 Pandemic From The Perspective of University Students: A Qualitative Research</i> Esra Asıcı & Aykut Günlü	01 21
---	----------

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Umut Düzeyleri <i>Hope Levels Of University Students During The Covid-19 Pandemic</i> Fatma Mansur & Ece Doğuç	26 46
---	----------

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Salgın Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığının İncelenmesi <i>Smartphone Addiction In University Students: The Covid-19 Pandemic</i> Birgül Çiçek & Hande Şahin & Sibel Erkal	52 75
--	----------

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Pandemisi Sırasında Sporda Kriz Yönetiminin Bir Parçası Olarak Esport Kullanımı <i>Use Of Esports As Part Of Crisis Management During The Covid-19 Pandemic</i> Mertkan Üçüncüoğlu & Hamdi Özdemir & Veli Ozan Çakır	81 96
---	----------

İNCELEME / ARAŞTIRMA

COVID-19'la Mücadelenin Aktif Özneleri Olarak Gençler: Salgına Karşı Dünyadan İyi Uygulama Örnekleri <i>Youth As Active Agents In The Fight Against COVID-19 Best Practice Examples Against The Pandemic From Around The World</i> Özge Sanem Özateş Gelmez	102 119
---	------------

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir İnceleme <i>New Media Literacy In Teachers During Distance Education</i> Sümeyra Çizmeci & Esra Karabağ Köse	126 142
--	------------

Yazarlara Notlar

Notes for Writers

147

149

Copyright © 2021 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Eylül 2021 • 9 (Özel Sayı) • 1-20

ISSN 2791-8157
Başvuru | 15 Temmuz 2020
Kabul | 10 Aralık 2020

Üniversite Öğrencilerinin Gözünden COVID-19 Salgını: Nitel Bir Araştırma

Esra Asıcı*
Aykut Günlü**

Öz

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınının etkilerine ilişkin görüşlerinin, salgının olumsuz etkileriyle başa çıkmada kullandıkları stratejilerin ve salgın sürecinde kazandıkları farkındalıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmıştır. Fenomenolojik araştırmalar insanların yaşadıkları deneyimlere odaklanmakta ve bu deneyimlerin onlar için ne anlama geldiğini ayrıntılı biçimde ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmaya 38 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Bulgulara göre, COVID-19 doğası gereği öğrencilerin yaşamını çoğunlukla olumsuz etkilemiştir. COVID-19 sürecinde öğrencilerin olumsuz duygu ve düşünceleri, aile içi çatışmaları ve sosyal medya kullanımları artmış ve sosyal yaşamları sınırlanmıştır. COVID-19 süresince televizyonda izlenen programlar ve haberler öğrencileri psikolojik açıdan olumsuz etkilemiştir. Öğrencilerin COVID-19 salgınının olumsuz etkileriyle başa çıkmak için davranışsal (önlem alma, kitap okuma, dizi/TV izleme, yemek yapma, sosyal destek arama, spor yapma gibi) ve bilişsel (olumlu düşünme, olumsuz duyguları yönetme, dini başa çıkma gibi) stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Olumsuz etkilerinin yanı sıra, COVID-19 bazı öğrenciler için kişisel gelişim ve farkındalık açısından bir fırsat olmuştur. Sonuç olarak, olumlu etkileri olsa da, COVID-19 üniversite öğrencilerinin yaşamını ve ruh sağlığını çoğunlukla olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, COVID-19'un ruh sağlığı üzerindeki etkilerine de odaklanmak önemlidir. COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerini psikolojik olarak desteklemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Salgın, Pandemi, Koronavirüs, Üniversite Öğrencileri

* Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, esraasici01@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0872-9042

** Öğr. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Tavas Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, agunlu@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6617-2871

Abstract

This study aims to identify university students' opinions on the effects of the COVID-19 pandemic, the strategies they have used to cope with its negative effects and the awareness they have gained during this period. As the study focused on individuals' experiences and sought to reveal what meanings these experiences had for them, we followed a phenomenological research design. A total of 38 university students participated in the study. Data were collected using an interview form that was completed in writing online, which were then analyzed using content analysis. The findings revealed that COVID-19 has had a negative effect on many students' lives. During the pandemic, students' negative feelings and thoughts, family conflicts, and social media usage increased whereas their social lives were constrained. The TV programs and news that they watched during the pandemic had a mostly negative effect on their psychology. We determined that students used behavioral (taking precautions, reading books, watching television series and movies, cooking, seeking social support, doing sports) and cognitive (positive thinking, managing negative emotions, religious coping) strategies to deal with the negative effects of the COVID-19 pandemic. Despite having mostly negative effects, some students used COVID-19 as an opportunity for personal growth and awareness, meaning that there were some positive results. It is therefore important to focus on the effects of COVID-19 pandemic on mental health. The programs aiming to support university students' psychological health should be conducted during pandemic.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Coronavirus, University Students

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca salgın hastalıklar bazen belli bir bölgede (epidemi), bazen de dünya genelinde (pandemi) etkili olmuştur. Örneğin, M.Ö. Antikçağ'da Atina Vebası salgınından 100 bin kişi, M.S. II. yüzyılda Antonine Vebası salgınından 5 milyon kişi, Ortaçağ'daki veba salgınından ise 100 milyon kişi etkilenmiştir (Aslan, 2020). 20. yüzyılda görülen İspanyol gribi iki yılda yaklaşık 40-50 milyon kişinin ölmesine neden olmuştur. Daha yakın tarihlerde ise SARS, MERS, domuz gribi ve ebola gibi salgınlar görülmüştür (Taylor, 2019). 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan yeni tip koronavirüs (COVID-19) ile dünya salgın hastalıklar tarihine bir yenisi daha eklenmiştir.

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilen ve hâlâ etkisini sürdüren COVID-19 salgını nedeniyle bugüne (20 Kasım 2020) kadar dünya genelinde yaklaşık 58 milyon vaka tespit edilmiş ve 1 milyonun üzerinde ölüm meydana gelmiştir (WHO, 2020). Türkiye'deki ilk COVID-19 vakası ise 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiş, 20 Kasım 2020 tarihi itibari ile yaklaşık 450 bin kişi COVID-19'a yakalanmış ve bunların 12084'ü yaşamını yitirmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

İnsan sağlığı için ciddi bir tehdit kaynağı olması nedeniyle, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ilk vakanın tespit edilmesiyle birlikte virüsün yayılmasını önlemeye

yönelik çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamalardan biri, virüsün Türkiye’de görülmeye başlandığı hafta sonundan itibaren tüm eğitim kademelerinde, eğitime öncelikle üç haftalık bir aranın verilmesi ve hastalık riskinin devam etmesi nedeniyle de eğitimde verilen bu aranın, ikinci bir tarihe kadar uzatılmasıdır. Sonrasında okulların 31 Ağustos 2020 tarihine kadar kapatılması kararı alınmıştır (MEB, 2020). 2020-2021 eğitim öğretim yılına okulların sınıflara göre kademeli olarak yeniden açılması uygulaması ile başlanmış; ancak artan vaka sayıları nedeniyle son durumda okulların yeniden kapatılması ve eğitime tamamıyla uzaktan devam edilmesi kararı alınmıştır. Yükseköğretim kurumlarında ise 2019-2020 bahar döneminin yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitim yoluyla tamamlanması kararı alınmış (YÖK, 2020) ve 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde de aynı karar uygulanmaya devam etmiştir. Türk eğitim sisteminin uzaktan eğitime yeteri kadar aşına olmaması nedeniyle (Sarı, 2020), uzaktan eğitime geçiş hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından zor bir süreç olmuştur (Kırmızıgül, 2020; Özer, 2020; Yamamoto ve Altun, 2020; Üstün ve Özçiftçi, 2020). Bu zorlu süreç öğrencilerin okula ve ders çalışmaya yönelik ilgilerini olumsuz yönde etkilemiştir (Güngör, Karaman, Sari ve Çolak, 2020).

Virüse karşı alınan önlemler sadece eğitim sektörüyle sınırlı kalmamış, sosyal yaşamın birçok alanında da yürürlüğe konulmuştur. Sosyal yaşamla ilgili alınan önlemlerin tüm eğlence mekânları, kafeler, restoranlar, berber/kuaför ve güzellik salonları, alışveriş merkezleri ve insanların yakın temasta bulunma riski olan iş yerlerinin ikinci bir tarihe kadar kapatılması şeklinde uygulandığı görülmüştür (İçişleri Bakanlığı, 2020). Ayrıca otuz büyükşehir ile Zonguldak ilinde hafta sonları sokağa çıkma kısıtlaması uygulanmıştır.

COVID-19 salgınının insan sağlığı için oluşturduğu tehdidin yanı sıra, yukarıda bahsedilen önlemlerin insan yaşamını değiştirmesi ve salgının umulduğundan uzun sürmesi insanların yaşamını eğitim, ekonomi, turizm, ulaşım gibi birçok alanda etkilemiştir (Afacan ve Avcı, 2020; Deniz ve Evcı Kiraz, 2020). Gözlemlenen en temel etkilerden biri, bu süreçte toplumda korku, kaygı, endişe gibi olumsuz duyguların artması ve bireylerin kendilerini yoğun stres altında hissetmesi olmuştur (Kwok ve ark., 2020; Wang ve ark., 2020). COVID-19’un bulaşma riskinin yüksek olması, (Asmundson ve Taylor, 2020), asemptomatik olarak seyretmesi, yani kimlerin bu virüsü taşıdığına belirsiz olması (Anderson, Heesterbeek, Klinkenberg ve Hollingsworth, 2020) ve hastalıkla ilgili bilinmezlerin fazla olması yaşanan kaygıyı ve stresi artırmıştır (Pueyo, 2020). Günlük yaşamın bir anda değişmesiyle toplumlarda psikolojik sorunlar tetiklenmiş (Brooks ve ark., 2020; Duncan, Schaller ve Park, 2009), uyum ve davranış bozuklukları, duygu durum bozuklukları görülmeye başlanmıştır (Kaya, 2020). “Evde kal” sınırlandırması nedeniyle bireylerin fiziksel hareketliliği azalmış ve bu durum bireylerin psikolojik sağlığının daha da bozulmasına neden olmuştur (Glynn, 2020; Wang ve ark., 2020). Ayrıca sosyal izolasyon ve sokağa çıkma yasakları aile içi ilişkileri etkilemiş, bu süreçte aile içi şiddet yardım hattına başvuru oranlarında artış meydana gelmiştir (Branbury-Jones ve Isham, 2020).

Salgın hastalıkların olduğu dönemlerde stres yaşanması doğal kabul edilmekte, asıl önemli olanın ise bireylerin stresle nasıl başa çıktıkları olduğu vurgulanmaktadır (Pennycook, McPhetres, Zhang ve Rand, 2020). Salgının fiziksel ve psikolojik olumsuz etkileriyle başa çıkma stratejilerinden biri hijyen uygulamalarıdır. Bireylerin virüslü bir nesneye temas etme olasılığına karşı hijyen kurallarına (Sağlık Bakanlığı'nın 14 Kuralı) dikkat edilmesiyle birlikte virüsün bulaşması önlenmeye çalışılmaktadır. Ayrıca bireyin sağlıklı beslenmesinin de virüsle savaşta bağışıklık sisteminin güçlü olması açısından önemi büyüktür. Bir diğer strateji ise sosyal izolasyondur. Sosyal izolasyon, bireylerin kalabalık ortamlardan uzak durması ve insanlarla arasındaki fiziksel mesafeye dikkat etmesini içermektedir. Uygulamaya konulan tüm bu davranışlar bireylerin kendini güvende hissetmesini sağlayarak, onların psikolojik açıdan da güçlü olmalarına destek olmaktadır (Perlman ve ark., 2017).

Virüsle mücadelede önemli bir diğer strateji, hastalık hakkında doğru ve net bilginin insanlara aktarılmasıdır. Bu yolla salgının yaratacağı panik, kaygı, stres, depresif duygu durumu kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır (WHO, 2020). Bu noktada devletin yetkili makamları ve güvenilir bilim kurulları tarafından sağlıklı bilgilendirmelerin yapılması bir gerekliliktir. Televizyon programları ve sosyal medyanın bu konudaki tutumu sorumluluk içermekte ve toplumun salgın riskine ilişkin farkındalığının artırılması açısından önemli görülmektedir (Chan ve Shaw, 2020). Çünkü bu tür zorlayıcı süreçlerde bireylerin yoğun bilgi aktarımı karşısında ruh sağlığını koruyabilmek adına, internet ve sosyal medya kullanım eğilimi değişebilmekte (Eskici, 2020; Karataş 2020), sosyal medyada maruz kalınan içerikler ve izlenen televizyon programları toplumda yaşanan korku ve kaygıyı artırabilmektedir (Kirman, 2020).

Yukarıdaki sağlıklı başa çıkma stratejilerinin yanı sıra, bu süreçte bireyler zaman zaman sağlıksız başa çıkma stratejilerine de başvurabilirler. Alan yazında bazı bireylerin stresli durumlarla başa çıkmak için yemek yeme (Aslan, 2020; Evers ve Adriaanse, 2013; Serin ve Şanlıer, 2018) ve internet kullanma (Okur, Özkan ve Arslan, 2019; Şenormancı, Konkan ve Sungur, 2010; Vidyachathoth, Kumar ve Pai, 2014) gibi aşırı boyutlara ulaştığında sağlıksız olarak değerlendirilen davranışlara yöneldikleri vurgulanmaktadır. COVID-19 sürecinde de, insanların yarı oto kontrol yöntemiyle gönüllü olarak evde kalmaları televizyon programlarını daha çok izlemelerine yol açmıştır (Kırık ve Özkoçak, 2020). Uzaktan eğitime geçilmesi, "evde kal", sokağa çıkma kısıtlaması ve evden çalışma gibi uygulamalar, bireylerin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıklarının değişmesinde etkili olmuştur (Güngör, 2020). Okulların tatil edilmesi ve eğitimin uzaktan eğitime evrilmesi nedeniyle, COVID-19 süreci bireyleri yemek yeme, televizyon izleme, sosyal medyada vakit geçirme gibi davranışlara daha çok yöneltmiş olabilir (Öztürk, Kuru ve Demir Yıldız, 2020). COVID-19 toplumun her kesimini etkilemiş olmakla birlikte, bu süreçten yüksek düzeyde etkilenen grubun üniversite öğrencileri olabileceği düşünülmektedir. Çünkü COVID-19

sürecinde üniversite öğrencilerinin eğitim, aile ve sosyal yaşamlarında büyük değişimler meydana gelmiştir. Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte, üniversite öğrencileri bugüne kadar alışık olmadıkları şekilde akademik olarak daha fazla sorumluluk almak, başarılı olabilmek için ders çalışma alışkanlıklarını değiştirmek ya da yeniden düzenlemek durumunda kalmışlardır. Ev ortamında internete erişim ya da ders çalışmak için uygun koşulları olmayan gençler için bu süreç daha da zorlayıcı olmuştur. Nitekim araştırmalar; öğrencilerin pandeminin yanı sıra öğrenme sürecine ve akademik başarılarına ilişkin kaygılarının da bu süreçte arttığını göstermektedir (Sarıtaş ve Barutçu, 2020). Ayrıca COVID-19 salgını nedeniyle, ailesinden uzakta yaşayan pek çok üniversite öğrencisi eve dönmüş ve tüm gün aile üyeleriyle bir arada bulunmak durumunda kalmıştır. Bu durum onların özerklik duygularını yitirmelerine ve aile içinde çatışmalar yaşamalarına yol açmış olabilir. Bunun yanı sıra, arkadaşlardan uzak olmayı gerektiren sosyal mesafe kuralı ve evde kalma süreci gençler için tahammül edilmesi zor bir süreç olmuş olabilir. Dolayısıyla, pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin hem akademik, hem ailevi hem de sosyal ilişkileri açısından yoğun stres altında oldukları düşünülebilir. Yaşanan bu zorlu sürecin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik müdahaleler geliştirebilmek açısından, üniversite öğrencilerinin pandemi sürecinde neler yaşadığını ve bu süreçle nasıl başa çıktıklarını doğru bir biçimde anlamak önemlidir.

COVID-19 salgınına travmatik bir yaşantı ya da bir kriz durumu olarak değerlendirmek mümkündür. Tüm olumsuz etkilerine rağmen, travmatik yaşantılar bireylerde olumlu değişimler meydana getirerek kişisel büyüme de sağlamaktadır (Arslan ve Yeşil Örnek, 2019; Duman, 2019). Dolayısıyla, COVID-19 salgını bazı gençlerin büyümesine, gelişmesine ve güçlenmesine katkı sağlamış olabilir. COVID-19 salgınının gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra olumlu etkilerini de belirlemek onlara sunulacak psikolojik destek çalışmalarına yön verebilir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, araştırmada üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınından nasıl etkilendiklerine ilişkin görüşlerinin, salgının olumsuz etkileriyle başa çıkma yollarının ve salgın sürecinde kazandıkları farkındalıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada “COVID-19 salgınının üniversite öğrencileri üzerindeki etkisi nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmıştır. Fenomenoloji araştırmaları insanların olayları nasıl algıladığını, olaylar hakkında ne hissettiklerini, olayları nasıl anımsadıklarını, bir diğer deyişle olayları nasıl tecrübe ettiğini belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmektedir (Patton, 2014). Fenomenoloji insanların tecrübe ettikleri durumların davranışlarını biçimlendirdiği ilkesi üzerine kuruludur. Dolayısıyla, deneyimleri bir bilgi kaynağı olarak ele alır ve böylece

davranışların nedenlerini belirlemeye çalışır. Fenomenolojik araştırma, fenomenin belirlenmesiyle başlar. Fenomen ise araştırmacıyı araştırma yapmaya iten olgu, olay veya yaşantıdır (Miles ve Huberman, 2016). 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde pandeminin başlamasıyla birlikte hızlı bir şekilde hayat akışının değişmesi, eğitim ve öğretimin çevrimiçi eğitime dönüşmesi sonucunda öğrencilerde pandeminin olumsuz etkilerinin görülmesi ve öğrencilerin de yaşadıkları sorunları ifade etmeye başlamasıyla birlikte, pandeminin öğrencilerin üzerindeki etkisinin onların deneyimlerine dayalı olarak derinlemesine araştırılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu düşünceyle mevcut araştırmada, üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınını nasıl tecrübe ettiklerini, COVID-19 salgınının üniversite öğrencilerini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu örnekleme yönteminin seçilmesinin nedeni, salgınla birlikte uzaktan eğitime geçilmiş olmasından dolayı, katılımcılara çevrimiçi olarak ulaşmaya imkân tanınmasıdır. Araştırmaya 15 farklı şehirde yaşayan 34 kadın, 4 erkek olmak üzere toplam 38 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaşları 19 ile 27 arasında değişmekte olup, yaş ortalamaları 21.61'dir. Öğrencilerin 35'i sosyal medya ağlarını kullandığını; 3'ü ise kullanmadığını belirtmiştir. Sosyal medya ağlarını kullanan öğrencilerin 33'ü Instagram, 12'si Twitter ve 6'sı da Facebook kullanıcısı olduğunu bildirmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla görüşme formu kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmada araştırma soruları belirlenirken katılımcıların deneyimlerine ve olguya dair anlamlandırmalarına dayalı olması gerekmektedir (Smith, Flowers ve Larkin 2009). Alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında, pandemi dönemlerinin birey üzerinde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönden olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür (Afacan ve Avcı, 2020; Chan ve Shaw, 2020; Güngör, 2020; Kırık ve Özkoçak, 2020; Kırmızıgül, 2020; Kwok ve ark., 2020; Pennycook, ve ark., 2020; Yamamoto ve Altun, 2020). Görüşme formu alan yazındaki konu ile ilgili yayınlara dayalı olarak oluşturulmuş ve soruların uygunluğu konusunda psikolojik danışma ve rehberlik alanından uzmanlardan görüş alınmıştır. Ayrıca görüşmelere başlanmadan önce iki öğrenci ile pilot görüşme yapılarak soruların anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Görüşme formunun ilk bölümünde cinsiyet, yaş, yaşanan şehir, sosyal medya kullanım durumu ve kullanılan sosyal medya ağlarıyla ilgili demografik sorular yer almıştır. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise araştırma sorularıyla ilgili 7 tane açık uçlu soru yer almıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara örnek olarak

“COVID-19 salgını günlük yaşamınızı nasıl etkiledi?, COVID-19 salgını süresince televizyonda izlediğiniz programlar ya da haberler sizi nasıl etkiledi?, COVID-19 salgınıyla ilgili olumsuz düşünceleriniz ve duygularınızla başa çıkmak için neler yapıyorsunuz?” verilebilir.

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli izin alındıktan sonra (Sayı: 68282350/2018/G04), araştırmanın verileri 2020 yılı Nisan ayının ikinci ve üçüncü haftalarında toplanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde Türkiye'de COVID-19 salgını zirve noktasında olduğu için öğrencilerle yüz yüze görüşmeler yapmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle öğrencilerin görüşleri yazılı olarak toplanmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere ulaşmak için araştırmacılar uzaktan eğitim platformlarında kendilerinden ders alan öğrencilere araştırmayla ilgili bir duyuru yapmışlardır. Bu duyuruda öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgisi verilmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerden word formatında paylaşılan görüşme formundaki soruları yanıtladıktan sonra görüşme formunu e-posta aracılığıyla araştırmacılara ulaştırmaları istenmiştir. Pandeminin başlangıç evresinde iki haftalık sürecin (pandeminin beş ve altıncı haftalarında) sonunda araştırmaya katılmaya gönüllü olan 38 öğrenci görüşme formunu doldurarak araştırmacılara ulaştırmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin çözümlenmesi içerik analizi tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde temel olarak yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizinde, öğrencilerin görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar incelenerek temalar ve kodlar oluşturulmuş, bunlar frekans olarak ortaya konulmuştur. Öğrencilerin her bir soru için derinlemesine ve zengin bilgi verdiği durumlarda, bir öğrencinin söylemi birden fazla tema içinde yer alabildiğinden dolayı frekanslar, görüşülen toplam öğrenci sayısından ($n = 38$) fazla olarak bulunmuştur. Belirlenen temalara ve kodlara ilişkin öğrenci söylemleri paylaşılırken, katılımcıların kimlik bilgilerinin gizliliğini sağlamak amacıyla her bir katılımcıya bir kod verilmiştir. Bu kapsamda birinci katılımcı erkek ise “1E”, birinci katılımcı kadın ise “1K” kodu kullanılarak gizlilik ilkesine uyulmuştur. Nitel verilerin güvenilirlik çalışması kapsamında, görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın yazarları tarafından birbirinden bağımsız olarak kodlanmış ve sonrasında yapılan kodlamalar karşılaştırılarak kodlayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum yüzdesi $\Delta = C / (C + \delta) \times 100$ formülü ile hesaplanmaktadır. Formüldeki Δ -güvenilirlik katsayısını; c -üzerinde görüş birliği sağlanan terim sayısını; δ -üzerinde görüş birliği bulunmayan terim sayısını belirtmektedir. Bu benzerlik oranının %80 ve üstü olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 2016; Patton, 2014). Yapılan karşılaştırma sonucunda uyum yüzdesi %93 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde görüşme formunun ikinci kısmında yer alan cevapların içerik analizi sonuçlarına dair bulgular aktarılmıştır. Elde edilen bulgular katılımcılardan alınan örnek ifadeler ile de desteklenmiştir.

Tablo 1. COVID-19'un Günlük Yaşama, Aile İçi İlişkilere ve Sosyal Medya Kullanımına Etkisine İlişkin Görüşler

Konu Alanları	Temalar	Kodlar	f		
Günlük yaşama etkileri	Olumsuz Etkiler	Olumsuz duygu ve düşünceler	40		
		Sosyal yaşamın sınırlanması	28		
		Günlük rutin ve planların bozulması	16		
		Eğitim yaşamının güçleşmesi	10		
		Temizlik davranışlarının artması	7		
	Olumlu Etkiler	Ekonomik güçlükler	1		
		Kişisel gelişim ve farkındalık	14		
		Aileyle vakit geçirme	2		
		Aile içi ilişkilere etkiler	Olumlu etkiledi	Aile içi bağların kuvvetlenmesi	33
			Olumsuz etkiledi	Aile içi çatışma ve anlaşmazlık	17
Fiziksel mesafe temelli güçlükler	13				
Sosyal medya kullanımına etkileri	Kullanım süresi	Arttı	25		
		Değişmedi	8		
		Azaldı	3		
	Aktiviteler	Paylaşım, takip ve mesajlaşma arttı	21		
		Değişim olmadı	14		
		Paylaşımlar azaldı	4		

Tablo 1'de görüldüğü üzere, katılımcıların COVID-19 salgınının günlük yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin söylemleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki ana tema altında toplanmıştır. Olumsuz etkiler temasında öğrenciler sırasıyla en çok olumsuz duygu ve düşünceler (f = 40), sosyal yaşamın sınırlanması (f=28), günlük rutin ve planların bozulması (f = 16) ve eğitim yaşamının güçleşmesi (f=10) ile ilgili söylemler dile getirmişlerdir. Salgının en az etkilediği alan ise ekonomik güçlükler (f=1) olmuştur. Katılımcı E1'in "Psikolojik olarak modum düştü. Hiçbir şeyden zevk almıyorum. Hayatım resmen durdu.", katılımcı K3'ün

“Bu salgın yüzünden psikoloji diye bir şey kalmadı açıkçası. Herkes eve kapandı ve aktivite yetersizliğinden dolayı bunalıma girmiş bulunmaktayım.” ve katılımcı K16’nın “COVID-19 günlük yaşamımızı olumsuz yönde etkiledi. Sürekli stres ve kaygı içerisindeyiz.” şeklindeki söylemleri olumsuz duygu ve düşüncelere örnek olarak verilebilir. Katılımcı K6’nın “Sosyal hayatımı etkilemiştir. Evde kalarak pek çok yapacağım şeylerden geri kalıyorum. Arkadaşlarımla görüşemiyorum. Sürekli bir önceki günün tekrarı gibi yaşıyorum. Kendime aktivite bulsam da yine de önceki gibi olmuyor.” ve katılımcı K26’nın “İstedığımız zaman sokağa çıkabilirken, eğitim hayatına normal bir şekilde devam ederken şu an bütün yaşamımızın aksadığını, alışık olmadığımız bir durumla karşılaştığımızı düşünüyorum.” ifadeleri sosyal yaşamın sınırlanmasıyla ilgili olumsuz etkilere örnek olarak verilebilir. Katılımcı K17’nin “Düzenli olarak okula gittiğim için düzenli bir uyku vardı dolayısıyla uyku düzenim bozuldu. Yeme alışkanlığım bozuldu.” ve K25’in “Plânlı rutin olarak yaptığım günlük aktivitelerimde akşamlar meydana getirdi.” şeklindeki söylemleri günlük rutin ve planların bozulmasıyla ilgili olumsuz söylemlere örnek oluşturmaktadır. Katılımcı K20’nin “Eğitimimizi uzaktan eğitim ve canlı derslerle devam ettirmeye çalışıyoruz. Bu sıkıcı ve zorlayıcı oluyor.” ve katılımcı K21’in “Sınıf ortamında olmadan ders işlemek beni motive etmiyor.” ifadeleri öğrencilerin eğitim yaşamlarının olumsuz etkilendiğini gösteren ifadeler olarak öne çıkmaktadır.

COVID-19 salgınının günlük yaşamı olumlu etkilediğine ilişkin temada ise kişisel gelişim ve farkındalık (f=14) ile aileyle vakit geçirme (f=2) söylemleri öne çıkmıştır. Katılımcı K12’nin “Sahip olduğum her şeyin kıymetini şimdi daha iyi anlamaya başladım.” ve K18’in “Kendine gelme, nefes alma, bu olağanüstü hayat kargaşasında yaşam, bir dur dedi. İnsanlar evlerinde kalmak zorundalar, bu da onlara kendilerini bulabilme fırsatını verdi. Ailelerini bulabilme fırsatını. En önemlisi de sahip olduklarının değerini anlayabilme.” söylemleri, olumlu etkilere yönelik ifadelerle örnek olarak verilebilir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin COVID-19 salgınının aile içi ilişkilerini nasıl etkilediğine ilişkin söylemleri olumlu etkiledi, olumsuz etkiledi ve etkilemedi temaları altında toplanmıştır. COVID-19 salgınının aile içi ilişkileri olumlu etkilediğine ilişkin görüşlere sahip olan öğrencilerin söylemleri (f=33) aile içi bağların kuvvetlendiğine dikkat çekmiştir. Katılımcılardan K4’ün “Ailemle daha çok vakit geçirmeye başladım, daha çok sohbet muhabbet olmaya başladı, virüs olmadan önce evde pek kimse kalmazdı, herkes bir yere giderdi ama şimdi herkes evde ve hep beraber daha çok vakit geçiriyoruz.” ve K17’nin “Açıkçası daha sıkı sıkıya bağlanma ve daha fazla vakit geçirmek oldu bu süreçte. Sanırım olumlu tek yanı bu. Daha çok ailemin kıymetli olduğunu ve onlara zarar gelmemesi için koruduğumu, onların sağlığından endişe ettiğimi gördüm.” ifadeleri aile içi ilişkilerin olumlu etkilendiğine ilişkin örnek ifadeler olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin COVID-19 salgınının aile içi ilişkilerini olumsuz etkilediğine ilişkin söylemleri aile içi çatışma ve anlaşmazlıkların artmasını (f=17) ve fiziksel mesafe temelli güçlükleri (f = 13) içermektedir. Katılımcı K2'nin "Aile içi ilişkilerimize bakacak olursak açıkçası pek de olumlu etkilediğini söyleyemeyiz. Sürekli evin içinde olduğumuz için herkes gergin ve bunalıma girmiş gibi. Birbirimize karşı olan tavırlarımız bile değişti. Annem bizden bıkmış olmalı. Ailecek çalışmanın hayatımızdaki önemini fark ettik. Sosyal yaşamın aile içi ilişkileri düzenlemede etkisi olduğunu gözlemledim." ve katılımcı K3'ün "Özellikle kardeşlerim arasında hep bir tartışma yaşıyorum." ifadeleri aile içi çatışma ve anlaşmazlıkların artmasıyla ilgili söylemlere örnek olarak gösterilebilir. K23'ün "Evimizde babam dışında şu an hiç kimse çalışmıyor. Babam PTT personeli ve her gün eve geldiğinde ondaki o büyük tedirginlik ve çekingenlik bizi çok etkiliyor. İnsan sevdiği insana dokunmak sarılmak ister fakat babamız işten geldiğinde evde kimseye dokunmuyor sarılmıyor bunu yaşayanlar bilir, bu aile içinde çok zor ve üzücü bir durumdur." ifadesi de özellikle fiziksel mesafe nedeniyle yaşanan güçlüğü örnek gösterilebilir. Katılımcı E14'ün "Zaten pek sağlıklı aile ilişkilerim olmadığı için odama kapanıp karantina sürecini bir an önce atlattıma çalışıyorum. Normal zamanda da pek iletişim kurmadığım için bu süreç aile ilişkilerimi büyük ölçüde etkilemiş sayılmaz." şeklindeki ifadesi ise COVID-19 salgınının aile içi ilişkileri etkilemediğine ilişkin görüşü içermektedir.

Üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınının sosyal medya kullanımları üzerindeki etkisine ilişkin söylemleri, kullanım süresi ve sosyal medyadaki aktiviteler olmak üzere iki tema altında toplanmıştır (Tablo 1). Sosyal medya kullanım süresiyle ilgili söylemlerde büyük oranda kullanım süresindeki artış vurgulanmıştır (f=25). Sosyal medyada geçirilen sürenin arttığını ifade eden katılımcı E1, düşüncesini "Çok fazla sosyal medyada zaman geçirmeye başladım. Önceden 3-4 saat zaman geçiriyorsam şu an 6-7 saate çıkmıştır." şeklinde, katılımcı K25 ise düşüncesini "Salgın sosyal medya kullanım süremde artışa neden oldu. İster istemez güncel haberleri takip etmek ve boş zamanlarımda kafamı dağıtmak için sosyal medyaya yüklenmeye başladım." şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların sosyal medyadaki aktiviteler temasıyla ilgili görüşleri incelendiğinde; sosyal medyada paylaşım, takip ve mesajlaşma aktivitelerinin arttığına ilişkin söylemlerinin (f=21) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Sosyal medya aktivitelerinde meydana gelen değişimi katılımcı E1 "Daha fazla şeyler paylaşılmaya başlandı, özellikle virüs üzerine şeyler paylaşılmaya başlandı." sözleriyle ifade ederken, katılımcı K3 ise "Takip, mesajlar, yorumlar vb. şeylerde artış oldu çokça takip ettiğim ve takipçim çoğaldı." sözleriyle ifade etmiştir. Öğrencilerin salgın döneminde sosyal medyada gerçekleştirdikleri aktivitelerle ilgili herhangi bir değişimin olmadığına ilişkin söylemleri ikinci sırada yer alırken (f=14), çok az sayıda öğrenci de sosyal medya paylaşımlarının bu süreçte azaldığına dikkat çekmiştir (f=4).

Tablo 2. COVID-19 Salgını Süresince Televizyonda İzlenen Programlar Ya Da Haberlerin Etkilerine İlişkin Görüşler

Temalar	Kodlar	f
Olumsuz Etkiler	Olumsuz duygular	28
	Psikolojik etkiler	12
	Fiziksel ve davranışsal belirtiler	2
Olumlu Etkiler	Bilinçlenme	6
	Olumlu duygular	1
Etkilemedi	İzlemiyorum	4

Tablo 2’de görüldüğü üzere, üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgını süresince televizyonda izlenen programlar ya da haberlerin onları nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri olumsuz etkiledi, olumlu etkiledi ve etkilemedi olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Olumsuz etkiledi teması olumsuz duygular (f=28), psikolojik etkiler (f=12) ve fiziksel ve davranışsal belirtileri (f=2) içermektedir. Katılımcı K11’in “Fazlasıyla sıkıcı, daha fazla gerginlik, karamsarlık artırıcı.” ifadesi olumsuz duygulara, katılımcı E1’in “Yüzlerce insan hayatını kaybediyor. Psikolojik olarak çökmüş durumdayım.” ifadesi psikolojik etkilere, katılımcı K36’nın “İlk başta çok etkilendim, elimi yıkamaktan, elim egzama oldu.” ifadesi ise fiziksel ve davranışsal yönden olumsuz etkilere örnek verilebilir.

Olumlu etkilerle ilgili olarak bilinçlenme (f=6) ve olumlu duygular (f=1) olmak üzere iki kod belirlenmiştir. Katılımcı K38’in “Haberlerde sunulan atlatan vatandaşlarımızın önerilerini dinleyerek kendimi bilinçlendirdim.” ifadesi bilinçlenmeye, katılımcı K9’un “Her gün artan ölüm haberleri üzse de artan iyileşme oranını görmek ümit verici.” ifadesi ise olumlu duygulara örnek verilebilir. COVID-19 salgını süresince izlenen programların ve haberlerin herhangi bir etkisinin olmadığını belirten (f=4) öğrenciler haber ve TV programı izlemediklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 3. Öğrencilerin COVID-19 Salgınıyla İlgili Duyguları ve Salgınin Olumsuz Etkileriyle Başa Çıkma Yolları

Konu Alanları	Temalar	Kodlar	f		
COVID-19 salgınıyla ilgili duygular	Olumsuz duygular	Korku-Endişe-Kaygı-Tedirginlik-Panik	24		
		Üzüntü-Hüzün-Mutsuzluk-Depresyon	19		
		Sıkıntı-Stres-Bunalma- Kafese hapsedilme	5		
		Karamsarlık-Umutsuzluk	3		
		Sinir-Öfke-Gerginlik	3		
		Şaşkınlık- Rüyada gibi olma	3		
		Belirsizlik –Güvensizlik	3		
		Hissizlik	1		
		Özlem dolu	1		
		Tereddütlü	1		
		Keyifli-İyi	2		
		Endişesiz –Soğukkanlı	2		
		COVID-19 salgınının olumsuz etkileriyle başa çıkma yolları	Davranışsal stratejiler	Önleyici/koruyucu davranışlar	15
				Kitap okuma	10
Film/dizi /TV izlemek	9				
Çeşitli aktivite ve hobilerle ilgilenme	9				
Yemek yapma	7				
Ders çalışma/ödev yapma	6				
Sosyal destek arama	5				
TV ve sosyal medyadan uzak durma	4				
Egzersiz/spor yapma	4				
Müzik dinleme	3				
Oyun oynama/puzzle yapma	3				
Temizlik yapma	3				
Olumlu düşünme	7				
Bilişsel stratejiler	Olumsuz duyguları yönetme			3	
	Dini bakış açısı	3			
	İnkâr etme	1			

Tablo 3'te görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınıyla ilgili hissettikleri duygular büyük oranda olumsuzdur. Katılımcıların olumsuz duygularının ilk sırasında korku, endişe, kaygı, tedirginlik ve panik (f=24); ikinci sırasında ise üzüntü, hüznün, mutsuzluk, depresyon (f=19) duyguları yer almıştır. Katılımcı 1E olumsuz duygularını, “Her gün evde durmaktan baya sıkıldım hatta bazen çıkıyorum dışarı biraz geziyorum ama dışarıda da bir şey olmadığı için bu duruma çok üzülüyorum, eve tıklıp kaldık aşırı sıkılıyorum ve bunahıyorum.” sözleriyle, katılımcı E14 “Kendimi kafese hapsedilmiş gibi hissediyorum.” sözleriyle ve katılımcı K28 de “Kötü hissediyorum ya da bazen iyi olan şeyleri görüp iyi düşünmek istiyorum. Fakat çoğunlukla kötü duygular hissediyorum. Çünkü uzak kaldığım sevdiğilerime çok fazla bağlı olduğumu ve onlardan bu denli uzakta kalınca ne kadar da depresif bir insan olduğumu hiç düşünemezdim. İyi şeyler hissetmek istiyorum ama buna içim izin vermiyor. Bu salgın içimizde büyük bir öfkeye, özleme, şaşkınlığa sebep oldu.” sözleriyle ifade etmiştir.

Olumlu duygular yaşadığını belirten az sayıdaki öğrenci ise duygularını keyifli, iyi (f=2), endişesiz ve soğukkanlı (f=2) olarak ifade etmiştir. Katılımcı K31'in “Açıkçası soğukkanlı olduğumu düşünüyorum, endişeli değilim.” ifadesi olumlu duygularına dair bir ifadedir. Bir diğer katılımcı K24 ise olumlu duygularını “İyi hissediyorum çünkü insanların bir şeylerin değerini bilmesi için kaybetmesi gerektiğini düşünüyorum. İnsanların bu süreçten iyi bir şekilde çıktıldıktan sonra bir şeylerin daha iyi farkına varacağını ve iyileşmesi açısından da iyi olacağını düşünüyorum.” ifadesi ile dile getirmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınının olumsuz etkileriyle başa çıkmada kullandıkları stratejiler davranışsal ve bilişsel stratejiler olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Öğrencilerin davranışsal stratejilerle ilgili söylemleri sırasıyla en çok koronavirüse karşı önleyici/koruyucu davranışlar (f=15), kitap okuma (f=10), film/dizi/ TV izleme (f=9), çeşitli aktivite ve hobilerle ilgilenme (f = 9), yemek yapma (f=7), ders çalışma/ödev yapma (f=6), sosyal destek arama (f=5), TV ve sosyal medyadan uzak durma (f=4), egzersiz/spor yapma (f=4), müzik dinleme (f=3), oyun oynama (f=3) ve temizlik yapma (f=3) şeklinde olmuştur. Katılımcı K20'nin “Kaygıyla başa çıkmak için maske kullanıyorum, eve geçtiğim zaman ellerimi yıkıyorum, dokunduğum bütün eşyaları dezenfektanla temizliyorum.”, katılımcı E1'in “Oyun oynuyorum veya kendimi sevdiğim şeylere yöneltiyorum, kendimi farklı şeylerle meşgul etmeye çalışıyorum. Ara ara da temizlik yapıyorum” ve katılımcı K27'nin “Genelde annem ve babamdan destek alıyorum. Örneğin, konuşma terapisi yaptırıyorum ve rahatlayana kadar konuşmalarını istiyorum ve bu süreçte arkadaşlarım da yanımda olamasalar da sürekli sosyal medyada yardımcı olmaya çalışıyorlar. Kitap okuyorum ve beynimi meşgul edecek bir şeyler bulmaya çalışıyorum.” şeklindeki söylemleri kullanılan davranışsal başa çıkma stratejilerine örnek verilebilir.

Öğrencilerin bilişsel stratejilerle ilgili söylemleri ise olumlu düşünme (f=7), olumsuz duyguları yönetme (f=3), dini bakış açısı (f=3) ve inkâr etme (f=1) şeklinde olmuştur.

Katılımcı K6'nın "Bu salgının geçeceğini ve daha önceki düzenimize döneceğimi düşünerek kendimi motive ediyorum. Ayrıca da bir diğer motive edici nokta ise bilim bu virüse çözüm bulacaktır.", K15'in "İlk önce kendim ve sevdiğim için şükür ediyorum. Daha sonra her türlü hastalığın bir tedavisi olduğunu düşünüyorum ve umarım en kısa zamanda bulunur diye temenni ediyorum.", K17'nin "En önemlisi olan Allah'a sığınıyorum. Çünkü biliyorum ki sadece Allah isterse ve dilerse bu hastalık kalker gider." ve K12'nin "Yokmuş gibi davranmak daha çok rahatlatıyor." şeklindeki söylemleri öğrencilerin kullandıkları bilişsel stratejilere örnektir.

Tablo 4. COVID-19 Salgınının Kazandırdığı Farkındalıklar

Temalar	Kodlar	f
Yaşamla ilgili farkındalıklar	Yaşamın değeri	7
	Sahip olunanların önemi	7
	Özgürlüğün anlamı ve önemi	5
	Doğanın gücü ve önemi	5
	Sağlığın önemi	3
	Yaşamın değişkenliği	3
	Yaşamın önemsizliği ve sıkıcılığı	3
	Zamanın önemi	1
	Dünyanın adaletsizliği	1
Sevilen insanlarla ilgili farkındalıklar	Küçük sorunların önemsizliği	1
	Değerini anlama	8
	Bir arada olmanın önemi	6
	Onlar için endişe duyma	5
	Olumsuz yönleri	4
	Sevgiyi	3
	Küskünlüklere son vermenin önemi	3
	Onları daha iyi tanıma	1
	Olumsuz yönlerle ilişkin farkındalık	9
	Olumlu yönlerle ilişkin farkındalık	5
Benlikle ilgili farkındalıklar	Sosyal bağların önemi	2
	Sağlığın önemi	2
	Temizlik davranışlarının önemi	2
	Kendine vakit ayırmanın önemi	1
	Hedeflerimin önemi	1
Farkındalığım yok		5

Tablo 4'te görüldüğü üzere, üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgınının kazandırdığı farkındalıklara ilişkin görüşleri yaşamla ilgili farkındalıklar, sevilen insanlarla ilgili farkındalıklar, benlikle ilgili farkındalıklar ve farkındalığım yok olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. Katılımcıların yaşamla ilgili farkındalıklarının ilk sırasında yaşamın değeri (f=7) ve sahip olunanların önemini anlama (f=7) yer almıştır. Katılımcı K6 “Gerçekten sağlığın ve yaşamının önemini daha çok anladım. Rahat bir şekilde nefes almanın önemini daha çok anladım.” ve katılımcı K25 ise “Yaşamın bizim için ne kadar değerli olduğunu önceden çok anlayamayıp virüsün gelmesiyle birlikte ashnda ne kadar önemli, ne kadar kıymetli olduğunun farkına varmamı sağladı.” sözleriyle düşüncelerini dile getirmişlerdir. Bu iki alanı doğanın gücü ve önemi (f=5) ve özgürlüğün anlamı ve öneminin (f=5) takip ettiği belirlenmiştir. Katılımcı K12 düşüncesini “Doğayla iç içe olmanın ne kadar büyük bir nimet olduğunu fark ettim. Güneşi hiç sevmezken şu an ihtiyaç duyuyor olmanın şaşkınlığını yaşıyorum. Bu süreçte bize sunulan her şeyin kıymetini bilmemiz gerektiğini düşündüm.” şeklinde ifade ederken, katılımcı K16 ise düşüncesini “Ashnda günlük hayatta gerçekleştirdiğimiz eylemlerin bizim için özgürlük olduğunu anladım. Covid-19 olmadan önce hayatın monotonluğundan arada şikâyet etsem de, ne kadar büyük bir nimet olduğunu anladım. Ashnda en büyük özgürlüğümüz istediğimiz gibi hareket etmemizmiş.” şeklinde ifade etmiştir.

Sevilen kişilerle ilgili farkındalıklara bakıldığında; ilk sırada değerini anlama (f=8), ikinci sırada ise bir arada olmanın önemini fark etmenin (f=6) yer aldığı belirlenmiştir. Katılımcı K2 düşüncesini “Sevdiğim insanların hayatımdaki önemini, onların benim bir parçam olduğunu hissettim.”, katılımcı K15 ise düşüncesini “Onları çok seviyormuşum diyebilirim. Bazen gözümüzde büyüttüğümüz küçük sebepler gerçekten çok saçmaymış diye düşünüyorum. Yaşam kimsenin kalbini kırmaya değmezmiş. Birini kırsan bile kalbini alacak vakit bulamayacak kadar kısaymış. Sevdiğim insanların varlığına daha çok şükür ediyorum ve dua ediyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Benlik ile ilgili farkındalıklar teması altında ise ilk sırada olumsuz yönlere ilişkin farkındalık (f=9), ikinci sırada ise olumlu yönlere ilişkin farkındalık (f=5) yer almıştır. Katılımcı K6 “Kendime daha çok vakit ayırdım. Daha çok kendimi dinleme fırsatı buldum. Düşüncelerimde bazı değişiklikler oldu. Kendime gerçekten yeteri kadar değer vermediğimi ve sağlık konusunda çok rahat davrandığımı gördüm ve bunlara karşılık önlem aldım.” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Tartışma

Bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrenciler COVID-19 salgınının günlük yaşam üzerindeki olumsuz etkilerini daha çok vurgulamışlardır. Öğrencilerin salgının olumsuz duyguların ve düşüncelerinin artmasına yol açtığına ilişkin söylemleri, pandemi dönemlerinde üniversite öğrencilerinin kaygı ve stres gibi olumsuz duygular yaşadığının

ve süreçten psikolojik olarak etkilendiklerinin (Glynn, 2020; Pennycook ve ark., 2020; Wang ve ark., 2020) göstergesidir. Koronavirüs için en çok risk taşıyan gruplardan biri yaşlılardır ve gençlerin risk oranı düşük olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, COVID-19 sürecinde fiziksel sağlık açısından taşıdıkları risk oranı düşük olsa da, gençlerin psikolojik sağlık açısından yüksek risk altında oldukları söylenebilir. Salgının günlük yaşam üzerindeki olumsuz etkileriyle ilgili olarak öğrenciler ikinci olarak pandeminin sosyal yaşamı sınırlandırmasına dikkat çekmişlerdir. Bu sonuç, sosyal yaşam aktivitelerinin ve akran ilişkilerinin üniversite öğrencilerinin günlük yaşamının ne kadar önemli bir yönü olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin sıklıkla vurguladığı olumsuz etkilerden bir diğeri ise eğitim yaşamındaki değişimler olmuştur. Alan yazındaki diğer çalışmalarda da, eğitim sürecinin salgından olumsuz etkilendiği (Özer, 2020; Yamamoto ve Altun, 2020); öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan öğrenmeye uyum sağlama konusunda oldukça fazla sorun yaşadığı belirtilmektedir (Kırmızıgül, 2020; Üstün ve Özçiftçi, 2020). Pandemi sürecinde eğitimin uzaktan sürdürülmesi, öğrencilerin fiziksel sağlığının korunması ve eğitim yaşamlarının sekteye uğramaması açısından önemli olsa da, bazı öğrenciler uzaktan eğitim sürecine ilişkin olumsuz algılar içerisinde. Bu sonuç, üniversite öğrencilerinin COVID-19 döneminde uygulanan uzaktan eğitimin verimliliği konusunda olumsuz görüşlere sahip olduklarını gösteren diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Altuntaş Yılmaz, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020). Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin olumsuz algılara sahip olmaları, hem öğrencilerin hem de üniversitelerin uzaktan eğitim için gereken alt yapıya sahip olmamalarıyla ilgili olabilir. Nitekim yapılan bir çalışmada COVID-19 sürecinde üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun internet ve bilgisayar konusunda imkânlarının kısıtlı olması ve okulun kullandığı uzaktan eğitim sistemi nedeniyle dersleri takip etmekte güçlük yaşadıkları görülmektedir (Kürtüncü ve Kurt, 2020). Ayrıca akademisyenlerin uzaktan eğitimin gerektirdiği öğretim yöntem ve stratejileri konusunda yeteri kadar bilgi ve deneyim sahibi olmamaları ve öğrencilerin uzaktan eğitimin gerektirdiği öğrenme davranışlarına sahip olmamalarının da eğitim sürecini olumsuz etkilediği düşünülebilir. Bu süreçte özellikle de iç kontrol ve öz-düzenleme becerilerinden yoksun olan öğrenciler, uzaktan verilen dersleri takip etme, ödev ve sorumlulukları yerine getirme, uzaktan eğitimin etkililiğini artırmak için günlük düzenli ve planlı çalışma davranışları sergileme konusunda zorluklar yaşamış olabilirler. Uzaktan eğitime uyum sağlamakta zorlanan öğrenciler akademik kaygılar ve korkular yaşamaya başlamış olabilirler.

Öğrenciler salgın sürecinin kişisel gelişim ve farkındalığın artmasını sağladığı ve aileyle vakit geçirme fırsatı sunduğu yönünde olumlu görüşler de dile getirmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşleri, travmatik yaşantıların bireylerde olumlu değişimler meydana

getirerek kişisel büyüme sağladığının (Duman, 2019) bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç, yaşamı olumsuz etkileyen yönlerine rağmen COVID-19 salgını olumlu olarak değerlendirebilen öğrencilerin, salgın sürecinde yaşadıkları deneyimlerle daha çok geliştikleri ve güçlendikleri şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların bir bölümü salgın sürecinde aile içi ilişkilerinin kuvvetlendiğine, bir bölümü ise aile içinde yaşanan anlaşmazlık ve çatışmaların arttığına dikkat çekmiştir. Pandemi nedeniyle evlerine dönen üniversite öğrencilerinin bazıları ailesiyle bir arada vakit geçirme fırsatı bulmuş ve bu sürecin zorlukları karşısında aile üyelerinden destek aldığını hissetmiştir. Ancak bazı öğrenciler için evde olmak özerklik duygusuna zarar vermiş, gençlerin bunalmasına ve ebeveynleri ya da kardeşleriyle çatışmalar yaşamasına yol açmıştır. Özellikle de pandemi öncesinde aile üyeleri ile iyi ilişkilere sahip olmayan öğrencilerin evde kal sürecinde yaşadıkları anlaşmazlıkların daha da şiddetlendiği düşünülebilir. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı fiziksel mesafeyi koruma gerekliliğinin aile içi ilişkileri olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Kimi öğrenciler kalabalık aile ortamı nedeniyle fiziksel mesafeyi korumanın güçlüğüne dikkat çekerken; kimi öğrenciler ise aile büyükleri ve akrabalarla görüşemiyor olmanın yarattığı üzüntü, yalnızlık, suçluluk duygularına dikkat çekmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, kalabalık ailelerde pandemi dönemlerinde psikososyal sorunlarla birlikte aile içi sorunlarda da artış olduğunu, kalabalık ailelerde, uygun olmayan konutlarda yaşayan aile bireyleri arasındaki ilişkilerin pandemi sürecinden diğerlerine göre daha çok olumsuz etkilendiğini desteklemektedir (Karataş, 2020).

COVID-19 süresince izlenen programlar ya da haberler öğrencilerin olumsuz duygular yaşamasına yol açmıştır. Televizyondaki program ve haberlerde; yükselen vaka ve ölüm sayılarını görmek, öğrencilerin yaşadığı olumsuz duyguların artmasına neden olmuştur. Bu sonuç, televizyonlarda yapılan yayınların salgın döneminde bireylerin yaşadıkları olumsuz duygularda meydana gelen artışın (Kirman, 2020) önemli nedenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Az sayıda öğrenci televizyonda izledikleri programların bilinçlenmelerine yardımcı olduğuna dikkat çekmiştir. Wang ve arkadaşlarına (2020) göre, izlenen programlardan doğru ve sağlıklı bilgi alabilmek stres, kaygı gibi olumsuz duyguların azalmasına yardımcı olmaktadır. Buna göre, televizyonların pandemi dönemlerinde en önemli sorumluluğunun toplumu bilinçlendirmek olduğu ve bu bilinçlendirmenin insanların sadece fiziksel sağlığının değil, psikolojik sağlığının da korunmasına yardımcı olacağı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, COVID-19 salgınıyla ilgili en çok korku, endişe, kaygı, tedirginlik duygularını yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu duygular, öğrencilerin kendileri ya da sevdikleri birinin hastalığa yakalanabileceğiyle ilgili düşünceler, salgının ne zaman biteceğinin belirsizliği, eğitim yaşamında yaşanan değişimler gibi pek çok nedenle ilişkili

olabilir. Öğrenciler ikinci olarak, üzüntü, mutsuzluk gibi depresif duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan pek çok çalışmada pandemi sürecinde bireylerin kaygı, endişe ve depresif duygularının arttığını ortaya koymaktadır (Cao ve ark., 2020; Kwok ve ark., 2020). Özellikle gelecek ile ilgili belirsizliklerin olması bireylerin kaygısını bu süreçte daha da artırmaktadır (Kirman, 2020).

Öğrencilerin büyük bir bölümü salgın döneminde sosyal medya kullanım sürelerinin ve sosyal medyada gerçekleştirdikleri mesajlaşma, takip ve paylaşım yapma gibi aktivitelerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu süreçte öğrenciler sosyal medyayı salgınla ilgili gelişmeleri takip etmek, salgınla ilgili paylaşımlar yaparak toplumu bilinçlendirmek ve sosyal çevreleriyle bağlantıda kalmak için kullanmışlardır. Bu sonuçlar, “Evde kal”, sokağa çıkma kısıtlaması ve evden çalışma gibi uygulamaların bireylerin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıklarını etkilediğini (Güngör, 2020) ve pandemi sürecinde sosyal medya kullanımının arttığını gösteren diğer bulguları (Karataş, 2020) desteklemektedir.

Salgının olumsuz etkileriyle başa çıkmak için davranışsal stratejileri kullanan öğrenciler önleyici tedbirleri uygulamak, kitap okumak, sosyal destek aramak, çeşitli aktivitelerle/hobilerle ilgilenmek, spor yapmak, müzik dinlemek gibi sağlıklı davranışlara yöneldiklerini belirtmekle birlikte; film/dizi ya da televizyon izlemek gibi aşırı boyutlara ulaştığında bağımlılık yaratabilecek davranışlara yöneldiklerini de dile getirmişlerdir. Yapılan diğer araştırmalarda da, salgın dönemlerinde başa çıkma stratejisi olarak, özellikle hijyen ve korunma kurallarına dikkat edilmesine yönelik davranışların büyük oranda artış gösterdiği (Karataş, 2020); müzik, eğlenceli videolar izleme, paylaşma (Kirman, 2020) ve ev içinde fiziksel egzersizler yapmanın (Caner ve ark., 2020) çok tercih edilen başa çıkma yöntemleri olduğu görülmektedir. Bilişsel stratejileri kullanan öğrenciler ise pandemi durumuna ilişkin algılarını değiştirmek için olumlu düşünmeye, olumsuz duygulardan uzak kalmaya çalıştıklarını ve durumu dini bir bakış açısıyla ele aldıklarını dile getirmişlerdir.

COVID-19 salgını üniversite öğrencilerinin yaşamlarının farklı alanlarında olumsuz etkiler ortaya çıkarsa da, öğrencilere kazandırdığı çeşitli farkındalıklar da olmuştur. Öğrenciler COVID-19 salgını ile birlikte yaşamla, sevdikleri kişilerle ve benlikleriyle ilgili farkındalık kazandıklarını dile getirmişlerdir. Salgın hastalıklar ve doğal afetler bireylerin yaşama ilişkin algılarında farklılıklar oluşturmaktadır (Duman, 2019). Bireyler yaşadıkları zorluklar arasında umut ve iyimserliklerini koruyarak bu süreci, bir soluklanma olarak düşünüp olumlu duygular yaşayabilmektedir (Güngör, 2020). Bireylerin bu süreçten başarılı bir şekilde çıkmaları onların kendilerine ilişkin olumlu duygular hissetmelerini sağlayabilmektedir (Tönbul, 2020). Bu araştırmanın sonuçları da üniversite öğrencilerinin yaşanan COVID-19 pandemisiyle birlikte, yaşamın ve sevdiklerinin değerini daha iyi anladıklarını, kendi iç dünyalarına dönerek kendileriyle ilgili bilmedikleri yönleri

keşfetme fırsatı bulduklarını göstermiştir. Dolayısıyla, yaşadıkları tüm zorluklara rağmen, üniversite öğrencilerinin pandemi sürecinde kişisel olarak daha çok geliştikleri, büyüdükleri ve güçlendikleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, 2020 yılına damgasını vuran COVID-19 pandemisinin üniversite öğrencileri üzerinde hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileri vardır. Hastalığa yakalanma riski, fiziksel mesafenin korunması gerekliliği, evde kal süreci ve eğitim sürecinde yaşanan değişimler üniversite öğrencilerini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu süreci kendileri için bir fırsat olarak gören ve olumsuz duygularıyla ve düşünceleriyle sağlıklı yollarla başa çıkmayı başarabilen üniversite öğrencilerinin bu süreçten daha da gelişerek ve güçlenerek çıkacakları düşünülebilir. Aksine, yaşanan sürecin sadece olumsuz yönlerine odaklanan ve olumsuz başa çıkma yollarına başvuran öğrencileri pandemi bitse bile çeşitli psikolojik güçlükler bekliyor olabilir. Bu güçlükler, gençlerin olumsuz duyguları yönetme konusundaki başarısızlıkları ve olumsuz düşünceleri nedeniyle depresif duygularının uzun süre devam etmesi, artan internet ve sosyal medya kullanımı ya da film/dizi/tv izleme nedeniyle bağımlılık davranışlarının gelişmesi, aile içinde artan çatışmalar ve uzaktan eğitime uyum sağlayamama nedeniyle yaşanan akademik kaygı ve başarısızlıklar olabilir. Dolayısıyla, yükseköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında, pandemi sürecinden olumsuz etkilenen öğrencilere yönelik müdahale stratejilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerinin COVID-19 nedeniyle olumsuz duygularla başa çıkma, bağımlılık davranışlarının gelişimini önleme, aile içi anlaşmazlık ve çatışmaları yönetme ve akademik çalışmalarla ilgili psikolojik desteğe ihtiyaç duyabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda; yüz yüze eğitime geri dönüldüğü takdirde pandemi sürecinden etkilenen öğrencileri belirlemeye yönelik tarama çalışmaları yapmak, ihtiyacı olan öğrencilere bireysel danışma hizmeti sunmak ve yukarıda sıralanan konu başlıklarıyla ilgili psikolojik destek sunmak için psikoeğitsel çalışmalar gerçekleştirmek yararlı olacaktır. Uzaktan eğitim sürecinin devam etmesi gerekliliği doğduğu takdirde de, çevrimiçi ortamda öğrencilere psikolojik destek sunmak önem arz etmektedir.

Mevcut araştırmadan elde edilen bulgular değerli olmakla birlikte; araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın birinci sınırlılığı pandemi nedeniyle verilerin görüşme formu ile yazılı olarak ve çevrim içi ortamda toplanmasıdır. Gelecekte yüz yüze görüşmelerin yapılması öğrencilerin kendilerini daha çok açmaları ve daha iyi ifade etmeleri açısından yararlı olabilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise katılımcıların cinsiyet ve üniversite çeşitliliği açısından zayıf olmasıdır. Bu araştırmada, katılımcıların büyük çoğunluğu kadınlardan oluştuğu için gelecekte katılımcıların cinsiyet açısından daha dengeli olduğu bir araştırmada pandeminin etkilerinin

araştırılması yararlı olabilir. Ayrıca, katılımcılar araştırmacıların çalıştığı üniversitelerin öğrencileriyle sınırlıdır. Öğrencilerin eğitim aldıkları üniversitenin içinde bulunduğu koşullar pandemi sürecinin öğrenciler üzerindeki etkisiyle ilgili farklılıklar oluşturabilir. Bu nedenle üniversite çeşitliliğinin sağlandığı araştırmaların organize edilmesi yararlı olacaktır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı çalışmanın tamamen nitel araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmış olmasıdır. Gelecekte ölçme araçları kullanılarak taramalar yapılması ve nicel ve nitel araştırma desenlerinin bir arada kullanıldığı araştırmalar organize edilmesi konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Araştırmanın son sınırlılığı ise pandeminin etkilerinin sadece üniversite öğrencileri açısından ele alınmış olmasıdır. Oysaki pandemi toplumun her kesiminden bireyleri etkilemiştir. Bu nedenle farklı yaş gruplarından bireyler ile araştırmanın yenilenmesi literatüre katkı sağlayacaktır.

COVID-19 Pandemic From The Perspective of University Students: A Qualitative Research

*Esra Asıcı**

*Aykut Günlü***

Extended Abstract

Although the 2020 COVID-19 pandemic has affected all segments of society, one of the groups most affected has been university students. This is because substantial upheavals occurred in the education, family, and social lives of university students during this pandemic. With the transition to distance education, university students have had to take greater responsibility in their academic lives and have had to modify their study habits to be successful. This period has been even more challenging for young people lacking access to the Internet or suitable conditions for studying at home. Students have therefore not only been concerned about the pandemic itself but also about their education and academic performance. As a result of the COVID-19 pandemic, many university students living away from their families returned home and spent their entire days with family members. This may have caused them to lose their sense of autonomy and to experience conflicts with family members. In addition, social distancing and stay-at-home mandates have constituted significant challenges for young people, as they have required them to be separated from their friends. Given all this, it would not be inaccurate to say that university students have been under intense academic, familial, and social pressure during the ongoing COVID-19 pandemic. In order to develop ways to mitigate the negative effects of this difficult period, it is imperative to gain a correct understanding of what

* Asst. Prof., Kilis 7 Aralık University, Muallim Rifat Education Faculty, Department of Educational Sciences, esraasici01@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0872-9042

** PhD, Pamukkale University, Tavas Vocational High School, Department of Child Care and Youth Services, agunlu@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6617-2871

university students have experienced during the pandemic and how they have coped with it. Being a traumatic experience, however, the COVID-19 pandemic may also have contributed to the development and empowerment of some young people. Consequently, it is important to identify both the negative effects that the pandemic has had on young people and the awareness that they have gained as a result, as doing so will allow for more effective pandemic-related psychological support services to be offered to university students. This study has therefore aimed to determine the university students' own opinions about how they were affected by the COVID-19 pandemic, their ways of dealing with its negative effects, and the awareness they have gained during this period.

Being qualitative in nature, the study followed a phenomenological research design. A total of 38 university students participated in the research. Data were collected using an interview form that was completed in writing online, which were then analyzed using content analysis.

The findings of the study reveal that the COVID-19 pandemic has affected the daily lives and family relationships of university students both positively and negatively. Students' own statements about the negative effects that the pandemic has had on their daily lives concentrated primarily on increased negative emotions and thoughts, the constraints on their social lives, the disruption of daily routines and plans, and their academic lives becoming more difficult. Students cited increased personal development and awareness as the positive effects that the pandemic has had on their daily lives. Those students who stated that the COVID-19 pandemic has had a positive effect on their family relations expressed that their family ties were strengthened during the pandemic. The negative effects of the pandemic on family relations included increases in family conflict and disagreements as well as stress arising from physical distancing. While the vast majority of students stated that the television programs and news they watched during the COVID-19 pandemic triggered negative emotional states and caused them distress, some pointed out that they helped increase their overall awareness. The students stated that they had experienced anxiety, fear, concern, sadness, and gloom with regard to the pandemic. In addition, students stated that they had increased their use of social media to follow the developments related to the pandemic, to raise societal awareness by sharing content about the pandemic, and to stay connected with their social environment. We likewise found that students took precautions, read books, watched television shows and movies, cooked, sought social support, studying, distanced themselves from television and social media, exercised, spent time on hobbies, and engaged in positive thinking to cope with the negative effects of the pandemic. Finally, students expressed that the pandemic enabled them to develop an awareness of life, of the people they love, and of themselves.

In light of these findings, the COVID-19 pandemic has had both a positive and negative

effect on university students' lives. The risk of being infected by the COVID-19 virus, the necessity to maintain physical distance, the stay-at-home mandates, and the changes in the academic processes have affected all university students. We can speculate that those university students who saw this period as an opportunity and who were able to cope with their negative feelings and thoughts in a healthy manner will emerge from this process stronger and wiser. On the other hand, those students who focused solely on the negative aspects and who resorted to negative coping strategies may face any number of psychological difficulties even after the pandemic has ended, including prolonged depressed emotional states, increased use of the Internet and social media, family conflicts, and academic anxiety resulting from the inability to adapt to distance education and poor academic performance. It is therefore important for higher education institutions to develop intervention strategies that incorporate psychological counseling and guidance services for those students who have been adversely affected by the pandemic. Once universities return to face-to-face education, it would be beneficial to conduct survey studies to identify those students that had been adversely affected by the pandemic, to provide individual counseling services to students in need of such assistance, and to create psycho-educational groups to help them overcome the negative consequences of the pandemic. Should the need to prolong distance education arise, it is important that online psychological support be provided to students.

Kaynakça/References

- Afacan, E., & Avci, N. (2020). Koronavirüs (Covid-19) örneği üzerinden salgın hastalıklara sosyolojik bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 1-14.
- Altuntaş Yılmaz, N. (2020). Yükseköğretim kurumlarında Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15-20.
- Anderson, R. M., Heesterbeek, H., Klinkberg, D., & Hollingsworth, T. D. (2020). How will country-based mitigation measures influence the course of the Covid-19 epidemic? *The Lancet*, 395(10228), 931-934. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30567-5
- Arslan, Ü., & Yeşil Örnek, B. (2019). Psikolojik bozukluklar ve tedavileri. (Ed. Ş. Işık), *Psikolojiye Giriş (2. Baskı)* içinde (ss. 476-512). Pegem Akademi. Ankara.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*. 8(85), 35-42.
- Asmundson, G. J., & Taylor, S. (2020). How health anxiety influences responses to viral outbreaks like Covid-19: What all decision-makers, health authorities, and health care professionals need to know. *Journal of Anxiety Disorders*, 71, 102211. doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102211.
- Bradbury-Jones, C. & Isham, L. (2020). The pandemic paradox: the consequences of COVID-19 on domestic violence. *Journal of Clinical Nursing*. doi: 10.1111/jocn.15296
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395, 912-920. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30460-8
- Caner, Z. G., Ünal, M., Apaydın, Z., Dağ, A., Okur, Ş., Kara, E., & Bildik, C. (2020). COVID-19 hastalığı ve ev gezersizlerinin önemi. *Journal of Medical Sciences*, 1(3), 25-33. doi: 10.46629/JMS.2020.1

- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 112934. doi: 10.1016/j.psychres.2020.112934
- Chan, E., Y., Y., & Shaw, R. (2020). *Public health and disasters: Health emergency and disaster risk management in Asia*. Singapore: Springer.
- Deniz, Ö., P. & Evcı-Kiraz, E. D. (2020). COVID-19 Pandemi sürecinde şehir sağlığı çalışmaları. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 1(Özel sayı), 147-151. doi: 10.34084/bshr.726231
- Duman, N. (2019). Travma sonrası büyüme ve gelişim. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 178-184.
- Duncan, L. A., Schaller, M., & Park, J. H. (2020). Perceived vulnerability to disease: Development and validation of a 15-item self-report instrument. *Personality and Individual Differences*, 47(6), 541-546. doi: 10.1016/j.paid.2009.05.001
- Eskici, G. (2020). COVID-19 Pandemisi: Karantina için beslenme önerileri. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 1-9. doi:10.21673/anadoluklin.722546
- Evers, C., Adriaanse, M., Ridder, D. T. D., & Witt Huberts, J. C. (2013). Good mood food. Positive emotion as a neglected trigger for food intake. *Appetite* 68, 1-7. doi: 10.1016/j.appet.2013.04.007
- Glynn, J. R. (2020). Protecting workers aged 60–69 years from COVID-19. *The Lancet Infectious Diseases*. doi:10.1016/S1473-3099(20)30311-X.
- Güngör, A., Karaman, M. A., Sari, H. İ., & Çolak, T. (2020). Investigating the factors related to coronavirus disease 2019 (COVID-19) on undergraduate students' interests in coursework. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(3), 1-13. doi: 10.17220/ijpes.2020.03.001
- Güngör, Ö. (2020). *Salgın dönemi sosyolojisi*. Ankara: AND Center.
- İçişleri Bakanlığı. (2020). Koronavirüs tedbirleri konulu genelge [Circular on coronavirus measures] Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge>.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 4(1), 3-15
- Kaya, B. (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 123-124. doi: 10.5505/kpd.2020.64325.
- Kırık, A. M. & Özkoçak, V. (2020). Yeni dünya düzeni bağlamında sosyal medya ve yeni koronavirüs (covid-19) pandemisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, 133-154. doi: 10.29228/SOBIDER.43146
- Kirman, F. (2020). Sosyal medyada salgın psikolojisi. Algı, etki ve başa çıkma. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2, 11-44.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). COVID-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289.
- Kwok, K. O., Li, K. K., Chan, H. H., Yi, Y. Y., Tang, A., ..., & Wong, Y. S. (2020). Community responses during the early phase of the COVID-19 Epidemic in Hong Kong: Risk perception, information exposure and preventive measures. *Emerging Infectious Diseases*, 26(7), 1575-1579 . doi: 10.3201/eid2607.200500.
- Kürtüncü, M. & Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Okulların 30 Nisan 2020 tarihine kadar uzatılması kararı [The decision to extend the schools until April 30, 2020] Erişim adresi <https://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-30-nisan>.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*. Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Okur, S., Özkan, E., & Arslan, Ü. (2019). Ortaokul öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies – Information Technologies and Applied Sciences*, 14(2), 275-294. doi: 10.29228/TurkishStudies.22813
- Özer, M. (2020). Educational policy actions by the ministry of national education in the times of COVID-19. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129. doi: 10.24106/kefdergi.722280

- Öztürk, Ö. E., Kuru, G., & Demir-Yıldız, C. (2020). Covid-19 pandemi günlerinde anneler ne düşünür çocuklar ne ister? Anne ve çocuklarının pandemi algısı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 204-220.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. London: Sage publications.
- Pennycook, G., McPhetres, J., Zhang, Y., & Rand, D., (2020). Fighting Covid-19 misinformation on social media: Experimental evidence for a scalable accuracy nudge intervention. *Psychological Science*, online first, doi: 10.1177/0956797620939054
- Perlman, D., Patterson, C., Moxham, L., Taylor, E. K., Bringhton, R., Sumskis, S., & et al. (2017). Understanding the influence of resilience for people with a lived experience of mental illness: A self-determination theory perspective. *Journal of Community Psychology*, 45(8), 1026-1032. doi: 10.1002/jcop.21908
- Pueyo, T. (2020). Coronavirus: Why you must act now. Politicians, community leaders and business leaders: What should you do and when? Retrieved from: <https://medium.com/@tomaspuayo/coronavirus-act-today-or-people-will-die-f4d3d9cd99ca>.
- Sağlık Bakanlığı (2020). *Genel koronavirus tablosu*. Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>
- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128.
- Sarıtaş, E. & Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 11(1), 5-22. doi: 10.34231/iuyd.706397
- Serin, Y. & Şanlıer, N. (2018). Duygusal yeme, besin alımını etkileyen faktörler ve temel hemşirelik yaklaşımları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 135-146. doi: 10.14744/phd.2018.23600
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method, and research*. London: Sage Publications.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., & Sungur, M. Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 261-268.
- Taylor, S. (2019). *The psychology of pandemics: Preparing fort he next global outbreak of infectious disease*. UK:Cambridge Scholars Publishing.
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 159-174.
- Üstün, Ç. & Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (Supplement 1), 142-153. doi: 10.21673/anadoluklin.721864
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729-1754. doi: 10.3390/ijerph17051729
- WHO (World Health Organization, 2020). *Weekly operational update on COVID-19 - 20 November 2020*. Retrieved from <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-operational-update-on-covid-19---20-november-2020>
- Vidyachathoth, K. B., Kumar, N. A., & Pai, S. R. (2014). Correlation between affect and internet addiction in undergraduate students in Mangalore. *Journal of Adiction Research and Therapy*, 5(1), 175-180. doi: 10.4172/2155-6105.1000175
- Yamamoto, G. T., & Altun, D. (2020). Koronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. doi: 10.32329/uad.711110
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2020). Yeni koronavirüs hastalığı salgınında eğitim öğretim süreçleri. Erişim adresi: <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/covid-19-yuksekogetrim-yol-haritasi.pdf>

Copyright © 2021 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Eylül 2021 • 9 (Özel Sayı) • 26-45

ISSN 2791-8157
Başvuru | 23 Aralık 2020
Kabul | 4 Ağustos 2021

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Umut Düzeyleri

Fatma Mansur*
Ece Doğuç**

Öz

Bu çalışmada COVID-19 pandemisinde örgün eğitim görmekte iken sosyal ortamlarından uzaklaşarak uzaktan eğitime geçen üniversite öğrencilerinin umut düzeyleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmaya 528 öğrenci katılmıştır. Araştırma verilerini elde etmek amacıyla Herth Umut Ölçeği kullanılmıştır. Ancak ölçek üniversite öğrencilerine yönelik olarak tekrar yapılandırılmış ve dört boyutta umut düzeyi incelenmiştir. Boyutlar inanç, olumlu hazır oluş, kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ ve geleceğe dair plandır. Araştırma sonucunda öğrencilerin genel umut düzeyleri ortalamanın üzerinde görülmüştür. Öğrencilerin geleceğe dair planları bulunmaktadır, iyi ve güzel şeylerin olacağına dair inançları da yüksektir. COVID-19 pandemisi, öğrencilerin kendilerini aşırı yük altında ve tuzağa düşmüş gibi hissetmelerine neden olmakla birlikte, yaşamın anlamı ve amacının olduğuna dair inançlarının da halen var olduğu ve kendi yollarını bulmaya kararlı olduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Umut, Umut Düzeyi, Üniversite Öğrencileri

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, fatma.mansur@hbv.edu.tr, ORCID:0000-0002-0336-6329

** Arş. Gör, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ece.doguc@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0002-9112-6404

Abstract

This study attempted to reveal the hope levels of university students removed from their social environments participated in mandatory distance education during the COVID-19 pandemic. A total of 528 students participated in the study. A version of the Herth Hope Scale restructured for university students measuring four dimensions of hope (i.e., belief, positivity, the relationship between oneself and his/her environment, and future plans) was used to obtain research data. The study found that students' hope levels were above average. Students have plans for the future and their belief that good things will happen are strong. While the COVID-19 pandemic causes students to feel overwhelmed and trapped, their beliefs about the meaning and purpose of life persist and are determined to find their own path.

Keywords: COVID-19, Hope, Hope Level, University Students

Giriş

Koronavirüsler, genellikle solunum ve bağırsak-mide enfeksiyonlarına neden olan bir virüs grubudur (Marra vd. 2003: 1399; Weiss ve Leibowitz, 2011:86). Daha önce hafif üst solunum yolu enfeksiyonlarına neden olması (Holmes, 2003: 1949) nedeniyle araştırmacıların ilgisini çok az çekerken, 2003'te SARS-CoV (Ciddi Akut Solunum Yolu Sendromu) ve MERS-CoV (Orta Doğu Solunum Yolu Sendromu) ile araştırmacıların ilgisini oldukça fazla çekmiştir (Weiss ve Leibowitz, 2011: 87). Koronavirüsler artık bilim insanları tarafından ciddi solunum yolu hastalıklarının önemli nedenleri olarak kabul edilmektedir (Burrell vd., 2016: 437). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Çin Ofisine, Aralık 2019'da Wuhan'da başlangıçta nedeni bilinmeyen yerel bir pnömoni (zatürre) salgını bildirilmiştir (DSÖ, 2020a). Hastalardan elde edilen örnekler ile pnömoni vakalarına yeni bir koronavirüsün, SARS-CoV-2'nin (Ciddi Akut Solunum Sendromu) neden olduğu tespit edilmiş (Dong vd. 2020: 533 ve Repici vd. 2020: 192); DSÖ virüs ve neden olduğu hastalığa yeni koronavirüs 2019 (COVID-19) adını vermiştir (DSÖ, 2020b). COVID-19'un hızla yayılması halk arasında paniğe yol açmış (Goyal vd. 2020: 1) ve benzeri görülmemiş bir küresel krize yol açarak dünya çapında büyük ölçekli can kaybı, ekonomik yıkım ve sosyal kaygıya neden olmuştur (Olivera-La Rosa vd. 2020: 1). COVID-19 salgını DSÖ tarafından 11 Mart 2020'de küresel pandemi ilan edilmiş (Cucinotta ve Vanelli, 2020: 157) ve o tarihten bugüne kadar ulusal sağlık sistemleri, orantısız bir tehdit ve derin etkilerle başa çıkmak için, çok büyük bir baskı ile karşı karşıya kalmıştır (Kalaitzaki vd. 2020: 1). COVID-19 şu anda dünyadaki birçok ülkeyi etkileyen küresel bir pandemidir (Chan vd. 2020: 515, C.Wang vd. 2020a: 470). Dünya genelinde, 22 Ağustos 2021 itibarıyla toplam hasta sayısı 212.679.403, iyileşen hasta sayısı 190.301.359 ve ölen hasta sayısı ise 4.446.610 kişidir (Vaka Sayıları, 2021).

COVID-19 hapşırma/öksürme ile yüz yüze temas veya enfekte kişilerin salgılarıyla temas yoluyla insandan insana yayılmaktadır (Heymann ve Shindo, 2020: 543 ve Soetikno, 2020: 176). Virüse bağlı hastalıkların risk gruplarında; ileri yaş ve birden fazla kronik rahatsızlığa sahip olanlar (Dominguez vd. 2020: 2784), özellikle kalp hastalığı, hipertansiyon, kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH), diyabet ve obeziteye sahip olan kişiler bulunmaktadır (Panettieri, 2020: 2487 ve COVID Team Covid (CDC, 2020a: 346). COVID-19, bulaşıcı yapısı nedeniyle insanların yaşamlarını etkilemiş ve hareketlerini belirgin bir şekilde kısıtlamıştır (Şahin, 2020: 2). Son araştırmalar COVID-19'un insanlar aracılığıyla aile arasında evler veya muayene için gittikleri hastaneler, toplu bir şekilde eğitim alınan okullar gibi beraber vakit geçirilen yerlerde taşındığını ve yayıldığını doğrulamış (Li vd. 2020: 1199 ve Chan vd. 2020: 514) ve bu yeni koronavirüsün şehirlerarası yayılmasının mümkün olduğunu ve bu nedenle pandeminin bu erken aşamasında dikkatli kontrol önlemlerinin alınması gerektiğini göstermiştir (Chan vd. 2020: 523 ve Lai vd. 2020: 1). Johns Hopkins Üniversite'ne (2020) göre koronavirüs vakalarında ani artışa sebep olan etmenlerin başında insan davranışları gelmektedir. İnsanların bazıları COVID-19 önlemlerine harfiyen uyarken bazıları bu önlemleri alma ve yüksek riskli faaliyetlerde bulunmama konusunda gerekli hassasiyeti göstermemektedir. Yapılan araştırmalar kalabalık yerler, yakın temas kurulan ortamlar ve yetersiz havalandırmaya sahip kapalı alanların özellikle COVID-19 iletimi için daha yüksek risk altında olduğunu göstermiştir.

C. Wang vd'ye (2020b) göre, ülkeler COVID-19'a karşı mevcut savaşı kazanmak için hastalık hakkında tarafsız bilgiyi etkili bir şekilde yaymalı, kontrol altına almak için doğru yöntemleri öğretmeli, temel hizmet ve malların mevcudiyetini sağlamalı, şimdi ve gelecek için yeterli mali destek sağlamaya odaklanmalıdır. Bu nedenle virüsün yayılmasını önlemek veya en aza indirmek için, dünyanın birçok ülkesinde insanların gerekli olmadıkça dışarı çıkmaması belirtilmektedir (Şahin, 2020: 2). Virüsün yayılmasını önlemek amacıyla pandemi ilan tarihi olan 11 Mart 2020'tan itibaren dünyada ve ülkemizde çeşitli karantina ve sosyal izolasyon kararları uygulanmaya başlanmıştır. İlk olarak 12 Mart'ta okullar bir hafta tatil edilmiş ve 23 Mart'tan itibaren uzaktan eğitime geçileceği açıklanmış, üniversiteler ise 3 hafta tatil edilmiş, spor karşılaşmalarının seyircisiz oynanmasına karar verilmiş ve yurtdışı seyahatlerin zorunlu haller dışında ertelenmesi ve ülkeye döndükten sonra 14 gün karantina uygulanması tavsiye edilmiştir. 16 Mart'ta barlar, tiyatrolar, sinemalar, spor salonları ve kafeler kapatılmış, yurtdışından gelenlere zorunlu karantina kararı alınmıştır. 20 Mart'ta ülkedeki tüm özel hastaneler pandemi hastanesi ilan edilmiştir. 21 Mart'ta ise 46 ülkeye uçuşlar durdurulmuş ve 65 yaş üzeri ve kronik rahatsızlığı olan vatandaşların sokağa çıkması yasaklanmıştır. 26 Mart'ta Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) üniversitelerde bahar döneminde eğitime, uzaktan eğitim olarak devam edileceğini açıklamıştır. 27 Mart'ta sadece 5 ülkeye uçuş izni verilmiş,

ülkenin sınır kapıları neredeyse tamamen kapatılmıştır. 3 Nisan'da 20 yaş altındaki vatandaşların sokağa çıkması yasaklanmış ve 4 Nisan'da 30 büyükşehir ve Zonguldak'a şehirlerarası seyahat kısıtlaması getirilmiştir. 10-13 Nisan'da ilk defa sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Yasaklar Mayıs ayının sonuna kadar devam etmiş, resmi tatillerde de sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Kısıtlamalar, ülkemizde 1 Haziran tarihinden itibaren esnetilmeye ve yeni normal yaşama geçilmeye başlanmış ancak vaka sayılarının hızla artması ile 20 Kasım 2020'den itibaren tekrar uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemizde 22 Ağustos 2021 itibarıyla Sağlık Bakanlığı (2021) tarafından açıklanan verilere göre toplam COVID-19 hasta sayısı 6.215.663, iyileşen hasta sayısı 5.708.549 ve COVID-19'a bağlı vefat eden sayısı ise 54.533'tür.

Umut Kavramı

Herhangi bir salgında, bireylerin stresli ve endişeli hissetmesi yaygındır. Etkilenen kişilerin ortak tepkileri (hem doğrudan hem de dolaylı olarak); hastalanma ve ölme korkusu, hastalık kapma korkusundan sağlık kuruluşlarına yaklaşmaktan kaçınmak ve gerekli tedavilerden uzak kalmak, geçim kaynağını kaybetme, işten atılma (Ben-Ezra vd. 2020: 67), hastalanan kişilerin sosyal olarak dışlanmaları, sevdiklerini korumada güçsüz hissetmek, bakıma muhtaç çocuk ve yaşlıların bakımıyla ilgili korkular olarak gösterilebilir (International Agency Standing Committee [IASC], 2020). Ayrıca COVID-19 veya benzeri ile enfekte olma psikolojik problemlere ve bozukluklara (anksiyete, depresyon, alkol kullanımının artması) yol açabilmekte, aile/ arkadaşların enfeksiyon kapması ve enfeksiyon nedeniyle onları kaybetme korkusu bireyin genel ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Ahmed vd. 2020: 4-5; Bhuiyan vd. 2020: 1; Sher, 2020: 1). Bu süreçte umudun yüksek tutulması bireyin psikolojik sağlığı açısından önemlidir.

Umut, gelecekle ilgili bir amacı gerçekleştirmek için insanların beklentileri olarak tanımlanmıştır (Rideout ve Montemuro, 1986: 429). Umut, 'ummaktan doğan güven duygusu' olarak tanımlanır ve geleceğe yönelik olarak olumlu beklentilere sahip olma duygusunu belirtir. Bu sayede, insana gelecekte karşılaşılabileceği olumsuz yaşantılarla baş edebileceği duygusunu vererek ruh sağlığını olumlu etkiler (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008: 123). Stephenson, (1991) umudun yapısını 'düşünme, hareket etme, hissetme ve ilişkilendirme etkileşimini içeren ve kişisel olarak anlamlı olan, gelecekte tatmin olmaya yönelik bir öngörü süreci' olarak çok boyutlu bir yapı olarak tanımlar (Flesaker ve Larsen, 2012: 63). Bu tanım umut kavramıyla ilgili, umudun çok boyutlu olması, dinamik bir yapısının yani zamanla değişen umut derecesi ve odağı olan bir süreç olması, yaşam için gerekli olması yani hayatın umut olmadan amacını kaybetmesi, kişiler için önemli ve hedef odaklı olması gibi birçok unsuru barındırmaktadır (Larsen vd. 2007: 402). Umut, geleceğe olan inancın ve güvenin korunmasına yardımcı olur. İlerleme ve büyümeyi dört gözle bekleyen aktif, pozitif bir yönelim benimseyerek, zorluklar karşısında direnişi

ve sebatı sürdürmeye yardımcı olabilir. Umut, kişiler için umutsuzluk ve umutsuzluk duygularının ötesine bakmaya yardımcı olmak ve değişime olan inancı sürdürmek açısından önemlidir (Colins, 2015: 209).

Bireylerin umutları yükseldiğinde, sağlıklarının hem fiziksel hem mental olarak iyileştiği düşünülürken, umutsuzluk durumunda bireysel üzüntü ve sıkıntıların varlığından söz edilmektedir. Umut düzeyi daha yüksek olan bireylerin daha hızlı iyileştikleri, kronik hastalıklara uyum sağlamalarının kolaylaştığı, daha az depresyon, daha az fiziksel acı yaşadıkları ve bu acılarla daha iyi başa çıkabildiklerini gösteren araştırmalar vardır (Seçer ve Yazıcı, 2018: 49). Örneğin kronik kalp yetmezliği olan hastaların umut, moral ve uyumlarına yönelik Rideout ve Montemuro (1986) tarafından yapılan araştırmaya göre daha umutlu olan hastaların kalp yetmezliğinin getirdiği fiziksel sınırlamalara bakmaksızın hayata katılımlarını sürdürdüklerini göstermiştir. Valle vd. (2006) gençler ile yaptıkları araştırmada umudu, pozitif bir gençlik psikolojinin gelişiminde, potansiyel olarak anahtar bir bilişsel- motivasyonel yapı olarak gördüklerini, umudun ani oluşan olumsuz yaşam koşullarına karşı tampon oluşturabilecek psikolojik bir gücü yansıttığına dair kanıtlar sunmuşlardır. Araştırmaya göre daha yüksek umut düzeyine sahip gençlerin, olumsuz olaylar ile karşılaştıklarında, içselleştirme ve yaşam memnuniyetlerindeki azalmanın umut düzeyi düşük olan gençlere oranla daha az risk altında olduğu görülmüştür.

30

Depresyon ile ilgili geliştirilen kuramların bazıları, depresyonda olumsuz düşünce ve beklentinin etkin olduğunu göstererek umutsuzluk ile ilişki kurmuştur. Bireyin ruh sağlığını olumsuz etkileyen umutsuzluk, depresyonda klinik tablonun bir parçası olarak yer alabilmektedir (Sayar vd., 2000: 133). Abramson vd. (1989)'ne göre anksiyete (endişe) genellikle depresyondan önce gelir ve olumsuz olayların kontrol edilemez olarak algılanması ve çaresiz hissedilmesi ile ortaya çıkması daha muhtemeldir. Buna ek olarak bireyin çaresizliğinden emin oldukça umutsuz olma ve depresyon belirtileri gösterme olasılığı daha da yüksektir (Swendsen, 1998: 1398). İster psikometrik olarak ister klinik olarak ölçülsün, operasyonel olarak olumsuz beklentiler olarak tanımlanan umutsuzluk, depresyonun kendisinden daha güçlü bir intihar niyetinin göstergesi olarak görülebilir (Beck vd. 1975: 1148). Beck, depresyonun umutsuzluk ve karamsarlık gibi belirli bazı bilişsel yönlerinin intiharla daha yakından ilişkili olduğunu ve deprese hastaların %78'den fazlasının geleceğe olumsuz baktığını belirtmiştir. Bu oran deprese olmayan hastalarda ise %22'dir (Dilbaz ve Seber, 1993: 135).

Pandemide Zihinsel Sağlık

Pandemi ile birlikte karantina/izolasyon günlük hayata giren kavramlardır. Karantina, bulaşıcı bir hastalığa maruz kalmış kişilerin hasta olup olmadıklarını tespit etmek için ayrılması ve hareketlerinin sınırlandırılmasıdır, böylece başkalarına bulaşma riskini

azaltır (CDC, 2020b). Bu tanım, bulaşıcı bir hastalık teşhisi konmuş kişilerin hasta olmayanlardan ayrılması olan izolasyondan farklıdır; ancak, iki terim, halk arasında sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır (Manuel ve Cukar, 2011: 418). Karantina, COVID-19 salgınında da kullanılmaktadır. Salgının başlangıç noktası Çin, hızlı bir şekilde tüm şehirlerini etkili bir şekilde toplu karantina altına almış ve diğer ülkeler Çin'den evlerine dönen binlerce yabancıların evlerinde veya devlet tarafından işletilen tesislerde kendilerini tecrit etmelerini sağlamıştır. Karantina yöntemi daha önce 2003 yılında SARS salgınında ve 2014 Ebola salgınında etkilenen bölgeleri tamamen kapatma/kısıtlama olarak uygulanmıştır (Brook vd. 2020: 913).

Salgın hastalıklar sırasında, ilk ölüm, artan medya haberciliği ve artan sayıda yeni vakanın ardından toplum kaygısı artmaktadır. Bu nedenle, toplu karantina, birçok nedenden ötürü büyük ölçüde kaygı yaratabilmektedir (Lima vd. 2020: 1). Karantina, karantina geçirenler için genellikle tatsız bir deneyimdir. Sevdiklerinden ayrılma, özgürlüğün kaybedilmesi, hastalık durumuyla ilgili belirsizlik ve can sıkıntısının bazen dramatik etkileri olabilmektedir. Zorunlu toplu karantinanın potansiyel faydaları, olası psikolojik maliyetlere karşı dikkatlice tartılmalıdır. Bir halk sağlığı önlemi olarak karantinanın başarılı bir şekilde kullanılması, bununla ilişkili olumsuz etkileri olabildiğince azaltılmasını gerektirir. Ayrıca, semptomatik hastalar, ilgili hastalığı taklit eden hastalıklara (örneğin, Ebola yerine sıtma) sahip olabilir ve bu nedenle enfeksiyon kanıtı olan kişilerle kohortlanması -aynı etkenle etkilenmiş hastaların aynı odaya yerleştirilmesi (Erdemir vd. 2011: 55)- bile hastalığa yakalanma riskini yaratabilir (Barbisch vd. 2015: 7-8). Karantina planlama çabaları, risk iletişimine odaklanmalı, halkın güvenini kazanmalı ve açık, tutarlı ve pratik bilgiler sağlamalıdır. Nihayetinde, halkın uyumu karantinanın başarısını belirlemektedir ve bu nedenle planlama sürecinin tüm yönlerinde dikkate alınması gerekmektedir (Manuel ve Cukor, 2011: 435).

Karantina'ya ek olarak COVID-19'un yayılma hızını en aza indirmek için pek çok sektörde önlemler alınmıştır. Bunların içerisinde en fazla etkilenen sektör eğitimidir. Pandemi nedeniyle eğitim alanında pek çok zorluk yaşanmış ve eğitim kurumları kapatılmıştır (Nicola vd. 2020: 186). Eğitim sorununu çözmek için ülkeler, evde eğitim ve uzaktan öğretimin yaygın kullanımı, çevrimiçi öğrenme modülleri ve televizyonlar aracılığıyla eğitime başlamışlardır (G. Wang vd. 2020: 945). UNESCO (2020) Kasım ayında yaptığı açıklamada, salgından yaklaşık 225 milyon öğrencinin -ki bu sayı toplam öğrencilerin %12'sine karşılık gelmektedir-eğitiminin etkilendiğini belirtmiştir (Sahu, 2020: 3). Uzaktan eğitim pandemi döneminde eğitimin sürdürülmesi sağlamıştır ancak bunun yanında birtakım dezavantajlara da sahiptir. Öğrenci ve öğretmenlerin farklı yerlerde olması program ve zamanla açısından bazı sınırlamaları vardır. Altyapı eksikliği (yazılım, donanım gibi), öğrencilerin ve öğretmenlerin ekonomik olarak sıkıntıları (gerekli

donanımına sahip olamama), teknik personel sorunu, özellikle öğrencilerin derse devam etme konusunda yeterince farkındalığının olmaması ve ülkelerde bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyindeki bölgesel farklılıklar gibi birçok faktör e-öğrenmeye ve buna bağlı olarak uzaktan eğitime engel olarak bulunmaktadır (Hebecci vd. 2020: 268). Eğitimin özellikle üniversitelerde özellikle teorik derslerin tamamen uzaktan eğitim ile yürütülmesi, uzaktan eğitim olanaklarına erişimi olmayan öğrencileri için büyük bir endişe kaynağı olduğu ve derhal müdahale edilmesi gereken öncelikli sorunlar arasında yer aldığı belirtilmiştir (Sahu, 2020: 3).

Eğitime uzaktan devam edilmesi, öğrencilerin hem eğitim hem de sağlık konusunda daha az zarar görmesi bakımından önemlidir. Mack ve Yamey, (2020) pandemi sürecinde üniversitelerde neden örgün eğitimden uzaktan eğitime geçilmesi gerektiğine dair birkaç neden sunmaktadır. Öncelikle üniversite öğrencilerine yönelik maske kullanımının garanti edilememesi; öğrenci ve eğitimcilerin sınıf ve laboratuvar ortamında uzun süre vakit geçirmeleri nedeniyle maske ve korunması gereken fiziksel mesafenin enfeksiyon kapmamak için yeterli olmaması; en önemli neden ise üniversite hayatının her aşamasında toplu olarak yaşandığı (dersler, yemek alanları, yurtlar, sosyal aktiviteler gibi) için öğrenciler arasındaki enfeksiyonların hem kendileri hem de çevrelerindeki diğer insanları enfekte etme ve hayatlarını da riske atma olasılığının yüksek olmasıdır.

COVID-19 pandemisi dünyadaki birçok insanın hayatını alt üst etmiştir. Enfekte vakaların dünya çapında hızla artması, ne olacağı konusunda belirsizlik ve endişe duygusu yaratmıştır (DSÖ, 2020c). Kesgin ve Durak (2021) tarafından COVID-19 pandemisine yönelik algılar ve tutumlar konusunda yaş gruplarına göre farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla 37296 kişi ile yapılan araştırmanın sonuçlarına göre pandemiye dair algı, tutum ve davranışlarda yaş grubuna göre büyük farklılıklar göstermemiş fakat pandeminin olumsuz psikolojik etkilerinin gençlerde daha fazla hissedildiği gözlenmiştir. Koronavirüsün psikolojik etkileri ile başa çıkma konusunda daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğu gözlenmiştir. Salgının psikolojik etkileri açısından gençlerin toplumun diğer sınıflarından belirgin bir şekilde ayrıştığı bir ruh hali gözlenmiştir. Buna göre gençlerin pandemi sürecinde psikolojilerinin daha çok etkilendiği, endişeli bir ruh haline büründüklerini tespit edilmiştir. Virüsün pandemik yayılmasını yönetme stratejileri, hareket, sosyal etkileşim ve çalışma üzerinde kısıtlamalar getirmiştir. Virüse yakalanma kaygısı, mali kaygılar ve aile üyeleri, arkadaşlar veya meslektaşların kaybı ile birlikte, bu benzeri görülmemiş durumun, daha önceden zihinsel sağlık sorunları olan ve olmayanlar da dahil olmak üzere milyonlarca kişinin zihinsel sağlığı üzerinde dramatik bir etkisi bulunmaktadır (Diamon ve Byrd, 2020: 232). Ayrıca öğrenciler arasında muazzam bir strese neden olmuştur. Bu stres de öğrencilerin öğrenmesi ve psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etkileri doğurmuştur (Sahu, 2020: 3). Üniversiteli gençlerin ruh

sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen sorunlardan biri olan umutsuzluğun, sosyal ve ekonomik sorunlar, eğitimde karşılaşılan güçlükler ve gelecek kaygısı gibi etmenlerden kaynaklandığı bilinmektedir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008: 123). Bu çalışmada COVID-19 pandemisi sürecinde üniversitede lisans eğitimi gören öğrencilerin umut düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Metodoloji

Bu bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve veri toplama yöntemi hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çalışma üniversitede eğitim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisi sürecinde umut durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin tercih edilme sebebi, çoğunun yaşlarının 20 yaş veya altı olması nedeniyle yasaklardan daha fazla etkilenmiş olma ihtimalleri ve sosyal ortamları olan üniversitelerden uzaklaşarak uzaktan eğitim yoluyla eğitime devam etmeleridir. Ayrıca YÖK tarafından 2019-2020 bahar döneminde eğitim-öğretime yönelik olarak aldığı uzaktan eğitim kararı ile öğrencilerin çoğu ailelerinin yanlarına dönmüş, okullarından ve sosyal hayattan uzak kalmıştır. Hem ekonomik hem de sosyal olarak belirsizliklerin yoğun olduğu bu dönemde üniversite öğrencilerinin gelecekle ilgili umut-umutsuzluk düzeylerinin daha çok etkileneceği düşünülmektedir. Aynı zamanda eğitim ve öğretimde karşılaşılan güçlükler, işsizlik, yoksunluk ve yoksulluk gibi etkenler gençlerdeki umutsuzluk düzeyini daha da artırmaktadır. Öğrencilerin geleceğe umutla bakmaları başta akademik başarıları olmak üzere tüm gelişim alanları için önemlidir ve sonuç olarak araştırmanın üniversite öğrencilerinin umut düzeylerinin salgın döneminde saptanması çerçevesinde incelenmesinin uygun olacağına karar verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada öğrencilerin mevcut umut düzeylerini belirlemek ve araştırmak amacıyla tanımlayıcı bir araştırma yapılmıştır. Verileri elde etmek amacıyla katılımcılara online anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler ile değişkenlerin tür ve miktarını belirlemek amacıyla tekil tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı, şiddeti ve yönünü belirlemek amacıyla da ilişkisel tarama modelleri kullanılmıştır. Ayrıca Umut İndeksinin boyutlarını belirlemek ve yapı geçerliliğini ortaya koymak amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören lisans öğrencileri ve yine aynı binada eğitim veren Bankacılık ve Sigortacılık Meslek Yüksekokulu ve Hukuk Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma için Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından (22.06.2020 tarih ve E.17074 Sayılı) ve T.C. Sağlık Bakanlığında (2020-12-19T18_47_51) gerekli izinler alınarak veriler toplanmıştır. Araştırmada Fakülte’de öğrenim gören tüm öğrencilere ulaşmak amaçlanmış, akademik danışmanlar ve öğretim üyeleri aracılığıyla öğrencilerin e-posta adreslerine online anket linki göndererek araştırmaya katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı 528’dir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerini elde etmek amacıyla Herth (1991) tarafından kronik düzeyde hasta bireylerin umut düzeylerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilen, Aslan ve diğerleri (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Herth Umut İndeksi kullanılmıştır. Ölçek 30 madde ve üç boyuttan oluşmaktadır. Herth Umut İndeksi 3 boyut (gelecek, olumlu hazır oluş ve beklenti, kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ) olarak değerlendirilmiştir. Orijinal umut ölçek daha çok kanser hastalarının umut durumlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Ancak araştırmada umut ölçeği Covid-19 pandemisi sürecindeki üniversite öğrencilerinin umut düzeylerini belirlemek amacıyla lisans eğitimi gören öğrencilere uygulanmıştır. Bu nedenle araştırmada kullanılan umut ölçeğinin boyutlarını incelemek amacıyla keşfedici faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör çıkarma yöntemi olarak temel bileşenler analizi rotasyon yöntemi olarak da varimax tercih edilmiştir. Faktör sayısına ilişkin bir sınırlama getirilmemiş olup, faktör yükü 0,50 ve üzeri faktör ağırlığı oldukça iyi olarak kabul edileceğinden (Kalaycı, 2016: 330) ölçeğe bu ifadeler dahil edilmiştir. KMO değeri (0.914) kabul edilebilen düzeyin (0.70) üzerinde olup (Hair vd.,2005 aktaran, Ermeç Sertoğlu, 2014), veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Elde edilen matrise bakılarak faktör yükleri 0,50’nin altında olan ifadeler tespit edilmiş (1,5,7,11,19,22,23,28,29) ve bu ifadeler silinerek analiz tekrarlanmıştır. Yapılan keşfedici faktör analizinde faktör yüklerine göre umudun 4 boyuta dağıldığı görülmektedir (Tablo 1). Bu faktörler sırasıyla inanç; olumlu hazır oluş, kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ; geleceğe dair plan olarak adlandırılmıştır.

Tablo 1. Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

İfadeler	Boyutlar			
	İnanç	Olumlu Hazır Oluş	Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ	Geleceğe dair plan
S8	,789			
S3	,734			
S9	,692			
S15	,673			
S18	,669			
S25	,583			
S27	,567			
S10		,781		
S13		,756		
S17		,756		
S6		,700		
S26		,591		
S12			,792	
S24			,730	
S2			,708	
S14			,617	
S16			,544	
S20				,843
S30				,715
S21				,688
S4				,678

$KMO=0.914$ Bartlett's Test of Sphericity= sign (0.000)

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Model tahminlenirken, yapısal eşitlik modellerinde sıklıkla kullanılan ve verilerin normal dağılmadığı durumlarda bile güvenilir sonuçlar veren Maksimum Likelihood yöntemi kullanılmış, gözlemlenen değişkenlerin hataları, gizil değişkenlerin varyansları ve gizil değişkenlerden gözlenen değişkenlere doğru çizilen yollara ilişkin regresyon katsayılarını kapsayan parametrelerin tahmin edilebilmesi amaçlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunun uyum indeks bazı değerlerin düşük olduğu görülmüş ve ölçekte

yer alan (30,26,16,14 nolu) maddeler çıkarılarak model tekrarlanmıştır. Elde edilen modele ait standart regresyon katsayıları aşağıda verilmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. DFA Modeline Ait Standart Regresyon Katsayıları ve Anlamlılık Dereceleri

Boyutlar (Faktörler)	İfadeler	Standart Regresyon Katsayıları
İnanç	s8	.607
	s3	.670
	s9	.717
	s15	.761
	s18	.673
	s25	.805
	s27	.707
Olumlu Hazır Oluş	s10	.803
	s13	.728
	s17	.725
	s6	.622
Kendisi ve Çevresindekilerle Arasındaki Bağ	s12	.725
	s24	.747
	s2	.680
Geleceğe Dair Plan	s20	.665
	s21	.764
	s4	.731

**p<0,001

Modelde regresyon katsayılarınının 0.60'ın üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. DFA Modeline Ait Kovaryans Değerleri

Boyutlar		Kovaryans
İnanç	<-->	Olumlu Hazır Oluş .602
İnanç	<-->	Kendisi ve Çevresindekilerle Bağ .621
Geleceğe Dair Plan	<-->	İnanç .683
Olumlu Hazır Oluş	<-->	Kendisi ve Çevresindekilerle Bağ .471
Geleceğe Dair Plan	<-->	Olumlu Hazır Oluş .432
Geleceğe Dair Plan	<-->	Kendisi ve Çevresindekilerle Bağ .494

** p<0,001

Tablo 3 incelendiğinde tüm kovaryansların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre en yüksek kovaryans değerinin geleceğe dair plan ve inanç arasında olduğu, bunu, inanç ile kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ, üçüncü olarak da inanç ve olumlu hazır oluş izlemektedir. Modele ilişkin uyum indeksleri değerlendirildiğinde ise $\chi^2=237.960$, $\chi^2/df=2.125$ istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Diğer uyum indekleri ise CFI=0.96, NFI=0.93, TLI=0.95 ve RMSEA=0.04 olarak bulunmuştur. Modelin değerlerinin iyi uyum gösterdiği görülmektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008).

Tablo 4. İndeksin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Boyut	Cronbach Alfa	İfade Sayısı
İnanç	,88	7
Olumlu hazır oluş	,81	4
Kendisi ve çevresindekilerle bağ	,76	3
Geleceğe dair plan	,76	3
Genel İndeks	,89	17

Ölçekte bir araya getirilmiş ifadelerin aynı yapıyı ölçüp ölçmediği, diğer bir ifade ile kendi içerisinde tutarlı bir ilişki içerisinde olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir. Güvenilirlik analizi ilk olarak her faktör için ayrı ayrı uygulanmıştır. Çünkü Cronbach Alfa değeri örneklem ve ifade sayısı ile birlikte yükselme eğilimi gösterdiğinden bütünden çok faktör düzeyindeki sonuçlar daha hassas görülmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Buna göre her bir faktöre ilişkin Cronbach Alfa katsayısı sosyal bilimler için geçerli olan 0,70’in (Kalaycı, 2016: 405) üzerindedir. Ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir.

Araştırma Soruları

1. Katılımcıların umut düzeyleri ve umut alt boyutları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Katılımcıların umut düzeyleri ve umut alt boyutları eğitim gördükleri alana göre farklılık göstermekte midir?
3. Katılımcıların umut düzeyleri ve umut alt boyutları eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
4. Katılımcıların umut düzeyleri ve umut alt boyutları sahip oldukları kronik rahatsızlığa göre farklılık göstermekte midir?
5. Katılımcıların umut düzeyleri ve umut alt boyutları riskli grupta bulunma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

Bulgular

Tablo 5. Katılımcıların demografik özellikleri (n=528)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	400	75,8
	Erkek	128	24,2
Bölüm	İİBF	430	81,4
	Bankacılık ve Sigortacılık	47	8,9
Sınıf	Hukuk	51	9,7
	Birinci Sınıf	167	31,6
	İkinci Sınıf	130	24,6
	Üçüncü Sınıf	125	23,7
Kronik hastalık	Dördüncü Sınıf	106	20,1
	Evet	48	9,1
Riskli grup	Hayır	480	90,9
	Evet	130	24,6
	Hayır	398	75,4

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunu kadın (%75.8), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (%81.4), birinci sınıf (%31.4) öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcıların %90,9'unun kronik bir rahatsızlığı bulunmamaktadır. Ancak %24,6'sının riskli grupta bulunduğu görülmektedir.

Tablo 6. İfadelere İlişkin Frekans Tablosu

Boyut	İfade (No)	\bar{X}	s.s.
İnanç	İçimde derin bir manevi güç var. (3)	3.09	.900
	Bana huzur veren bir inanca sahibim. (8)	3.31	.890
	İyi şeylerin her zaman mümkün olabileceğine inanıyorum. (9)	3.14	.818
	Kesinlikle umudun var olduğunu biliyorum. (15)	3.38	.787
	Yaşamımın anlamı ve amacı olduğunu biliyorum. (18)	3.42	.758
	Her günün yeni umutlar taşıdığına inanıyorum. (25)	3.09	.902
Olumlu hazır oluş*	Karanlık bir tünelde bile ışık görebiliyorum. (27)	2.79	.881
	Geleceğim ile ilgili korkularım var. (6)	1.98	.889
	Kendimi kaybolmuş hissediyorum, ne yöne gideceğimi bilemiyorum. (10)	2.65	.990
	Kendimi aşırı yük altında ve tuzağa düşmüş hissediyorum. (13)	2.81	.992
Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ	Korkularım ve şüphelerim beni hareketsiz bırakıyor. (17)	2.71	.920
	Sevdiğim kişilerin yanımda olduğunu hissediyorum. (2)	3.21	.826
	Yakın hissettiğim kişilerden destek alıyorum. (12)	3.15	.870
	Sevildiğimi ve bana ihtiyaç duyulduğunu hissediyorum. (24)	3.06	.831
Geleceğe dair plan	Gelecekle ilgili planlar yapıyorum. (4)	3.28	.864
	Önümüzdeki 3-6 ay için hedeflerim var. (20)	2.91	1.057
	Kendi yolumu bulmaya kararlıyım. (21)	3.47	.756

n= 528

Min=1

Maks=4

*İfadeler daha sonra ters kodlanarak olumlu hazır oluş ortalaması hesaplanmıştır.

Tablo 6'da umut ölçeğinin inanç boyutunda öğrencilerin vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde sırasıyla, "Yaşamımın anlamı ve amacı olduğunu biliyorum" ($\bar{x}=3,42$), "Kesinlikle umudun var olduğunu biliyorum" ($\bar{x}=3,38$), "Bana huzur veren bir inanca sahibim" ($\bar{x}=3,31$) ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Olumlu hazır oluş boyutundaki cevaplar incelendiğinde öğrencilerin kendilerini aşırı yük altında ve tuzağa düşmüş hissettiklerine ilişkin ifadenin ortalaması en yüksektir ($\bar{x}=2,81$). Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ boyutunda ise, "Sevdiğim kişilerin yanımda olduğunu hissediyorum" ($\bar{x}=3,21$), "Yakın hissettiğim kişilerden destek alıyorum" ($\bar{x}=3,15$) ifadelerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Geleceğe dair plan boyutunda ise "Kendi yolumu bulmaya kararlıyım" ($\bar{x}=3,47$) ifadesinin ortalaması diğer ifadelerle göre en yüksektir.

Tablo 7. Boyutlara İlişkin Ortalamalar

Boyutlar	\bar{X}	s.s.
İnanç	3,17	,64649
Olumlu hazır oluş	2,53	,75757
Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ	3,13	,69310
Geleceğe dair plan	3,21	,73719
Genel umut	3,02	,54179

Boyutlara ilişkin ortalamalar incelendiğinde (Tablo 7) öğrencilerin geleceğe dair plan boyut ortalamasının en yüksek ($\bar{x}=3,21$), olumlu hazır oluş boyutunun ortalamasının ise en düşük ($\bar{x}=2,53$) olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin geleceğe dair korku, endişe ve kaygı gibi olumsuz duygularının olduğu söylenebilir. Genel olarak umut durumları değerlendirildiğinde, öğrencilerin umut düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir ($\bar{x}=3,02$).

Tablo 8. Umud Düzeyi ve Umud Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılığı

Boyutlar	Gruplar	n	\bar{X}	s.s.	t	p
İnanç	Kadın	400	3.20	.62468	1,831	,06
	Erkek	128	3.08	.70525		
Olumlu hazır oluş	Kadın	400	2.49	.74732	-2,511	,01
	Erkek	128	2.68	.77310		
Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ	Kadın	400	3.18	.66518	2,457	,01
	Erkek	128	3.00	.75989		
Geleceğe dair plan	Kadın	400	3.17	.72922	-2,916	,02
	Erkek	128	3.34	.75055		
Genel umud	Kadın	400	3.02	.52763	,112	,91
	Erkek	128	3.02	.58599		

Tablo 8’de umud boyutları ve genel umud durumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda, olumlu hazır oluş; kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ; geleceğe dair plan boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Olumlu hazır oluş ve geleceğe dair plan boyutlarında erkeklerin kadınlardan daha yüksek ortalama puanına; kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ boyutunda ise kadınların daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Kadın öğrencilerin kendisi ve çevresindekilerle daha güçlü bağlar kurduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin ise geleceğe dair planlarının daha fazla; korku, kaygı, endişe gibi olumsuz duygulardan kadınlara nazaran daha az etkilenecek daha olumlu hazır oluş durumuna sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüme göre umud alt boyutları ve genel umud durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 9. Umut Düzeyi ve Umut Alt Boyutlarının Eğitim Görülen Sınıf Düzeyine Göre Farklılığı

Boyutlar	Sınıf	n	\bar{X}	s.s.	F	p	Tukey Testi
Olumlu hazır oluş	Birinci sınıf	167	2.63	.77849	3,244	,022	Birinci Dördüncü Sınıf
	İkinci sınıf	130	2.52	.72927			
	Üçüncü sınıf	125	2.58	.75007			
	Dördüncü sınıf	106	2.34	.74297			

Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre umut alt boyut ve umut durumunun farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan One-Way Anova analizi sonucunda farklılığın olumlu hazır oluş boyutunda bulunduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey Testi sonucunda birinci ve dördüncü sınıfta eğitim gören öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Buna göre birinci sınıf öğrencilerinin olumlu hazır oluş ortalamasının ($\bar{x}=2.63$), dördüncü sınıf öğrenci ortalamasından ($\bar{x}=2.34$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin geleceğe dair korku, endişe ve kaygılarının daha yüksek ve olumlu hazır oluşlarının daha düşük olduğu söylenebilir. Öğrencilerin kronik hastalığa sahip olma durumu umut alt boyutları ve genel umut durumunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. ($p > 0,05$)

Tablo 10. Umut Düzeyi ve Umut Alt Boyutlarının Covid-19 Virüsü İçin Riskli Grupta Bulunma Durumuna Göre Farklılığı

Boyutlar	Riskli Grup	n	\bar{X}	s.s.	t	p
İnanç	Evet	130	3.02	.71205	-2,964	,006
	Hayır	398	3.22	.61721		
Olumlu hazır oluş	Evet	130	2.32	.73258	-3,746	,000
	Hayır	398	2.60	.75379		
Kendisi ve çevresindekilerle arasındaki bağ	Evet	130	3.10	.72109	-,681	,496
	Hayır	398	3.15	.68421		
Geleceğe dair plan	Evet	130	3.10	.77004	-1,906	,049
	Hayır	398	3.25	.72351		
Genel umut	Evet	130	2.89	.56903	-3,176	,002
	Hayır	398	3.06	.52584		

Öğrencilerin COVID-19 için kendilerini riskli grupta görüp görmemeleri ile umut alt boyutları ve genel umut durumlarında herhangi bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda inanç, olumlu hazır oluş, geleceğe dair plan boyutlarında ve genel umut durumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p<0,05$). İnanç, olumlu hazır oluş, geleceğe dair plan boyutlarında ve genel umut durumunda kendini risk grubunda görmeyen öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kendini risk grubunda gören öğrencilerin geleceğe yönelik umut inançlarının daha düşük; korku, endişe, kaygı ve kendilerini baskı altında hissetme durumlarının daha fazla; geleceğe dair planlarının daha az ve genel umut düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada lisans eğitimi gören öğrencilerin COVID-19 pandemi sürecindeki umut düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin genel umut düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu, geleceğe dair planlarının bulunduğu ve umuda yönelik inançların da yüksek olduğu görülmüştür. COVID-19 pandemisi sürecinde, öğrencilerin kendilerini aşırı yük altında ve tuzağa düşmüş hissettikleri, ancak yaşamın anlamı ve amacının olduğuna dair inançlarının da halen var olduğu ve kendi yollarını bulmaya kararlı oldukları görülmektedir. Green, Oades ve Grant (2006) çalışmalarında, umut düzeyi yüksek bireylerin, daha iyimser, başarı odaklı, hedeflere ulaşmaya çalışan ve yaşama dair birçok amaç geliştiren ve kendilerini muhtemel problemleri çözme yetisine sahip olarak algıladıklarını belirtmektedir. Snyder (2002) umudun, kişileri amaçlarına ulaştıracak ve sorunlara çözümler bulmalarını sağlayacak yollar geliştirmeleri olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde Şahin vd. (2012) de umudun öğrencilerin olumlu psikolojik çıktılarını destekleyen bir kavram olduğu belirlenmiştir.

Genel umut düzeyinde cinsiyete göre bir farklılık görülmemiştir. Erkek katılımcıların korku, kaygı, endişe ve bunlara bağlı olumsuz ruhsal durumlarının daha düşük ve geleceğe dair daha planlı; kadın katılımcıların da bu süreçte kendileri ve çevrelerindekiyle bağlarının daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde de umuda yönelik yapılan çalışmaların pek çoğunda umut düzeyinde cinsiyete göre anlamlı farklılık görülmemekle (Cihanyurdu vd., 2021: 23; Uzun Özer ve Tezer, 2008:81; Erdoğan, Koçoğlu ve Sevim, 2020: 8) birlikte kadınların anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar da vardır (Güloğlu, 2020: 142). Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK, 2020) verilerine göre geleceklerinden umutlu olan erkeklerin oranı %68,5 iken kadınlarda bu oran %70,7 olarak belirlenmiştir.

Yaşlarının daha küçük olması ve üniversite eğitiminin henüz başlangıcında olan katılımcıların, mezun olmak üzere olan katılımcılara göre kaygı, endişe, korku ve

bunlara bağılı olumsuz duygularının daha az olduğu; iş hayatına başlayacak olan son sınıf öğrencilerinin ise korku, kaygı ve endişelerinin, kendilerini yük altında ve tuzağa düşmüş hissetme durumlarının da fazla olduğu görülmüştür. COVID-19'un işsizlik oranına etkisini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada Avrupa Birliği-27 ülke ortalaması 2019 yılının ikinci çeyreğinde %14,7 iken, 2020 yılının ikinci çeyreğinde %16,4'e yükselmiştir. 15-24 yaş arası işsizlik oranı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde ise 2020 yılının birinci çeyreğinde işsizlik oranı %11,73 iken, sonraki çeyrekte yaklaşık 6 puan artış ile %18,38'e yükselmiştir. Türkiye'de Covid-19 salgınından önce 2019 birinci çeyreğinde %25,20 olan işsizlik oranında artış en fazla 2020 yılının ikinci çeyreğinde yaşanarak %26,90'a çıkmıştır (Erikli, 2021). Verilen sayılar işsizliğin pandemi sürecinde iş hayatına atılmak durumunda kalan son sınıf öğrencilerinin kaygılarını doğrudan niteliktedir.

COVID-19 pandemisinden en fazla etkilenebilecek bireyler riskli grupta olanlardır ve katılımcılardan kendini risk grubunda görenlerin genel umut düzeylerinin daha düşük; geleceğe dair planlarının daha az; korku, kaygı, endişelerinin daha fazla ve her şeyin düzeleceğine dair inançlarının ise daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Güloğlu vd. (2020: 135) çalışmalarında, kronik hastalığı olan katılımcıların umutsuzluk düzeylerinde bir farklılık görülmeyeceği ancak anksiyete düzeyinin bu katılımcılarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Torales vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada COVID-19 salgını ve önceki küresel enfeksiyonların ruh sağlığına etkilerine yönelik yayımlanmış makaleler değerlendirilmiştir. Araştırmada, COVID-19 salgınının küresel sağlık ve zihinsel sağlığı büyük ölçüde etkilediği görülmüştür. Sprang ve Silman (2013) yılında 398 ebeveynin katılımıyla ABD ile Kanada'da SARS pandemisi sonrasında ailelerde ve çocuklarında oluşabilecek Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) oranlarını araştırmışlardır. Sonuç olarak karantina ve izolasyon gibi hastalık kontrol yöntemlerinin hem çocuklar hem de ebeveynleri için travmatik olabileceği belirtilmiştir. Ebeveyn raporlarına göre izole edilmiş veya karantinaya alınmış çocukların %30'unda; karantinaya alınmış veya izole edilmiş ebeveynlerin %25'inde (öz raporlara göre) TSSB kriterlerinin karşılandığı belirlenmiştir. Benzer bir çalışma da Hawryluck (2004) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya SARS nedeniyle Toronto ve Kanada'da karantinaya alınan 129 kişi dahil edilmiş ve karantinanın psikolojik etkileri incelenmiştir. Katılımcıların %28,9 (Toronto) ve %31,2'sinde (Kanada) TSSB ve depresyon semptomları göstermiştir. Uzun süreli karantina süreleri, TSSB semptomlarının artan prevalansı ile ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin psikolojik durumlarının önemli olduğuna ilişkin bir diğer çalışma da Benton vd. (2003) tarafından yapılmıştır. Çalışmada ABD'de okumakta olan ve üniversite danışma merkezlerine başvuran 13257 öğrencinin 13 yıllık arşiv verilerini incelemiş ve sonuç olarak öğrenci problemlerinin önemli ölçüde fazla çalışma olduğu sonucuna varmışlardır. Örneğin, majör depresyon, anksiyete, kişilik

bozuklukları ve intihar sıklığında dramatik artışlar olduğunu belirtmişlerdir. Pandemi döneminde uzaktan eğitim ile birlikte öğrencilerin yükü de artmıştır. Umud, bireyler için zor durumlardan sağlıklı bir şekilde geçebilmek için yangın merdiveni ya da acil çıkış olarak işlev görür. Valle vd. (2006) çalışmalarında 860 öğrencinin umud düzeylerinde bireysel farklılıkların etkili olduğunu ve gençlikte umudun kilit bir psikolojik güç olarak destek sağladığını ifade etmişlerdir.

Pandeminin ne zaman sonlanacağı belirsizlik içermektedir. Davranışsal aktivasyon, kabul temelli başa çıkma, farkındalık pratikleri gibi tekniklerin öğretilmesi, bireylerin yaşanan salgın sürecine anlam katma, strese toleranslarını artırma, sosyal destek kaynaklarını güçlendirme ve amaca yönelik hedefler belirleme ve adımlar atma gibi savunma stratejileri, sürecin getirdiği belirsizlik, ekonomik sorunlar, yalnızlık, izolasyon, umutsuzluk gibi problemlerle baş etmeyi kolaylaştıracaktır (Polizzi vd., 2020: 59-62)

Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Aile-Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığının işbirliği ile bölgesel ve ulusal düzeyde öğrencilere ruh sağlığı, eğitim imkanları ve yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla ülke genelinde bir durum değerlendirme çalışması yapılarak, ihtiyaç sahiplerine multidisipliner ruh sağlığı ekipleri ile gerekli desteğin sağlanması sürecin daha sağlıklı yürütülmesi ve atlatılması açısından önemlidir.

Araştırmada örneklem grubu üniversitenin bir fakültesini kapsadığından, araştırma bulgularının genellenmesi söz konusu değildir. Bu nedenle Covid-19 pandemi sürecinde öğrencilerin umud düzeylerini belirlemek amacıyla Yükseköğretim Kurumuna bağlı üniversiteler genelinde ve sadece umud düzeyi değil aynı zamanda umutsuzluğa neden olabilecek farklı değişkenler (uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar, ailede Covid-19 nedeniyle işini kaybeden bireylerin varlığı, sosyo-ekonomik durum, teknolojik imkanlar vb.) de araştırmaya dahil edilerek genel bir tablo sunulabilir.

Hope Levels Of University Students During The Covid-19 Pandemic

*Fatma Mansur**

*Ece Doğuç***

Introduction

The disease caused by the new type of coronavirus that originated in China in December 2019 was named COVID-19 by WHO and was declared a global pandemic on March 11, 2020. The rapid spread of COVID-19 has led to a global crisis and has had a high death toll in addition to the financial and social losses incurred as a result. Health systems, on the other hand, have been under enormous pressure to cope with this crisis, and health institutions have had work over capacity. It is common for individuals to feel stressed and anxiety when an epidemic occurs in their community. Maintaining hope during such extended periods of time is vital for individuals' psychological health. Hope is defined as having more than zero expectations in accomplishing a future goal. When individuals' hopes rise, their physical and mental health are also expected to improve. Numerous restrictions and regulations have become a part of daily life as a result of the pandemic—one being the notion of quarantining. Beyond this, other measures have been put into place in different venues to minimize the spread of COVID-19, with education being one of the most affected sectors. Likewise, the pandemic has caused many difficulties to be experienced in education; educational institutions are closed and face-to-face education suspended. The rapid increase of infections worldwide has created a sense of uncertainty and concern for the future. Strategies to manage the pandemic have imposed restrictions on movement, social interaction, and work. Exacerbating the anxiety of contracting the virus are financial concerns and the loss or potential loss of family members, friends and/ or colleagues. This unprecedented situation has had a dramatic impact on the mental health of millions of individuals, including those with and without prior mental health problems, and

* Asst. Prof., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Health Care Management, fatma.mansur@hbv.edu.tr, ORCID:0000-0002-0336-6329

** Res. Asst., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Health Care Management, ece.doguc@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9112-6404

has caused tremendous stress among students. In turn, this stress has had negative effects on students' learning and psychological health. It is known that hopelessness—one of the problems negatively affecting university students' mental health—is caused by various factors, including social and economic problems, difficulties encountered in education, and anxiety for the future. In this study, we aimed to determine how hopeful undergrad university students studying during the COVID-19 pandemic were.

Method

We employed a descriptive research method to determine how hopeful the participant university students were. To collect data, participants were provided an online questionnaire that they were asked to complete. The resulting data was analyzed following a singular scanning model to determine the type and amount of variables whereas correlational scanning models were used to determine the existence, severity, and direction of relationships between variables. In addition, a CFA and EFA were conducted to determine the dimensions of the Hope Index and to ascertain construct validity. The difference according to demographic variables was measured by two independent t-tests and an ANOVA test. The universe of the study consisted of undergraduate students studying at Ankara Hacı Bayram Veli University. No sampling method was used in the study, and the number of students participating in the study was 528. The Herth Hope Scale developed by Herth (1991) to determine the hope levels of chronically ill individuals and adapted into Turkish by Aslan et al. (2007) was used to collect research data. We investigated whether participants' hope levels and hope sub-dimensions differed by gender, department, class, whether they had chronic diseases, and whether they were in an at-risk group.

Findings

The EFA revealed that hope is distributed into four dimensions (i.e., belief, positivity, the relationship between oneself and his/her environment, and future plans) based on factor load. An examination of the dimensions' averages reveals that students scored highest in future plans and lowest in positivity. Accordingly, the students possess negative emotions, such as fear and anxiety about the future. However, when their degrees of hopefulness are evaluated in general, we observe that students score above average.

The difference of hope status by education level was tested. A difference was found in the positivity sub-dimension. The reason for this difference is that the average positivity of first year undergrads was higher than that of fourth year students. Fourth year students had greater fears and anxiety about the future, resulting in their earning lower scores in positivity. The results of the analysis conducted to determine whether the students considered themselves to be in an at-risk group for contracting COVID-19 and whether there was any difference in the hope sub-dimensions and general hope situations reveal that there is a statistically significant difference in belief, positivity, future plans, and general hopefulness. The average scores of those students who did not consider themselves to be in an at-risk group scored higher in belief, positivity, future plans, and general hopefulness. Students who considered themselves in an at-risk group had lower scores in belief in the future and experienced more fear, anxiety, and feelings of being under pressure.

Conclusion And Suggestions

We found that the general hopefulness scores of the participating undergraduate students were above average, that they had plans for the future, and that they were had high hopes for the future. During the COVID-19 pandemic, although students may appear to feel overwhelmed and trapped, their belief that life has meaning and purpose is still present and they are determined to discover their own path. We found that the male participants had less fear, lower anxiety, and fewer negative mental states and planned more for the future. We further found that female participants were more connected with themselves and others during the pandemic. Younger participants and those who at the beginning of their university education had lower anxiety, worried less, felt less fear, and experienced fewer negative emotions than those who are closer to graduating. On the other hand, we observed that fourth year students who will start their professions life had more fears, anxieties, and worries in addition to feeling burdened and trapped. Those who regarded themselves in an at-risk group had less hopeful overall and had fewer plans for the future. Likewise, their fears, anxieties, and worries were greater whereas their belief that everything would be alright was lower. However, the mandatory actions taken to mitigate the effects and spread of the virus have also had significant effects on the mental health of individuals. Though it is uncertain when the pandemic will end, one-to-one student communication should be provided by faculty members or counselors to support students' mental health. Each university should publish its own safety protocols and a daily dashboard showing metrics that include the number of tests, confirmed positive cases, admissions, and deaths. It is important that public institutions and organizations work together and provide the necessary support to those in need in order to determine the mental health, educational opportunities and problems of students throughout the country.

Kaynakça/References

- Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., ve Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological Review*, 96(2), 358-372.
- Ahmed, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbins, Siyu, L., ve Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated psychological problems. *Asian Journal of Psychiatry*, 51(102092), 1-7.
- Aslan, Ö., Sekmen, K., Kömürcü, Ş., ve Özet, A. (2007). Kanseri hastalarda umut. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(2), 18-24.
- Barbisch, D., Koenig, K. L., ve Shih, F. Y. (2015). Is there a case for quarantine? Perspectives from SARS to Ebola. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 9(5), 1-13.
- Beck, A. T., Kovacs, M., ve Weissman, A. (1975). Hopelessness and suicidal behavior: An overview. *Jama*, 234(11), 1146-1149.
- Ben-Ezra, M., Suns, Hou, W. K., ve Goodwin, R. (2020). The association of being in quarantine and related COVID-19 recommended and non-recommended behaviors with psychological distress in Chinese population. *Journal of Affective Disorders*. 275(2020), 66-68.
- Bentons, A., Robertson, J. M., Tseng, W. C., Newton, F. B., ve Benton: L. (2003). Changes in counseling center client problems across 13years. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(1), 66-72.
- Bhuyan, A.I., Sakib, N., Pakpour, A., Griffiths, M.D., ve Mamun, M.A. (2020). COVID-19- related suicides in Bangladesh due to lockdown and economic factors: case study evidence from media reports. *International Journal of Mental Health Addiction*, [Letter to the Editor], 1-16.
- Brooks, K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely: , Greenberg, N., ve Rubin, G. J. (2020).

- The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*. 395(10227), 912-920
- Burrell, C. J., Howard, C. R., ve Murphy, F. A. (2016). Fenner and White's Medical Virology. United Kingdom: Academic Press.
 - CDC COVID Team Covid. (2020a). Severe outcomes among patients with coronavirus disease 2019 (COVID-19) United States, *MMWR Morbidite Mortalite Weekly Report*, 69(12), 343-346.
 - Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Quarantine and isolation. Erişim Adresi: <https://www.cdc.gov/quarantine/index.html> . (16.11.2020).
 - Chan, J.F.-W., Yuans, Kok, K.-H., To, K.K.-W., Chu, H., Yang, J., ...ve Yuen, K.Y. (2020). A familial cluster of pneumonia associated with the 2019 novel coronavirus indicating person-to-person transmission: a study of a family cluster. *The Lancet*, 395(10223), 514-523.
 - Cihanyurdu, İ., İlbasmış, Ç., Toksoy Aksoy, A., Ünver, H., Rodopman Arman, A. (2021). COVID-19 salgınında ergenlerin geleceğe yönelik kaygı ve umut düzeyleri. *Turk Journal of Child Adolesc Ment Health*; 28(Suppl 1):19-26
 - Cucinotta, D., ve Vanelli, M. (2020). WHO declares COVID-19a pandemic. *Acta Bio-medica: Atenei Parmensis*, 91(1), 157-160.
 - Diamond, R., ve Byrd, E. (2020). Standing up for health-improving mental wellbeing during COVID-19 isolation by reducing sedentary behaviour. *Journal of Affective Disorders*, 277(2020), 232-234.
 - Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138.
 - Domínguez-Ortega, J., López-Carrasco, V., Barranco, P., Ifim, M., Luna, J. A., Romero, D., ve Quirces. (2020). Early experiences of SARS-CoV-2 infection in severe asthmatics receiving biologic therapy. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice*, 8(8), 2784-2786.
 - Dong, E., Du, H., ve Gardner, L. (2020). An interactive web-based dashboard to track COVID-19 in real time. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(5), 533-534.
 - Dünya Sağlık Örgütü. (2020a). Pneumonia of unknown caused China. Erişim Adresi: <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumoniaof-unkown-cause-china/en/>. (8 Kasım 2020).
 - Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization). (2020b). What is COVID-19? Erişim Adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses>. (10 Kasım 2020).
 - Dünya Sağlık Örgütü. (2020c). *Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak*, 18 March 2020 (No. WHO/2019-nCoV/MentalHealth/2020.1). Erişim Adresi: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf>
 - Erdemir, F., Polater, E., ve Çırlak, A. (2011). Yeni-yeniden tanımlanan enfeksiyonlar ve enfeksiyon kontrolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 27(1), 47-61.
 - Erdoğan, Y., Koçoğlu, F., Sevim, C.(2020). Covid-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 23:1-14
 - Erikli, S. (2021). Covid-19'un genç işgücünde yaratacağı olası tehlike: Yara izi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .2021/1, Sayı: 39, 380-404
 - Ermeç Sertoğlu, A. (2014), Karar Verme Sürecinde Tüketici Karmaşası (Kaosu): Ölçek Geliştirme, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
 - Flesaker, K., ve Larsen, D. (2012). To offer hope you must have hope: Accounts of hope for reintegration counsellors working with women on parole and probation. *Qualitative Social Work*, 11(1), 61-79.
 - Goyal, K., Chauhan, P., Chhikara, K., Gupta, P., ve Singh, M. P. (2020). Fear of COVID 2019: First suicidal case in India. *Asian Journal of Psychiatry*, 49(10198), 1.
 - Green LS, Oades LO, Grant AM. (2006). Cognitive-behavioral, solutionfocused life coaching: Enhancing goal striving, well-being, and hope. *Journal of Positive Psychology*. 2006;1:142-149.
 - Güloğlu, B., Yılmaz, Z., İstemihan, F.Y., Arayıcı, S. N., Yılmaz, S. (2020), Covid-19 pandemisi sürecinde bireylerdeki anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi, *Kriz Dergisi*. 28 (3): 135-150
 - Hair, J.F.Jr, Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. ve Tatham, R.L. (2005). *Multivariate Data Analysis (6th Edition)*. United States of America: Pearson, Prentice Hall.
 - Hawryluck, L., Gold, W. L., Robinson: , Pogorski: , Galea: , ve Styra, R. (2004). SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. *Emerging Infectious Diseases*, 10(7), 1206-1212.

- Hebebcı, M. T., Bertiz, Y., & Alan: (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 267-282.
- Herth, K, (1991). Development and refinement of an instrument to measure hope. *Research and Theory for Nursing Practice*, 5(1), 39-51.
- Heymann, D. L., ve Shindo, N. (2020). COVID-19: what is next for public health?. *The Lancet*, 395(10224), 542-545.
- Holmes, K. V. (2003). SARS-associated coronavirus. *New England Journal of Medicine*, 348(20), 1948-1951.
- Hooper D, Coughlan J, Mullen MR. (2008) Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Inter Agency Standing Committee (2020) Interim Briefing Note Addressing Mental Health and Psychosocial Aspects of COVID-19 Outbreak (developed by the IASC's Reference Group on Mental Health and Psychosocial Support). Erişim Adresi: <https://interagencystandingcommittee.org/other/interim-briefing-note-addressing-mental-health-andpsychosocial-aspects-covid-19-outbreak>
- Johns Hopkins Medicine, Coronavirus Second Wave? Why Cases Increase? Erişim Adresi: <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus/first-and-second-waves-of-coronavirus>. (16.11.2020)
- Kalaitzaki, A. E., Tamiolaki, A., ve Rovithis, M. (2020). The healthcare professionals amidst COVID-19 pandemic: A perspective of resilience and posttraumatic growth. *Asian Journal of Psychiatry*. 52(102172), 1.
- Kalaycı: (Editör) (2016). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. (Beşinci Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kesgin, S., ve Durak, M. B. (2021). Salgın ve Demografi: Yaş gruplarına göre Covid-19 pandemisine yönelik algı ve tutumlar. *Toplumsal Değişim*, 6(3), 6-23.
- Larsen, D., Edey, W. and LeMay, L. (2007) Understanding the role of hope in counselling: exploring the intentional uses of hope. *Counselling Psychology Quarterly*. 20(4), 401-416.
- Lima, C. K. T., de Medeiros Carvalho, P. M., Lima, I. D. A. S., de Oliveira Nunes, J. V. A., Saraiva, J. S., de Souza, R. I., ... ve Neto, M. L. R. (2020). The emotional impact of Coronavirus 2019-nCoV (new Coronavirus disease). *Psychiatry Research*, 287(112915), 1-2.
- Mack, K ve Yamey, G. After Cruise Ships and Nursing Homes, Will universities Be the Next COVID-19 Tinderboxes? Erişim Adresi: <https://time.com/5867395/will-universities-be-next-covid-19-tinderboxes/>. (10.11.2020).
- Manuell M.E. ve Cukor J. (2011). Mother Nature versus human nature: public compliance with evacuation and quarantine. *Disasters*. 35(2), 417-442.
- Marra, M. A., Jones, J., Astell, C. R., Holt, R. A., Brooks-Wilson, A., Butterfield, Y. S., ... ve Cloutier, A. (2003). The genome sequence of the SARS-associated coronavirus. *Science*, 300(5624), 1399-1404.
- Nicola, M., Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C., ... ve Agha, R. (2020). The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery*, 78(2020), 185-193.
- Olivera-La Rosa, A., Chuquichambi, E. G., ve Ingram, G. P. (2020). Keep your (social) distance: Pathogen concerns and social perception in the time of COVID-19. *Personality and Individual Differences*, 166(110200), 1-7
- Panettieri, R. A., Carson, J., Horton, D., Barrett, E., Roy, J., ve Radbel, J. (2020). Asthma and COVID: What Are the Important Questions?. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice*, 8(8), 2487-2488.
- Polizzi, C., Lynn, S.J., ve Perry, A., (2020). Stress and Coping in the Time of COVID19: Pathways to Resilience and Recovery, *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 59-62
- Repici, A., Maselli, R., Colombo, M., Gabbiadini, R., Spadaccini, M., Anderloni, A., ... ve Pellegatta, G. (2020). Coronavirus (COVID-19) outbreak: what the department of endoscopy should know. *Gastrointestinal Endoscopy*. 92(1), 192-197.
- Rideout, E., ve Montemuro, M. (1986). Hope, morale and adaptation in patients with chronic heart failure. *Journal of Advanced Nursing*, 11(4), 429-438.

- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4), 1-6.
- Sayar, M. K., Öztürk, M., ve Acar, B. (2000). Aşırı dozda ilaç alımıyla intihar girişiminde bulunan ergenlerde psikolojik etkenler. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 10(3), 133-138.
- Seçer, B., ve Yazıcı (2018). M. O. Üniversite Öğrencilerinde İş Umudu ve Tükenmişlik İlişkisi. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 48-60.
- Sher, L. (2020). COVID-19, anxiety, sleep disturbances and suicide. *Sleep Medicine*. 70(2020), 124.
- Sprang G ve Silman M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after health-related disasters. *Disaster Med Public Health Prep*. 7, 105–10.
- Soetikno, R., Teoh, A. Y., Kaltenbach, T., Lau, J. Y., Asokkumar, R., Cabral-Prodigalidad, P., ve Shergill, A. (2020). Considerations in performing endoscopy during the COVID-19 pandemic. *Gastrointestinal endoscopy*. 92(1), 176:183.
- Stephenson, C. (1991). The concept of hope revisited for nursing. *Journal of advanced nursing*, 16(12), 1456-1461.
- Swendsen, J. D. (1998). The helplessness–hopelessness theory and daily mood experience: An idiographic and cross-situational perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1398-1408
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249-275.
- Şahin, M. (2020). Impact of weather on COVID-19 pandemic in Turkey. *Science of The Total Environment*, 728(138810), 1-6.
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya, S., ve Pala, H. (2012). Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 827-836.
- T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası, Türkiye COVID-19 Hasta Tablosu, Erişim Adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr>. (23 Ağustos 2021).
- Torales, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia, J. M., ve Ventriglio, A. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(4) 317–320.
- UNESCO, Education: From Disruption to Recovery, Erişim Adresi: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>. (11.11.2020)
- Uzun Özer, B., Tezer, E. (2008). Umud ve olumlu-olumsuz duygular arasındaki ilişkiler, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23: 81-86)
- Vaka Sayıları.(2021),Koronavirüs COVID-19 Verileri, Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri>, (23 Ağustos 2021).
- Valle, M. F., Huebner, E. S., ve Suldo: M. (2006). An analysis of hope as a psychological strength. *Journal of School Psychology*, 44(5), 393-406.
- Yamey, G., ve Walensky, R. P. (2020). Covid-19: re-opening universities is high risk. *BMJ*, 370 (3365), 1-2.
- Yaşoğlu, M.M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulamalı Faktör Analizlerinin Kullanılması, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı), 74-85.
- Wang, C., Horby, P.W., Hayden, F.G., Gao, G.F., (2020a). A novel coronavirus outbreak of global health concern. *Lancet*, 395(10223), 470-473.
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., McIntyre, R. S., ... ve Ho, C. (2020b). A longitudinal study on the mental health of general population during the COVID-19 epidemic in China. *Brain, Behavior, and Immunity*, 87, 40-48.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., Jiang, F., (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(21 March), 945-947.
- Weiss, R., ve Leibowitz, J. L. (2011). Coronavirus pathogenesis. In *Advances in Virus Research*, 81, 85-164.

Copyright © 2021 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Eylül 2021 • 9 (Özel Sayı) • 52-74

ISSN 2791-8157
Başvuru | 20 Temmuz 2020
Kabul | 05 Ağustos 2021

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Salgın Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığının İncelenmesi

*Birgül Çiçek**
*Hande Şahin***
*Sibel Erkal****

52

Öz

Bu çalışma, Covid-19 salgını ile birlikte yaşamlarında ilk kez küresel çapta salgına tanıklık eden öğrencilerin salgın döneminde akıllı telefon bağımlılığı riskinin farklı demografik özellikler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmada öğrencilerin salgın öncesi ve salgın dönemindeki telefon kullanım süresini, sürenin artışı söz konusu ise kullanım amacını, kullanılan özellikler ve programlar açısından karşılaştırmalar da yapılmıştır. Araştırmaya Türkiye’de üniversite eğitimine devam eden farklı sosyo-demografik özelliklere sahip öğrenciler (n=337) katılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin Covid-19 salgın döneminde telefon kullanım sürelerinin arttığı ve akıllı telefonu en çok gündemdeki haberleri takip etmek ve görüntülü konuşmak/haberleşmek amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca salgın öncesinde günde ortalama 6, salgın döneminde 8 saatten fazla akıllı telefon kullanan, telefonunu günde 41 kereden fazla kontrol eden ve akıllı telefon bağımlısı olduğunu düşünen öğrencilerin, diğer öğrencilere göre akıllı telefon bağımlılığı riski taşıdığı saptanmıştır.

Elde edilen bulgular konuyla ilgili salgın öncesinde ve salgın döneminde yapılan sınırlı sayıdaki çalışmalarla tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Bağımlılık, Üniversite Öğrencisi

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Aile ve Tüketici Bilimleri, Ankara, Türkiye, birgulaydin@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3985-6637

** Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kırıkkale, Türkiye, hande_k1979@yahoo.com, Orcid: 0000-0002-0012-0294

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Aile ve Tüketici Bilimleri, Ankara, Türkiye, serkal@hacettepe.edu.tr, 0000-0002-8395-9705

Abstract

This study aimed to investigate university students' risk of developing a smartphone addiction during the COVID-19 pandemic by different demographic characteristics. Furthermore, we endeavored to compare the duration of phone usage both before and during the pandemic as well as the purpose for using smartphones, and whether there was an increase in duration, in terms of the smartphone features and programs. Undergraduate students (n=337) studying in Turkey with different socio-demographic characteristics were included in the study. The results demonstrate that amount of time students' used smartphones increased during the COVID-19 pandemic and that they used them to follow the news and video chat/communication. Furthermore, according to results students, those who used smartphones for an average of six or more hours per day prior to the pandemic and an average of eight or more hours per day during the pandemic, who checked their phone more than 41 times a day and who thought that had a risk of smartphone addiction, had a higher risk of smartphone addiction than other students.

The findings obtained were discussed with the studies conducted on the subject before the pandemic and a limited number of studies conducted during the pandemic, and recommendations were made.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Smartphone Addiction, Addiction, University Students

Giriş

Teknolojinin hızla gelişmesinin insanların günlük yaşam pratiklerinde büyük etkileri olmaktadır. Günümüzde özellikle mobil teknolojilerdeki gelişmeler sonucunda ortaya çıkan akıllı telefonlar yaşamımızın vazgeçilmezi olarak yerini almıştır. Ada ve Tatlı (2012, s.3) akıllı telefonu “*diğer mobil telefonlara göre daha üst düzeyde bilgi işlem kabiliyeti ve bağlanabilirliğe sahip olan mobil telefon*” olarak tanımlamıştır. İnternete her an ulaşabilme imkânı, sosyal ağların hayatın vazgeçilmezi haline gelmesi, fotoğraf/video çekme, görüntülü sohbet, navigasyon, veri paylaşımı, oyun-eğlence alışkanlıkları, alışveriş ve bankacılık gibi birçok mobil uygulama sayesinde artık telefonlar konuşma ve kısa mesaj atma gibi işlevlerinden çok daha farklı amaçlarla kullanılmaktadır (Dilek, 2019; Meral, 2017). Çakır ve Oğuz (2017) eklenen yeni özelliklerin ve kolay taşınabilirliğin akıllı telefon kullanımını yaygınlaştırdığını belirtmektedir. Bu haliyle akıllı telefonlar kullanıcıların yaşamlarında, çalışma hayatlarında ve öğrenme süreçlerinde kolaylık sağlamakta (Lee, Chang, Lin ve Cheng, 2014), alışkanlıklarında, davranışlarında ve değer yargılarında değişikliklere neden olmaktadır (Kumcağız, Terzi, Koç ve Terzi, 2020). Dolayısıyla akıllı telefon kullanımı önce bireylerin hayatını, genel olarak da toplumu büyük oranda etkilemektedir (Sanal ve Özer, 2017). Aktaş ve Yılmaz (2017) gençlerin teknolojiyle iç içe büyümeleri nedeniyle akıllı telefon kullanımının özellikle gençler arasında daha popüler ve yaygın olduğunu ifade etmiştir. Nitekim üniversite öğrencilerinin, sosyalleşme, iletişim kurma, e-posta alma/gönderme, oyun-eğlence, müzik dinleme gibi faaliyetlerle boş zamanlarını değerlendirme, eğitim-öğretim faaliyetleri için destek alma, bankacılık

işlemleri, alışveriş, fotoğraf ve video çekimi gibi amaçlarla akıllı telefon kullandıkları yapılan çalışmalarla belirlenmiştir (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Çağan, Ünsal ve Çelik, 2014; Gezgin, Ümmet ve Hamutoğlu, 2020).

Akıllı telefonlar, sağladığı kolaylıklarla gençlerin yaşamlarına olumlu birçok katkı sağlarken (Kwon vd., 2013); alanyazında akıllı telefonların son zamanlarda gençler arasında yaygın olarak görülmeye başlayan ve davranışsal bir bağımlılık olarak tanımlanan akıllı telefon bağımlılığına neden olduğuna dikkat çekilmektedir (Gezgin, Hamutoğlu, Samur ve Yıldırım, 2018; Yusufoglu, 2017). Lin vd. (2014) akıllı telefon bağımlılığının tolerans, yoksunluk, obsesif-kompulsif belirtiler ve fonksiyonel bozukluklar olmak üzere dört bileşeni olduğunu belirtmektedir. Akıllı telefon bağımlılığı kavramı, henüz net olarak tanımlanmamışsa da çoğunlukla “*tefondan uzak kalamama, sık sık telefonu kontrol etme, akıllı telefonun aşırı kullanımı nedeniyle uykusuzluk ve uyku kalitesinin bozulması*” gibi belirtilerle ortaya çıkmaktadır (Kuyucu, 2017, s.335). Akıllı telefon bağımlılığının Türkiye’de ve dünyada gittikçe arttığı ve gençlerin bu bağımlılıktan olumsuz açılardan etkilendiği düşüncesi söz konusudur. Gençlerin üzerindeki olumsuz etkiler arasında yalnızlık ve utangaçlık gibi sosyal ve psikolojik problemler, kas iskelet sistemi sorunları vb. istenmeyen durumlar yer almaktadır (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Kim ve Kim, 2015).

Covid-19 ve Akıllı Telefon Bağımlılığı

İlk olarak Çin’in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan ve Ocak 2020 itibariyle Covid-19 (Yeni Tip Korona virüs) olarak tanımlanan salgın, üç ay gibi kısa bir süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Dünyada hızla yayılmasıyla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 11 Mart 2020’de Covid-19’u küresel salgın anlamına gelen “pandemi” olarak ilan etmiştir (WHO, 2020). Aynı gün Türkiye’de ise ilk Covid-19 vakası görülmüştür (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Salgının yaşandığı tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de hükümet tarafından bazı önlemler alınmaya başlanmıştır. Günümüzde halen virüsün etkisinin devam ettiği her gün yeni vakaların ve kayıpların olduğu Covid-19 sürecinde korona virüsten korunma amaçlı önlemler kapsamında uygulanan sosyal mesafe kuralı, maske kullanımı, karantina, sokağa çıkma yasağı, seyahat kısıtlamaları, bazı büyükşehirlerle giriş çıkışların yasaklanması, bazı kurumların ve işyerlerinin kapatılması, esnek çalışma saatleri, uzaktan eğitim ve evden çalışma sistemine geçilmesi bu süreçte yaşanan değişimlerdendir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birçok alanda değişime ve dönüşüme neden olan Covid-19 salgını en başta sağlık, sosyo-ekonomik, psikolojik açılardan davranışlarımızı, yaşam tarzımızı, alışkanlıklarımızı sonuç olarak yaşantımızı büyük ölçüde etkilemiştir ve etkilemeye devam etmektedir.

Türkiye’de 12 Mart 2020 tarihi itibariyle Yükseköğretim Kurumu’na bağlı üniversitelerde eğitime geçici süreyle 3 hafta ara verilmiş olup, sonrasında uzaktan eğitimle eğitim ve öğretim faaliyetlerinin devam edilmesine karar verilmiştir (Koronavirüs Bilgilendirme

Notu:1, 2020). 04 Nisan 2020 tarihinde ise T.C. İç İşleri Bakanlığı tarafından yayınlanan genelge ile üniversite öğrencilerinin bir kısmını etkileyen 20 yaş altı vatandaşlar için sokağa çıkma sınırlandırması getirilmiştir¹. Sosyal mesafeye önem verilmesi, belirli günlerde verilen sokağa çıkma yasakları, işyerlerinin, eğlence ve kültür merkezlerinin, restoranların, alışveriş merkezlerinin ve okulların geçici süre ile kapatılması, eğitim sisteminin uzaktan eğitime dönüşmesiyle üniversite öğrencileri arkadaşlarından, sosyal yaşamlarından, kampüs yaşantısından uzaklaşmıştır. Duyulan yalnızlık, aile, arkadaş, yakın çevre ile iletişime geçme isteği, eğitim öğretim faaliyetlerini ve gündemi takip etme, alışveriş yapma, boş zamanlarını değerlendirme gibi nedenlerle öğrencilerin akıllı telefon kullanım süresinin arttığı, süre artışına bağlı olarak akıllı telefon bağımlılığı riskinin Covid-19 salgın döneminde yükseldiği düşünülmektedir. Buradan hareketle, bu çalışma ile Covid-19 salgını ile birlikte yaşamlarında ilk kez küresel çapta salgına tanıklık eden ve salgının olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla alınan kararlar ve önlemler ile gerçekleştirilen uygulamaların mevcut düzenlerini değiştirerek eğitimlerine devam etmek zorunda kalan öğrencilerin salgın döneminde akıllı telefon bağımlılığı riskinin farklı demografik özellikler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin salgın öncesi ve salgın dönemindeki telefon kullanım süresini, sürenin artışı söz konusu ise kullanım amacını, kullanılan özellikler ve programlar açısından karşılaştırma da yapılmıştır. Bununla birlikte mevcut eğitim sisteminin uzaktan eğitime geçmesiyle öğrencilerin eğitimlerini akıllı telefon aracılığıyla sürdürme durumlarının belirlenmesi de çalışmanın diğer amaçlarındandır.

Konuyla ilgili alan yazından çalışmalar incelendiğinde; Covid-19 salgın sürecinde üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamışken; sınırlı sayıda Covid-19 sürecinde sosyal medya kullanımı (Gülyüz, Esentaş, Yıldız ve Güzel, 2020; Kaya, 2020; Lin, Broström, Griffiths ve Pakpour, 2020;), internet bağımlılığı (Prakash, Yadav ve Singh, 2020; Dong, Yang, Lu ve Hao, 2020), problemlili teknoloji kullanımı (Göker ve Turan, 2020) gibi konularda yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara rastlanılmıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin salgın öncesinde ve salgın döneminde telefon kullanma süreleri farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin salgın öncesinde ve salgın döneminde akıllı telefonda kullandıkları özellikler ve programlar farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1 <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-uzeri20-yas-altikronik-rahatsızlığı-bulunan-kisilerin-sokaga-cıkma-kisitlamasi-istisnasi-genelgesi>

4. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski yaşa göre farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski salgından önce günlük ortalama akıllı telefon kullanma süresine göre farklılık göstermekte midir?
7. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski uzaktan eğitimle verilen dersleri akıllı telefon ile takip etme durumuna göre farklılık göstermekte midir?
8. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski salgın döneminde günlük ortalama akıllı telefon kullanma süresine göre farklılık göstermekte midir?
9. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski salgın döneminde akıllı telefonu kontrol etme sıklığına göre farklılık göstermekte midir?
10. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı riski kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni, Evren ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini; Türkiye’de üniversite eğitimine devam eden farklı sosyo-demografik özelliklere sahip öğrenciler oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan çevrim içi anket linki üzerinden basit rasgele örnekleme yöntemiyle araştırmacıların öğrencilerine, öğrenciler aracılığıyla farklı öğrencilere gönderilerek toplanmıştır. Linkin ulaştığı kişilere çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiş olup, gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden 337 üniversite öğrencisinden veriler toplanmıştır. Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin %81.9’u kadın, %18.1’i erkek öğrenci olup, %48.7’si 21-23, %36.2’si 18-20 yaş grubunda ve %15.1’i ise 24 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %34.7’sini ikinci sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan anket formu hazırlanmıştır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine ilişkin demografik bilgiler (cinsiyet, yaş, sınıf, anne baba eğitim durumu, anne babanın salgın öncesinde ve salgın döneminde çalışma durumu, ailenin toplam aylık geliri) yer almaktadır. Ayrıca akıllı telefon kullanımına ilişkin (kaç yıldır akıllı telefon kullandığı, salgın öncesinde ve salgın döneminde akıllı telefonla ilgilendiği ortalama süreyi, salgın döneminde akıllı telefonunu kontrol etme sıklığını, kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumunu, salgın öncesinde ve salgın döneminde kullandıkları uygulamaları ve programları belirlemeye yönelik) sorulara da yer verilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde ise Kwon vd. (2013) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlaması ise Demirci ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (Smartphone Addiction Scale- SAS)” kullanılmıştır. 6’lı Likert tipinde geliştirilen ölçek 33 soru ile “Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans” (8 madde), “Çekilme Belirtileri” (7 madde), “Olumlu Beklentiler” (5 madde), “Sanal İlişkiler” (4 madde), “Aşırı Kullanım” (4 madde), “Sosyal Ağlara Bağımlılık” (2 madde) ve “Fiziksel Belirtiler” (3 madde) olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte kesinlikle hayır (1), hayır (2), kısmen hayır (3), kısmen evet (4), evet (5) kesinlikle evet (6) puan almaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 33, en yüksek puan 198 olup, alınan puanların yüksekliği akıllı telefon bağımlılığı riskinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı Kwon vd. (2013) çalışmasında .967, Demirci vd. (2014) çalışmasında .947 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı .941 olarak bulunmuştur. Alpar (2011, s.815) iç güvenilirlik katsayısının .80 ile 1.00 arasında olmasını “yüksek derecede güvenilir”, .60 ile .79 arasında olmasını ise “oldukça güvenilir” şeklinde açıklamaktadır. Buna göre; Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin “yüksek derecede güvenilir” olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmaya katılan öğrencilerin öncelikle gönüllü katılım formunu okuması sağlanmıştır. Formda, araştırmanın amacından bahsedilmiş, araştırma formuyla elde edilen bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağı, bilimsel etik kuralları çerçevesinde gizlilik içinde değerlendirileceği ve başka bir amaçla kullanılmayacağı belirtilmiştir. Katılımcıların bu şartları kabul ettikleri takdirde anket formuna erişimleri sağlanmıştır. Öğrencilerden salgın dönemindeki akıllı telefon kullanımlarını esas alarak sorulara cevap verilmesi istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS.21 programında değerlendirilmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik ve açıklayıcı bilgiler frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle ifade edilmiştir. Verilerin öncelikle normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için normallik testi uygulanmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” Alt Boyutları Normallik Testi Sonuçları

Normallik Testi Sonuçları						
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Kolmogorov Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Kolmogorov-Smirnov İstatistiği	Sd	p	Shapiro-Wilk İstatistiği	Sd	p
Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans	0.075	337	0.000	0.978	337	0.000
Çekilme Belirtileri	0.114	337	0.000	0.964	337	0.000
Olumlu Beklentiler	0.092	337	0.000	0.978	337	0.000
Sanal İlişkiler	0.119	337	0.000	0.954	337	0.000
Aşırı Kullanım	0.138	337	0.000	0.931	337	0.000
Sosyal Ağlara Bağımlılık	0.234	337	0.000	0.851	337	0.000
Fiziksel Belirtiler	0.097	337	0.000	0.972	337	0.000
Toplam	0.099	337	0.000	0.970	337	0.000

Tablo 1 incelendiğinde, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'ne ait alt boyut puanlarının gruplara göre normallik testi sonuçlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < .05$). $p > .05$ olması durumunda ise ilgili değişkenin normal dağılımdan geldiği söylenir. Ancak örneklem büyük ($n=337$) ve çarpıklık değerleri $+1$, -1 aralığında olduğu için puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Araştırma hipotezlerinin testinde İki Grup Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testleri yapılmıştır. ANOVA sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark saptandığı durumlarda ikili karşılaştırmalar için Scheffe Testi kullanılmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlar %95 güven aralığında ve $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 2. Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Ailenin Toplam Aylık Geliri	Asgari ücret ve altı (2324 TL ve -)	81	24,0
	2325-2999 TL	65	19,3
	3000-3999 TL	56	16,6
	4000-4999 TL	45	13,4
	5000-5999 TL	28	8,3
	6000 TL ve üzeri	62	18,4

Annenin eğitim durumu	Okuma yazma biliyor/ilkokul	150	44,5
	Ortaokul	67	19,8
	Lise	76	22,6
	Ön lisans	10	3,0
	Lisans ve üzeri	34	10,1
Babanın eğitim durumu	Okuma yazma biliyor/ilkokul	87	25,8
	Ortaokul	79	23,4
	Lise	87	25,8
	Ön lisans	18	5,4
	Lisans ve üzeri	66	19,6
Annenin salgından önce çalışma durumu	Ev hanımı/Hayır	239	70,9
	Evet	81	24,0
	Emekli	17	5,1
Babanın salgından önce çalışma durumu	Evet	217	64,4
	Hayır	23	6,8
	Emekli	87	25,8
	Sağ değil	10	3,0
Annenin salgın sürecinde çalışma durumu	Ev hanımı/Hayır	239	70,9
	Düzenli maaş ödemesi olan işi var	52	15,5
	Salgın döneminde işsiz kaldı	20	5,9
	Kendi işletmesine sahip	9	2,7
	Emekli	17	5,0
Babanın salgın sürecinde çalışma durumu	Çalışmıyor	23	6,8
	Düzenli maaş ödemesi olan işi var	127	37,7
	Salgın döneminde işsiz kaldı	36	10,7
	Kendi işletmesine sahip salgın döneminde açık	26	7,7
	Kendi işletmesine sahip salgın döneminde kapalı	25	7,4
	Emekli	90	26,7
	Sağ değil	10	3,0
Toplam		337	100,0

Örnekleme yer alan üniversite öğrencileri arasında ailesinin toplam aylık geliri asgari ücret ve altında olanlar (%24.0), annesi okuma yazma bilen veya ilkokul düzeyinde eğitime sahip olanlar (%44.5), eşit oranlarla babası okuma yazma bilen veya ilkokul düzeyinde

eğitime sahip olanlar ile lise (%25.8) mezunu olanlar, annesinin salgın öncesinde ve salgın sürecinde çalışmadığını belirten öğrenciler (%70.9) ile babasının salgından önce çalıştığını (%64.4), salgın sürecinde ise düzenli maaş aldığını belirten öğrenciler (%37.7) ilk sırada yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Akıllı Telefon Kullanımına İlişkin Bilgilerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Salgından önce günlük ortalama akıllı telefon kullanma süresi	1 saatten az	20	5,9
	1-3 saat	151	44,8
	4-5 saat	110	32,6
	6-7 saat	50	14,8
	8 saat ve üzeri	6	1,8
Uzaktan eğitimle verilen dersleri akıllı telefon ile takip etme durumu	Evet	196	58,2
	Hayır	141	41,8
Salgın döneminde günlük ortalama akıllı telefonun kullanım süresi	1-3 saat	41	12,2
	4-5 saat	99	29,3
	6-7 saat	97	28,8
	8 saat ve üzeri	100	29,7
Salgın döneminde akıllı telefonu kontrol etme sıklığı	10 kereden az	26	7,7
	10-20 kere	82	24,3
	21-30 kere	71	21,1
	31-40 kere	59	17,5
	41 kereden fazla	99	29,4
Kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirme durumu	Değilim	75	22,3
	Kısmen	192	57,0
	Bağımlıyım	70	20,7
Toplam		337	100,0

Tablo 3'e göre; örneklemdaki üniversite öğrencileri arasında salgından önce günde ortalama 1-3 saat akıllı telefon kullandığını belirtenler (%44.8) ilk sırada yer alırken; bunu %32.6 ile 4-5 saat kullananlar izlemektedir. Salgın döneminde ise günlük ortalama akıllı telefonun kullanım süresi artmakla birlikte; oranlar birbirine çok yakın olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %29.7'si 8 saat ve üzerinde, %29.3'ü 4-5 saat ve %28.8'i ise 6-7 saat akıllı telefon kullandığını belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin salgın döneminde telefon kullanım sürelerinde artış yaşandığı belirlenmiştir. Salgından önce 8 saat ve üzerinde akıllı telefon kullandığını belirtenler %1.8 ile en az oranda iken, salgın döneminde

8 saat ve üzeri akıllı telefon kullandığını belirtenler %29.7 ile ilk sıradadır. Öğrencilerin yarısından biraz fazlası (%58.2) uzaktan eğitimle verilen dersleri akıllı telefonundan takip etmektedir. Öğrenciler arasında salgın döneminde akıllı telefonunu kontrol etme sıklığını günde 41 kereden fazla olduğunu belirtenler (%29.4) ile kendini “kısmen” akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirenler (%57.0) daha fazladır.

Tablo 4. Öğrencilerin Salgın Öncesinde ve Salgın Döneminde Akıllı Telefonda En Çok Kullandıkları Özellikler ve Uygulamalara Göre Dağılımı

Özellikler ve Uygulamalar*	Salgın öncesi		Salgın sonrası	
	n	%	n	%
Gündemi/ haberleri takip etme	182	54,0	237	70,3
E-mail gönderme	96	28,5	140	41,5
Sosyal medya	282	83,7	274	81,3
Oyun oynama	67	19,6	144	42,7
Dizi/film izleme	147	43,6	218	64,7
Sesli kitap dinleme	9	2,7	15	4,5
Görüntülü konuşma/haberleşme	165	49,0	226	67,1
Uzaktan eğitimle ders takip etme/ödev hazırlama	128	38,0	218	64,7
Fotoğraf/video çekme	163	48,4	125	37,1
Alışveriş yapma	103	30,6	143	42,4
Müzik dinleme	229	68,0	220	65,3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin salgın öncesinde ve salgın döneminde akıllı telefonda en çok kullandığı özellikler ve uygulamalar sorulmuş, birden fazla yanıt verebilecekleri belirtilmiştir. Verilen yanıtların sayısı ve oranları incelendiğinde; salgın öncesi ve salgın döneminde kullanılan özellikler ve uygulamaların farklılaştığı görülmektedir. Sosyal medya kullanımı, fotoğraf/video çekimi ve müzik dinleme amacıyla kullanım oranları salgın döneminde **azalma göstermekle birlikte**; gündemi/haberleri takip etme, e-posta gönderme, oyun oynama, dizi/film izleme, sesli kitap dinleme, görüntülü konuşma/haberleşme, uzaktan eğitimle ders takip etme/ödev hazırlama ve alışveriş yapma amacıyla akıllı telefon kullanım **oranlarında artış** yaşanmıştır. Öğrenciler salgın öncesinde en çok sosyal medya (%83,7) ve müzik dinleme (%68,0) için kullandıklarını belirtirken, salgın döneminde yine ilk sırada sosyal medya (%81,3) olmakla birlikte, gündemi haberleri takip etme (%70,3) ve görüntülü konuşma/haberleşme (%67,1) amacıyla kullandıklarını

belirtenler artış göstermiştir. Salgın öncesi dönemde gündemi haberleri takip etme oranı %54.0 iken, bu oran salgın döneminde % 70.3'e yükselmiş; sosyal medya kullanımında ise salgın öncesi dönemde % 83.7 iken, salgın döneminde % 81.3'e düşmüştür (Tablo 4).

Üniversite öğrencilerinin "Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği"nden almış oldukları toplam puan ortalaması $\bar{x}=89.51 \pm 28,47$ olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puanın 33, en yüksek puanın 198 olduğu göz önüne alındığında; katılımcıların ölçekten aldıkları puanın ortalamasının altında kalarak; akıllı telefon bağımlılık risk düzeyinin düşük olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığının cinsiyet, yaş ve öğrenim gördükleri sınıf açısından incelendiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre katılımcıların cinsiyeti, yaşı ve öğrenim gördükleri sınıfı ne olursa olsun benzer şekilde akıllı telefon bağımlılığı riski gösterdiği söylenebilir. Cinsiyet, yaş ve öğrenim gördükleri sınıf ile anlamlı ilişki içinde olmayan Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin tabloları verilmemiş olup, elde edilen bulgular alan yazından çalışmalarla tartışılmıştır.

Tablo 5. Öğrencilerin Salgından Önce Günlük Akıllı Telefon Kullanım Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Alt Boyut	Salgından Önce Günde Ort. Akıllı Telefon Kullanım Süresi	n	\bar{x}	Sd	F	p
Günlük yaşamı bozma ve tolerans	3 saatten az	171	21.00	6.65	8,554	,000
	4-5 saat	110	22.42	7.91		
	6 saatten fazla	56	25.58	7.50		
Çekilme belirtileri	3 saatten az	171	17.28	6.53	11,964	,000
	4-5 saat	110	19.88	8.01		
	6 saatten fazla	56	22.33	7.00		
Olumlu beklentiler	3 saatten az	171	12.57	4.36	12,244	,000
	4-5 saat	110	13.72	4.61		
	6 saatten fazla	56	16.03	5.04		
Sanal ilişkiler	3 saatten az	171	9.64	3.89	8,598	,000
	4-5 saat	110	9.95	4.38		
	6 saatten fazla	56	12.28	4.65		
Aşırı kullanım	3 saatten az	171	9.05	3.65	8,678	,000
	4-5 saat	110	10.52	4.81		
	6 saatten fazla	56	11.53	4.73		

Sosyal ağlara bağımlılık	3 saatten az	171	2.16	1.24		
	4-5 saat	110	2.58	1.46	5,571	,004
	6 saatten fazla	56	2.80	1.68		1-3
Fiziksel belirtiler	3 saatten az	171	9.07	3.35		
	4-5 saat	110	9.80	3.78	9,337	,000
	6 saatten fazla	56	11.44	3.80		3-1,2
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	3 saatten az	171	83.14	25.28		
	4-5 saat	110	91.39	29.77	14,156	,000
	6 saatten fazla	56	105.30	28.86		3-1,2

*p<.05

Örnekleme yer alan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve ölçek alt boyutlarının salgından önce akıllı telefon kullanım süresine göre farklılaşma durumunu belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır.

Araştırmada; öğrencilerin salgından önce akıllı telefon kullanım süresi ile akıllı telefon bağımlılığı ve tüm alt boyutlar arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (p<0.05). Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda; salgından önce günde ortalama 6 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan öğrencilerin, “Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans”, “Olumlu Beklentiler” “Sanal İlişkiler” “Fiziksel Belirtiler” alt boyutları ve akıllı telefon bağımlılığı düzeylerinin, günde 3 saatten az ve 4-5 saat akıllı telefon kullanan öğrencilere göre puan ortalamaları daha yüksektir. Buna göre, salgından önce günde ortalama 6 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan öğrencilerin, akıllı telefon kullanımına bağlı olarak günlük yaşamının etkilendiği, akıllı telefon kullanımına ilişkin olumlu beklenti içerisinde oldukları, sanal ilişkilere daha fazla önem verdiği ve fiziksel sorunlar yaşadığı saptanmıştır.

“Çekilme Belirtileri” ve “Aşırı Kullanım” alt boyutları incelendiğinde; salgından önce günde ortalama 4-5 saat ve 6 saatten fazla akıllı telefon kullandığını belirten öğrencilerin, 3 saatten az kullanan öğrencilerden daha yüksek düzeyde günlük yaşamdan uzaklaştığı bulunmuştur.

“Sosyal Ağlara Bağımlılık” alt boyutu açısından ise; salgından önce günde ortalama 6 saatten fazla akıllı telefon kullanan öğrencilerin, 3 saatten az akıllı telefon kullanan öğrencilere göre daha fazla sosyal ağları takip ettiği saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 6. Öğrencilerin Uzaktan Eğitimi Akıllı Telefonlarından Takip Etme Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin T Testi Sonuçları

Alt Boyut	Uzaktan Eğitimi Akıllı Telefon ile Takip Etme	n	\bar{x}	Sd	t	p
Sanal ilişkiler	Evet	196	10.68	4.71	2.556	.000*
	Hayır	141	9.48	3.49		
Sosyal ağlara bağımlılık	Evet	196	2.60	1.51	3.054	.000*
	Hayır	141	2.13	1.23		

* $p < .05$

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve ölçek alt boyutlarının uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip etme durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için İki Grup Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi (T testi) yapılmıştır. Katılımcıların uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip etme durumu ile “Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans”, “Çekilme Belirtileri”, “Olumlu Beklentiler”, “Aşırı Kullanım” ve “Fiziksel Belirtiler” alt boyutları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemekle birlikte ($p > 0.05$); “Sanal İlişkiler” ve “Sosyal Ağlara Bağımlılık” alt boyutları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Öğrenim gördüğü üniversite tarafından verilen uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip ettiğini belirten öğrencilerin sanal ilişkilere verdiği önem ile sosyal ağları takip etme durumları, uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip etmeyenlere göre yüksek bulunmuştur (Tablo 6).

Tablo 7. Öğrencilerin Salgın Döneminde Günlük Akıllı Telefon Kullanım Süresine Göre Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Alt Boyut	Salgın Döneminde Günde Ort. Akıllı Telefon Kullanım	n	\bar{x}	Sd	t	p
Günlük yaşamı bozma ve tolerans	1-3 saat	41	17.29	5.69	21.865	.000* 1-4
	4-5 saat	99	20.20	6.33		
	6-7 saat	97	22.23	6.25		
	8 saat ve üzeri	100	26.25	8.01		
Çekilme belirtileri	1-3 saat	41	13.48	4.84	17.330	.000* 1-4
	4-5 saat	99	17.96	6.21		
	6-7 saat	97	18.85	7.17		
	8 saat ve üzeri	100	22.32	7.82		

Olumlu beklentiler	1-3 saat	41	10.78	3.69	16.813	.000* 1-4
	4-5 saat	99	12.32	3.97		
	6-7 saat	97	13.54	4.34		
	8 saat ve üzeri	100	15.83	5.11		
Sanal ilişkiler	1-3 saat	41	8.46	3.15	9.681	.000* 1-4
	4-5 saat	99	9.48	3.58		
	6-7 saat	97	9.81	4.22		
	8 saat ve üzeri	100	11.95	4.82		
Aşırı kullanım	1-3 saat	41	7.63	3.06	12.585	.000* 1-4
	4-5 saat	99	8.95	3.63		
	6-7 saat	97	10.07	3.73		
	8 saat ve üzeri	100	11.76	5.21		
Sosyal ağlara bağımlılık	1-3 saat	41	1.80	1.03	4.792	.000* 1-3 1-4
	4-5 saat	99	2.25	1.16		
	6-7 saat	97	2.50	1.46		
	8 saat ve üzeri	100	2.72	1.63		
Fiziksel belirtiler	1-3 saat	41	7.39	3.04	15.932	.000* 1-4
	4-5 saat	99	9.20	3.31		
	6-7 saat	97	9.39	3.37		
	8 saat ve üzeri	100	11.47	3.75		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1-3 saat	41	68.82	20.15	23.212	.000* 1-4
	4-5 saat	99	82.68	23.51		
	6-7 saat	97	88.96	24.59		
	8 saat ve üzeri	100	105.30	31.26		

*p<.05

Çalışmaya katılan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve ölçek alt boyutlarının salgın döneminde akıllı telefon kullanım süresine göre farklılaşma durumunu belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin salgın döneminde günlük ortalama akıllı telefon kullanım süreleri ile akıllı telefon bağımlılığı ve tüm alt boyutları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda; akıllı telefon bağımlılığı ve alt boyutlarından “Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans”, “Çekilme Belirtileri”, “Olumlu Beklentiler”, “Aşırı Kullanım”, “Fiziksel Belirtiler” gösterme düzeylerinin öğrencilerin salgın döneminde

akıllı telefon kullanım süresine göre incelendiğinde; salgın döneminde günde ortalama 8 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan öğrencilerin, 1-3 saat kullanan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde günlük yaşamının etkilendiği ve günlük yaşamdan uzaklaştığı, akıllı telefon kullanımına ilişkin olumlu beklenti içerisinde olduğu, aşırı kullanım gösterdiği, fiziksel sorunlar yaşadığı ve akıllı telefon bağımlılığı riski taşıdığı saptanmıştır.

“Sanal İlişkiler” alt boyutu ele alındığında; salgın döneminde günde ortalama 8 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan öğrencilerin, 1-3 saat, 4-5 saat ve 6-7 saat kullandığını belirten öğrencilere göre sanal ilişkilere daha çok önem verdiği belirlenmiştir. Ayrıca “Sosyal Ağlara Bağımlılık” alt boyutunda ise; salgın döneminde günde ortalama 1-3 saat akıllı telefon kullanan öğrencilerin, 6-7 saat ve 8 saat ve üzeri kullandığını belirtenlere göre daha düşük düzeyde sosyal ağları takip ettiği tespit edilmiştir (Tablo 7).

Tablo 8. Öğrencilerin Salgın Döneminde Akıllı Telefonu Kontrol Etme Sıklığına Göre Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Alt Boyut	Salgın Döneminde Akıllı Telefonu Kontrol Etme Sıklığı	n	\bar{x}	Sd	t	p
Günlük yaşamı bozma ve tolerans	10 kereden az	26	19.11	6.26	17.845	.000* 1-4 2-5
	10-20 kere	82	18.93	6.13		
	21-30 kere	71	21.07	5.97		
	31-40 kere	59	22.00	7.53		
	41 kereden fazla	99	26.73	7.35		
Çekilme belirtileri	10 kereden az	26	14.34	5.09	16.932	.000* 1-4 2-5
	10-20 kere	82	15.65	5.67		
	21-30 kere	71	18.94	6.52		
	31-40 kere	59	18.84	7.11		
	41 kereden fazla	99	23.02	7.77		
Olumlu beklentiler	10 kereden az	26	11.88	4.32	18.066	.000* 1-5
	10-20 kere	82	11.40	3.75		
	21-30 kere	71	12.76	3.98		
	31-40 kere	59	13.22	5.04		
	41 kereden fazla	99	16.45	4.45		

	10 kereden az	26	8.76	3.19		
	10-20 kere	82	8.34	3.72		
Sanal ilişkiler	21-30 kere	71	10.01	3.47	10.104	.000* 1-5
	31-40 kere	59	10.52	4.28		
	41 kereden fazla	99	12.01	4.74		
	10 kereden az	26	8.26	3.19		
	10-20 kere	82	8.40	3.55		
Aşırı kullanım	21-30 kere	71	9.18	3.38	11.307	.000* 1-5 2-5
	31-40 kere	59	10.20	4.74		
	41 kereden fazla	99	12.07	4.74		
	10 kereden az	26	1.84	1.08		
	10-20 kere	82	2.30	1.38		
Sosyal ağlara bağımlılık	21-30 kere	71	2.05	1.24	4.331	.002* 1-5 2-5
	31-40 kere	59	2.62	1.50		
	41 kereden fazla	99	2.76	1.49		
	10 kereden az	26	74.50	22.78		
	10-20 kere	82	75.41	22.48		
Fiziksel belirtiler	21-30 kere	71	86.08	23.02	11.941	.002* 1-5
	31-40 kere	59	89.40	29.48		
	41 kereden fazla	99	107.67	27.71		
	10 kereden az	26	74.50	22.78		
	10-20 kere	82	75.41	22.48		
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	21-30 kere	71	86.08	23.02	21.317	.002* 1-5 2-5
	31-40 kere	59	89.40	29.48		
	41 kereden fazla	99	107.67	27.71		

* $p < .05$

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve ölçek alt boyutlarının salgın döneminde akıllı telefonu kontrol etme sıklığına göre farklılaşma durumunu belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin salgın döneminde akıllı telefonu kontrol etme sıklığı ile akıllı telefon bağımlılığı ve ölçeğin tüm alt boyutları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Akıllı telefon bağımlılığı alt boyutlarından “Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans”, “Çekilme Belirtileri”, “Aşırı Kullanım” ve “Sosyal Ağlara Bağımlılık” ve akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri öğrencilerin salgın döneminde telefonu kontrol

etme sıklığına göre incelendiğinde; günde 41 kereden fazla kontrol eden öğrencilerin, 10 kereden az ve 10-20 kere kontrol ettiğini belirten öğrencilere göre, daha yüksek düzeyde günlük yaşamının etkilendiği ve günlük yaşamdan uzaklaştığı, aşırı kullanım gösterdiği, sosyal ağları takip ettiği ve daha yüksek düzeyde akıllı telefon bağımlılığı riski taşıdığı saptanmıştır.

Akıllı telefon bağımlılığı alt boyutlarından “Olumlu Beklentiler”, “Sanal ilişkiler” ve “Fiziksel Belirtiler” gösterme düzeyleri ele alındığında ise; günde 41 kereden fazla kontrol eden öğrencilerin, 10 kereden az kontrol ettiğini belirten öğrencilere göre daha yüksek düzeyde akıllı telefon kullanımına ilişkin olumlu beklenti içerisinde olduğu, sanal ilişkilere daha çok önem verdiği ve kullanıma bağlı olarak daha yüksek düzeyde fiziksel sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 9. Öğrencilerin Kendisini Akıllı Telefon Bağımlısı Görme Durumuna Göre Akıllı Telefon Bağımlılığına İlişkin ANOVA Sonuçları

Alt Boyut	Kendisini Akıllı Telefon Bağımlısı Görme Durumu	n	\bar{x}	Sd	F	p
Günlük yaşamı bozma ve tolerans	Değilim	75	17.3	5.92	43.501	,000
	Kısmen	192	22.19	6.39		
	Bağımlıyım	70	27.57	7.77		
Çekilme belirtileri	3 saatten az	171	17.28	6.53	11,964	,000
	4-5 saat	110	19.88	8.01		
	6 saatten fazla	56	22.33	7.00		
Olumlu beklentiler	3 saatten az	171	12.57	4.36	12,244	,000
	4-5 saat	110	13.72	4.61		
	6 saatten fazla	56	16.03	5.04		
Sanal ilişkiler	3 saatten az	171	9.64	3.89	8,598	,000
	4-5 saat	110	9.95	4.38		
	6 saatten fazla	56	12.28	4.65		
Aşırı kullanım	3 saatten az	171	9.05	3.65	8,678	,000
	4-5 saat	110	10.52	4.81		
	6 saatten fazla	56	11.53	4.73		
Sosyal ağlara bağımlılık	3 saatten az	171	2.16	1.24	5,571	,004
	4-5 saat	110	2.58	1.46		
	6 saatten fazla	56	2.80	1.68		

Fiziksel belirtiler	3 saatten az	171	9.07	3.35		
	4-5 saat	110	9.80	3.78	9,337	,000
	6 saatten fazla	56	11.44	3.80		3-1,2
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	3 saatten az	171	83.14	25.28		
	4-5 saat	110	91.39	29.77	14,156	,000
	6 saatten fazla	56	105.30	28.86		3-1,2

* $p < .05$

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ve alt boyutlarının üniversite öğrencilerinin kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak görme durumuna ilişkin görüşleri ile akıllı telefon bağımlılığı ve ölçeğin tüm alt boyutları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Bu farklılığın akıllı telefon bağımlısı olduğunu belirten öğrenciler ile akıllı telefon bağımlısı olmadığını düşünen öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir. Buna göre; akıllı telefon bağımlısı olduğunu düşünen öğrencilerin, bağımlı olmadığını düşünen öğrencilere göre günlük yaşamının akıllı telefon kullanımından etkilendiği ve günlük yaşamdan uzaklaştığı, sanal ilişkilere daha çok önem verdiği, aşırı kullanım gösterdiği, akıllı telefon kullanımına ilişkin olumlu beklenti içerisinde olduğu, sosyal ağları takip ettiği, kullanıma bağlı olarak daha yüksek düzeyde fiziksel sorunlar yaşadığı ve sonuç olarak daha yüksek düzeyde akıllı telefon bağımlılığı riski taşıdığı belirlenmiştir (Tablo 9).

Tartışma

Akıllı telefonlar, bilinçli olarak amacı doğrultusunda kullanıldığında kullanıcıya birçok kolaylık sağlayan önemli teknolojik buluşlardan birisi olmakla birlikte, amacı dışında aşırı kullanımı bireylerin biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz etkilemektedir (Minaz ve Çetinkaya-Bozkurt, 2017). Aynı zamanda akıllı telefonların aşırı kullanımı bağımlılık gibi birçok problemi de ortaya çıkarmaktadır. Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin Covid-19 salgın döneminde akıllı telefon bağımlılık risk düzeyinin düşük olduğu ($X=89,51 \pm 28,47$) belirlenmiştir. Salgın öncesinde konuyla ilgili üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerde düşük ve orta düzeyde akıllı telefon bağımlılık riski olduğu görülmektedir (Yılmaz, Çınar ve Özyazıcıoğlu, 2017; Çakır ve Oğuz, 2017; Yıldırım, 2018; Dikeç ve Kebapçı, 2018; Kumcağız, vd., 2020). Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve salgın öncesi yapılan çalışmaların bulguları karşılaştırıldığında, Covid-19 döneminde öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık risk düzeyinde artış yaşanmadığı söylenebilir.

Salgın öncesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu akıllı telefonu 1-3 saat arasında kullanırken; salgın döneminde 8 saat ve üzerinde kullandıklarına dikkat çekmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin salgın döneminde telefon kullanım sürelerinde artış yaşandığı söylenebilir. Akıllı telefonda geçirilen zamanın giderek artmasının bağımlılığın gelişmesine neden olduğu (Kuss ve Griffiths, 2011) düşünüldüğünde, Covid-19 sürecinde artan akıllı telefon kullanımının bağımlılık riski yarattığı söylenebilir. Dong, vd. (2020) 6-18 yaş aralığında olan bireylerin salgın sürecinde internet bağımlılığının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, internete en çok akıllı telefonlar aracılığıyla girdikleri dolayısıyla da bu süreçte akıllı telefon kullanım sürelerinin arttığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmalarda, bireylerin cep telefonlarını kullanım süresi arttıkça bağımlılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir (Günel ve Pekçetin, 2019; Talan, Korkmaz ve Gezer, 2016).

Çalışmada öğrencilerin yarısından biraz fazlası (%58.2) uzaktan eğitimle verilen dersleri akıllı telefonlarından takip ettiğini belirtmektedir. Bu sonuç salgın dönemiyle birlikte üniversitelerde derslerin uzaktan eğitimle verilmesi nedeniyle beklenen bir durumdur. Salgın sürecinde uzaktan eğitimin akıllı telefon aracılığıyla takip edilmesi, öğrencilerin akıllı telefon kullanımının artmasının nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Fakat akıllı telefonların uzaktan eğitim amacıyla kullanımının öğrencilerde akıllı telefon bağımlılık riskini artırmadığı, bağımlılık gelişmesini etkilemediği söylenebilir. Buna göre akıllı telefon bağımlılığında önemli olan unsurun telefonun kullanım amacı olduğu ileri sürülebilir.

Öğrenciler arasında salgın döneminde akıllı telefon kontrol etme sıklığının günde 41 kereden fazla olduğunu belirtenler ile kendini “kısmen” akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Öğrencilerin günde 41 kereden fazla akıllı telefonunu kontrol etmesi, salgın döneminde kullandıkları programlar ve özelliklerle açıklanabilir. Salgın döneminde gündemi takip etmek, haberleşmeyi sağlamak gibi nedenlerle telefon kullanımının arttığı bilinmekte, bu durumun da kontrol etme sıklığını artırdığı düşünülmektedir. Ancak salgın öncesinde yapılan çalışmalarda da kullanıcıların akıllı telefonu kontrol etme sıklığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Türkiye’de ki akıllı telefon kullanıcılarının günde ortalama 70 kez cep telefonlarını kontrol ettiği, bunun da bir akıllı telefon kullanıcısının her gün yaklaşık 15 dakikada bir ekran yüzü gördüğü anlamına geldiği ifade edilmiştir (Digitalage, 2016, s.92). Aşırı kullanım nedeniyle oluşan akıllı telefon bağımlılığına yönelik 2015 yılında Bank of America tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, 18 yaş üstü akıllı telefon kullanıcılarının %52’sinin akıllı telefonlarını 5 ile 10 dakikada bir kontrol ettikleri belirtilmiştir (Bank of America, 2015). Yılmaz, vd. (2017) salgın öncesinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %42,6’sının telefonlarını günde 41 kere ve daha fazla kontrol ettiği sonucuna varmıştır.

Çalışmaya katılan öğrenciler arasında sosyal medya kullanımı, fotoğraf/video çekimi ve müzik dinleme amacıyla akıllı telefon kullanım oranları salgın döneminde azalma

göstermekle birlikte; sosyal medya kullanımı salgın döneminde de ilk sırada gelmektedir. Ayrıca gündemi/haberleri takip etme, e-mail gönderme, oyun oynama, dizi/film izleme, sesli kitap dinleme, görüntülü konuşma/haberleşme, uzaktan eğitimle ders takip etme/ödev hazırlama ve alışveriş yapma amacıyla akıllı telefon kullanım oranlarında artış olduğu belirlenmiştir. Karataş'ın (2020) Covid-19 salgınının devam ettiği günlerde toplumun salgından etkilenme durumu ve travma sonrası büyüme düzeylerini belirlemek amacıyla 520 katılımcıyla yürüttüğü çalışmasında; bireylerin haber takip etme isteklerinin %75,8 ve sosyal medyayı kullanma istekleri %59,1 oranında arttığı belirlenmiştir. Gülerüz, vd.'nin (2020) sosyal izolasyon sürecinde bireylerin sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılık düzeylerini incelediği çalışmasında; genç yetişkinler arasında sosyal medya bağımlılıklarının arttığı ifade edilmektedir. Kaya (2020) ise çalışmasında, salgın döneminde sosyal medya kullanım amaçlarının değişiklik göstererek bireylerin sosyal medyayı kullanmaya devam ettiği sonucuna varmıştır. Statista'nın (2020) uluslararası çapta yapmış olduğu araştırmaya göre, salgın sürecinde evde medya kullanım artışının en çok Z kuşağında yaşandığı belirlenmiştir. Salgın öncesi dönemde de yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğrencilerin akıllı telefonlarını en çok sosyal ağlara girme amacıyla kullandıkları belirtilmiştir (Kumcağız, vd., 2020; Gezgin vd., 2018; Minaz ve Çetinkaya-Bozkurt, 2017). Sosyal ağlar dışında internete girme, konuşma, bilgi/eğlence, müzik ve video dinlemek vb. amacıyla kullandıklarını belirten çalışmalara da rastlanmıştır (Dilek, 2019; Aktaş ve Yılmaz, 2017). Elde edilen bulgulara göre, salgın öncesinde ve salgın döneminde öğrencilerin akıllı telefon kullanım amaçları arasında ilk sırada sosyal medya gelmektedir. Salgın öncesi ve salgın döneminde yapılan bu çalışmalar, araştırma sonucunda elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Salgın döneminde kullanılan özelliklerin ve uygulamaların farklılaşması ise yine salgının yayılmasının önüne geçilmesi amacıyla alınan önlemlerle açıklanabilir. Salgın öncesi döneme göre gündemi/haberleri takip etme, e-mail gönderme, oyun oynama, dizi/film izleme, sesli kitap dinleme, görüntülü konuşma/haberleşme, alışveriş yapma amacıyla akıllı telefon kullanımının artması ise beklenen bir durumdur. Ayrıca öğrencilerin evde kaldığı zamanlarda boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla oyun oynadıkları, dizi/film izledikleri düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık riskinin cinsiyet, yaş ve öğrenim gördükleri sınıf açısından incelendiğinde; ortalamalar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Elde edilen bu sonuçlara göre, katılımcıların cinsiyeti, yaşı ve öğrenim gördükleri sınıfı ne olursa olsun benzer şekilde akıllı telefon bağımlılık riski gösterdikleri söylenebilir. Duan vd. (2020) tarafından salgın döneminde 7-18 yaş aralığında olan 3613 katılımcıyla yaptıkları çalışmada, kızların %10.3'ünün, erkeklerin ise %13.0'ünün akıllı telefon bağımlısı olduğu ortaya çıkmıştır. Elhai, Yang, McKay ve Asmundson (2020) tarafından Çin'de yetişkin bireylerle yapılan çalışmada problemler

akıllı telefon kullanımının cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir. Çakır ve Oğuz (2017) çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre akıllı telefon bağımlılığına daha yatkın oldukları, aşırı kullanım, sosyal ağ bağımlılığı, fiziksel belirtiler alt boyutlarında kadınların, erkeklere göre akıllı telefon bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu, Altundağ ve Bulut'un (2017) çalışmasında da kadınların daha fazla akıllı telefon kullandığı, bu durumun özellikle Whatsapp, Instagram gibi sosyal medya araçlarının daha fazla kullanılması kaynaklı olduğu belirtilmiştir. Ertaş, Özer-Güçlü ve Samur'un (2018) araştırmasında ise, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok akıllı telefon ve sosyal medya kullandıkları belirtilmiştir. Kumcağız, vd.'nin (2020) çalışmasında "yalnızca günlük yaşamı bozma" alt boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğu ve kadın öğrencilerin puan ortalamasının erkeklerden yüksek olduğu saptanmıştır. Minaz ve Çetinkaya-Bozkurt'un (2017) çalışmasında "Olumlu Beklenti" alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yılmaz, vd.'nin (2017) çalışmasında ise cinsiyetin akıllı telefon bağımlılık düzeyini etkilemediği belirtilmiştir. Çalışmalar arasındaki farklılıklar, araştırma kapsamına alınan katılımcıların cinsiyeti dışında farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olması ile açıklanabilir.

Yapılan çalışmada akıllı telefon bağımlılık riskinin yaşa göre değişmediği belirlenmiştir. Çalışmanın bulgusuna benzer şekilde, Elhai, vd.'nin (2020) çalışmasında da problemlili akıllı telefon kullanımının yaşa göre değişmediği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte akıllı telefon bağımlılık riskinin yaş değişkeninden etkilendiğini belirten alan yazında çalışmalara da rastlanmıştır. Kuyucu'nun (2017) çalışmasında, yaş arttıkça akıllı telefondan beklentilerin azaldığı ve dolayısıyla daha düşük bir bağımlığın olduğu belirtilmiştir. Kaysi'nin (2016) çalışmada da daha küçük yaş grubunda olan üniversite öğrencilerinin daha büyük yaş grubundaki öğrencilere göre telefon bağımlılıklarının yüksek olduğu gösterilmiştir. Akın ve Divanoğlu (2009) üniversite öğrencilerinin cep telefonu kullanım durumlarını araştırdıkları çalışmada, yaşın bağımlılık ile ilişkili olduğunu, en yüksek bağımlılığın 20-22 yaş aralığında görüldüğünü bildirmişlerdir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre akıllı telefon bağımlılığı ölçek ortalamalarının farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak çalışmamızın aksine öğrenim gördükleri sınıflara göre öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık riskinin değiştiğini gösteren çalışmalar mevcuttur. Park ve Park (2014) alt sınıflarda öğrenim görenlerin akıllı telefonlara bağımlı hale gelmeye daha yatkın olduklarını ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin "Sanal İlişkiler" ve "Sosyal Ağlara Bağımlılık" alt boyutlarından aldıkları puanlar uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip etme durumlarına göre değişmekle birlikte; "Günlük Yaşamı Bozma ve Tolerans", "Çekilme Belirtileri", "Olumlu Beklentiler", "Aşırı Kullanım" ve "Fiziksel Belirtiler" alt boyutlar açısından herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Öğrenim gördüğü üniversite tarafından verilen uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip ettiğini belirten öğrencilerin "sanal

ilişkilere” verdiği önem ile “sosyal ağları takip etme” durumları, uzaktan eğitimi akıllı telefonlarından takip etmeyenlere göre yüksek bulunmuştur. Buna göre sanal ilişkileri ve sosyal ağları akıllı telefonda daha fazla takip eden öğrencilerin uzaktan eğitimi de telefonda daha rahat takip ettikleri söylenebilir. Bu sonuç, uzaktan eğitimi telefon aracılığıyla takip eden öğrencilerin sanal ilişkiler ve sosyal ağlara bağımlılık risklerinin yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Salgından öncesinde günde ortalama 6 saat ve üzeri, salgın döneminde 8 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan, salgın döneminde 41 kereden fazla telefonu kontrol eden ve kendini akıllı telefon bağımlısı olarak gören öğrencilerin, akıllı telefon bağımlılık risk düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Akıllı telefon bağımlılığı riski yüksek olan öğrencilerin günlük yaşamının etkilendiği dolayısıyla günlük yaşamdan uzaklaştığı, akıllı telefon kullanımına ilişkin olumlu beklenti içerisinde olduğu, aşırı kullanım gösterdiği, fiziksel sorunlar yaşadığı ve akıllı telefon bağımlılığı riski taşıdığı saptanmıştır. Elhai, vd. (2020), salgın döneminde yaptığı çalışmada ise depresyon ile problemlili akıllı telefon kullanımı arasında ilişki bulunmuştur. Akıllı telefon kullanım süresinin ve telefonu kontrol etme sıklığının yüksek olması, bağımlılık riskinin yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Akıllı telefonlar, gündelik yaşamı kolaylaştırmasının yanı sıra birtakım problemlere de neden olmaktadır. Doğru kullanıldığı zaman son derece yararlı ve kolaylık sağlayan özellikleri olan akıllı telefonların, bilinçsizce ve aşırı şekilde kullanımı sonucunda ciddi fiziksel olumsuz etkileri olabilmektedir (Kuyucu, 2017). Akıllı telefon bağımlılığı olan kişilerde göz kuruluğu, el bileği, boyun, sırt ve omuz ağrısı, migren, baş, işaret ve orta parmaklarda uyuşma gibi fiziksel rahatsızlıklar görülebilmektedir (Griffiths, 2003). Mathew ve Walarine’in (2020) çalışmada salgın sürecinde akıllı telefon kullanım süresinin artışına bağlı olarak boyun ağrılarının da arttığı belirlenmiştir. İnal, Çetintürk, Akgönül ve Savaşın (2015) çalışmada üniversite öğrencileri arasında akıllı telefon bağımlılığı ve el fonksiyonları arasındaki ilişki incelenmiş ve yüksek akıllı telefon bağımlılığı riski ile başparmaktaki ağrı, kavrama gücünde azalma ve çöküş arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Yang, vd. (2017) çalışmada, akıllı telefon kullanan bireylerin yaklaşık yarısının boyun ve omuz problemi yaşadığı, bu durumun akıllı telefon kullanım süresinin uzunluğu ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Kalirathinam, vd. (2017) üniversite öğrencilerinin mobil telefon kullanımına bağlı üst ekstremit ve boyun problemi yaşadığını belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Covid-19 salgın döneminde üniversite eğitimlerine devam etmekte olan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık risk düzeylerinin incelendiği çalışmadan elde edilen bulgular düşünüldüğünde; kendini akıllı telefon bağımlısı olarak gören, gün içinde 41 kereden fazla telefonu kontrol eden, salgın öncesinde ve salgın sürecinde 8 saat ve üzerinde

telefon kullandığını belirten üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin salgın döneminde artan akıllı telefon kullanımının problemlili bir hale gelmemesi ya da bağımlılık riskinin azaltılması için kullanım süresinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle akıllı telefon bağımlılığı ve bunun olası olumsuz etkileri, akılcı ve doğru kullanımı gibi konularda bilinç ve farkındalık oluşturmak amacıyla üniversite öğrencilerine yönelik online seminerlerin verilmesi, konferanslar düzenlenmesi önerilebilir. Ayrıca kişisel ve toplumsal sağlığın korunması ve geliştirilmesi, sağlık okuryazarlığı gibi derslerin müfredat programlarına eklenmesi, bu dersler kapsamında da ilgili konuya yer verilerek akıllı telefon kullanım süresinin sağlığa olan olumsuz etkilerinin anlatılması planlanabilir.

Öğrencilerin akıllı telefon kullanım sürelerini azaltabilmek için boş zamanlarını verimli geçirmelerine destek olacak sosyal mesafeyi göz önünde bulundurarak sanatsal, sosyal ve sportif faaliyetlere yönlendirilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan gençlere hizmet veren ilgili kamu kurum kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir.

Aynı zamanda akıllı telefon kullanımından kaynaklı bağımlılık riskinin yanı sıra fiziksel etkilenimi de en aza indirebilmek için öğrencilerin gün içinde akıllı telefon kullanımının olmadığı zamanlar, alanlar (smartphone-free time/zone) yaratması önerilebilir. Hatta saati öğrenmek amaçlı telefonu kullanmak yerine kol saati kullanımı teşvik edilebilir.

Salgın döneminde gündemi takip etmek amacıyla akıllı telefon kullanım süresinin arttığı bilinmektedir. Bunu önlemek amacıyla alternatif kitle iletişim araçları (gazete, dergi, radyo, televizyon vb.) aracılığıyla haberleri, gelişmeleri takip etmeleri önerilebilir.

Yapılan bu çalışmanın sonuçları bakımından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmekle birlikte, daha büyük çapta, üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin salgın döneminde akıllı telefon bağımlılık risk düzeylerinin, akıllı telefon kullanım alışkanlıklarının farklı sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi, hatta yaşam kalitelerine etkisinin belirlenmesi konularında nitel ve nicel çalışmalar planlanması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Türkiye’de üniversite eğitimine devam eden farklı sosyo-demografik özelliklere sahip 337 öğrenci ile sınırlıdır. Ayrıca araştırmanın sonuçları üniversite öğrencilerinin Covid-19 salgın sürecinde akıllı telefon bağımlılığını incelemek için kullanılan “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği”nin ölçtüğü nitelikler ve araştırmacıların gerçekleştirdiği analizler ile sınırlıdır. Bununla birlikte, araştırmanın salgın döneminde yapılmış olması nedeniyle çevrimiçi anket hazırlanmıştır ve tüm yanıtlar çevrim içi ortamda elde edilmiştir. Bu nedenle çalışmadan elde edilen veriler internet imkânı olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerle sınırlıdır.

Smartphone Addiction In University Students: The Covid-19 Pandemic

*Birgül Çiçek**

*Hande Şahin***

*Sibel Erkal****

Introduction

As in all the world, the COVID-19 pandemic has had a significant impact on our behaviors, lifestyles, and habits, affecting different health, socio-economical, and psychological factors.

As a result of social distancing rules, mandated curfews, and the transformation of the education system into distance education, university students have been removed from their friends, social lives, and campus life. The amount of time that students' used smartphones increased as a result of (i) feeling lonely, (ii) their desire to communicate with their family, friends, and immediate environment; (iii) participating in educational activities and following the news, (iv) shopping, and (v) partaking in leisure activities. Thus, it is believed that given the increase in time spent using smartphones, the risk of developing smartphone addiction increased during the COVID-19 pandemic. Though smartphone addiction has yet to be clearly defined, it is often accompanied by such symptoms as not being able to stay away from the phone, frequently checking the phone, experiencing insomnia as a result of excessive smartphone use, and deteriorated sleep quality (Kuyucu, 2017, p.335).

* Res. Assist., Hacettepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Family and Consumer Sciences, Ankara, Turkey, birgulaydin@hacettepe.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3985-6637

** Prof. Dr., Kirikkale University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Kirikkale, Turkey, hande_k1979@yahoo.com, Orcid: 0000-0002-0012-0294

*** Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Family and Consumer Sciences, Ankara, Turkey, serkal@hacettepe.edu.tr, 0000-0002-8395-9705

Methodology

Participants

Undergraduate students (n=337) studying in Turkey with different socio-demographic characteristics were included in the study.

Data Collection Tools

A two-part questionnaire form was prepared to collect data in the study. The first part included questions soliciting demographic information (i.e., gender, age, university and department, grade, parental educational status, parental employment status before and during the pandemic, and total monthly family income) of the participant university students and information related to their smartphone usage (i.e., amount of time spent using smartphones, the average amount of time spent using the smartphone before and during the pandemic, the frequency of checking one's smartphone during the pandemic, whether one's considered him/herself to be addicted, and the applications and programs tused on the smartphone before and during the pandemic).

The Smartphone Addiction Scale-SAS developed by Kwon et al. (2013) and adapted to Turkish by Demirci et al. (2014) was used in the second part of the questionnaire. This 33-question, 6-point Likert-type scale consisted of seven subscales, namely, Daily Life Disturbance and Tolerance (8 items), Signs of Withdrawal (7 items), Positive Anticipation (5 items), Cyberspace-Oriented Relationships (4 items), Overuse (4 items), Addiction to Social Networks (2 items), and Physical Symptoms (3 items).

Statistical Analysis

The study data were analyzed using SPSS.21. Participants' demographic and explanatory information was expressed through various descriptive statistics: frequencies, percentages, means, and standard deviations. A significance test of the difference between the two groups and a one-way analysis of variance (ANOVA) were used to test the hypotheses. Where the ANOVA found a statistically significant difference, Scheffe's test was used for pairwise comparisons. The results obtained from the analyses were evaluated at a 95% confidence interval and a significance level of $\alpha = 0.05$.

Findings

Of the university students included in the study, 81.9% were female and 18.1% were male; 48.7% were 21–23 years old, 36.2% were 18–20 years old, and 15.1% were 24 and above.

Prior to the pandemic, 44.8% of students admitted to using their smartphone 1–3 hours a day and 32.6% 4–5 hours a day. During the pandemic, however, the average daily usage increased significantly: 29.7% of students stated that they used their smartphone for eight or more hours a day, 29.3% for 4–5 hours a day, and 28.8% for 6–7 hours a day. Though only 1.8% of participants—the smallest cohort—stated to have used their smartphone eight or more hours a day prior to the pandemic, this rate increased to 29.7%—the largest cohort—during the pandemic.

Among students, 29.4% stated that they checked their smartphone more than forty-one times and 57% considered themselves to be partially addicted to their smartphone.

The study findings demonstrate that the amount of time students used their smartphone increased during the COVID-19 pandemic and that they used the smartphone to follow the news and for video chat/communication. Furthermore, we found that compared to other students, those who used their smartphone for an average of six or more hours a day prior to the pandemic and an average of eight or more hours a day during the pandemic, those who checked their phone more than forty-one times a day, and those who considered themselves to be at risk of addiction had a more disturbed social life, isolated themselves from their community, held positive connotation about smartphone use, used their phone excessively, experienced physical problems, and were at risk of developing a smartphone addiction.

Conclusion and Recommendations

Several recommendations can be made to raise awareness of smartphone addiction and its possible negative effects. These include: (i) giving seminars to university students, (ii) organizing conferences, (iii) explaining the negative effects of the long-term use of smartphones on health (iv) preparing and distributing posters and brochures on the subject to students, and (v) directing students to artistic, social, and sports activities that will help them spend their free time efficiently and reduce their smartphone usage duration. In this respect, public institutions, local administrations, universities, and non-governmental organizations that provide services to young people all have important responsibilities to shoulder.

Kaynakça/References

- Ada, S. ve Tatlı H. S. (2012). Akıllı Telefon Kullanımını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/74.pdf> Erişim Tarihi: 25.05.2020.
- Aktaş, H. ve Yılmaz, N. (2017). Üniversite Gençlerinin Yalnızlık ve Utangaçlık Unsurları Açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 85-100.
- Akın, E. ve Divanoğlu, U. S. (2009) Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Kullanımına Karşı Genel Tutumları ve Bu Tutumların, Kullanıma Yansımalarına Yönelik Aksaray Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(17), 69-93.
- Alpar, R. (2011). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altundağ, Y. ve Bulut, S. (2017). Aday Sınıf Öğretmenlerinde Problemlı Akıllı Telefon Kullanımının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1670-1682.
- Bank of America (2015). Trends in Consumer Mobility Report, http://newsroom.bankofamerica.com/files/doc_library/additional/2015_BAC_Trends_in_Consumer_Mobility_Report.pdf Erişim Tarihi: 29.05.2020.

- Çağan, Ö., Ünsal, A. ve Çelik, N. (2014). Evaluation of College Students the Level of Addiction to Cellular Phone and Investigation on the Relationship Between the Addiction and the Level of Depression. 4th World Conference on Psychology, Counselling and Guidance WCPCG-2013, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 831 – 839.
- Çakır, Ö. ve Oğuz, E. (2017). Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 418-429.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdaş, A., Akpınar, A. ve Sert, H. (2014). Validity and Reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a Younger Population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 24(3), 226-234.
- Dilek, Ö. (2019). Akıllı Telefon Kullanım Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 203-217.
- Digitalage (2016, Haziran). GMCS Akıllı Telefon Kullanım Alışkanlıkları Ortaya Koyuyor. *Digitalage Dergisi*, 92.
- Dikeç, G. ve Kebapçı, A. (2018). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(1), 1-9.
- Dong, H., Yang, F., Lu, X. and Hao, W. (2020). Internet Addiction and Related Psychological Factors Among Children and Adolescents in China During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). *Epidemic. Front. Psychiatry 11:0075*, 1-9
- Duan, L., Shao, X., Wang, Y., Huang, Y., Miao, J., Yang, X., and Zhu, G. (2020). An Investigation of Mental Health Status of Children and Adolescents in China During the Outbreak of COVID-19. *Journal of Affective Disorders*, 275, 112–118.
- Elhai, J. D., Yang, H., McKay, D., and Asmundson, G. (2020). COVID-19 Anxiety Symptoms Associated with Problematic Smartphone Use Severity in Chinese Adults. *Journal of affective disorders*, 274, 576–582.
- Ertaş, B., Özer-Güçlü, İ. ve Samur, Y. (2018). Relationship Between Smartphone, Social Media, Game Addiction, And Students' GPA Scores. *American Educational Research Association (AERA) Annual Meeting*, New York, USA.
- Gezgin, D. M., Ümmet, D., ve Hamutoğlu, N. B. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı: Çok Boyutlu Yalnızlığın Yordayıcı Rolü. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(2), 317-329.
- Gezgin, D. M., Hamutoğlu, N. B., Samur, Y. ve Yıldırım, S. (2018). Genç Nesil Arasında Yaygınlaşan Bir Bağımlılık: Akıllı Telefon Bağımlılığın Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(2), 212-231.
- Griffiths, M. (2003). Internet Gambling: Issues, Concerns, and Recommendations, *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 557-568.
- Göker, M. E. ve Turan, Ş. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Problemlili Teknoloji Kullanımı. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*. 5(COVID-19 Özel Sayısı), 108-114.
- Güleriyüz, S., Esentaş, M., Yıldız, K. ve Güzel, P. (2020). Sosyal İzolasyon Sürecindeki Bireylerin Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri: Sosyal Medya Kullanım Amaçları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-45.
- Günal, A. ve Pekçetin, S. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Servikal Bölge-Üst Ekstremité Ağrısı Arasındaki İlişki. *Sted*, 28(2), 114-119.
- İnal, E. E., Çetintürk, A., Akgönül, M. ve Savaş, S. (2015) Effects of Smartphone Over Use on Hand Function, Pinch Strength, and the Median Nerve. *Muscle & Nerve*. 52, 183-188.

- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-15
- Kalirathinam, D., Manoharlal, M.A., Mei, C.L., Ling, C.K., Sheng, T.W.Y., Jerome, A. and Us, M.R. (2017) Association Between the Usage of Smartphone as the Risk Factor for the Prevalence of Upper Extremity and Neck Symptoms among University Students: A Cross - Sectional Survey Based Study. *Research J Pharm and Tech*, 10(4), 1184-1190.
- Kaya, T. (2020). The Changes in the Effects of Social Media Use of Cypriots Due to COVID-19 Pandemic. *Technology in Society*, 63 (101380), 1-7.
- Kaysı, F. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Kullanımlarının İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 125-144.
- Kim, H. J. and Kim, J. S. (2015). The Relationship Between Smartphone Use and Subjective Musculoskeletal Symptoms and University Students. *J Phys Ther Sci*, 27(3), 575-579.
- Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Notu: 1 (13 Mart 2020). https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx Erişim Tarihi: 15.04.2020.
- Kumcağız, H., Terzi, Ö., Koç, B. ve Terzi, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 13-39.
- Kuss, D.R. and Griffiths, M.D. (2011). Online Social Networking and Addiction: A Review of the Psychological Literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, 3528-3552.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: "Akıllı Telefon (Kolik)" Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 328-359.
- Kwon, M., Lee, J-Y., Won, W-Y., Park, J-W., Min J-A., Hahn, C., et al. (2013). Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS). *PLoS ONE*, 8(2), e56936.
- Lee, Y-K., Chang, C.-T., Lin, Y. and Cheng, Z.-H. (2014). The Dark Side of Smartphone Usage: Psychological Traits, Compulsive Behavior and Technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383.
- Lin, Y-H., Chang, L-R., Lee, Y-H., Tseng, H-W., Kuo, T-B. and Chen, S-H. (2014). Development and Validation of the Smartphone Addiction Inventor, *SPAI*. *PloS ONE*, 9(6), e98312.
- Lin, C. Y., Broström, A., Griffiths, M.D. and Pakpour, A. H. (2020). Investigating Mediated Effects of Fear of Covid-19 and Covid-19 Misunderstanding in the Association Between Problematic Social Media Use, Psychological Distress, and Insomnia. *Internet Interventions* 21, (100345), 1-6.
- Mathew, K. V. B. and Walarine, M. (2020). Neck Pain among Smartphone Users: An Imminent Public Health Issue During the Pandemic Time. *Journal of Ideas in Health*, 3(Special), 201-204.
- Meral, D. (2017). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Yalnızlık, Yaşam Doyumu ve Bazı Kişisel Özellikler Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Minaz, A. ve Çetinkaya-Bozkurt, Ö. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), Özel Sayı, 268-286.
- Park, C. ve Park, Y. R. (2014). The Conceptual Model on Smart Phone Addiction Among Early Childhood. *International Journal of Social Science and Humanities*, 4, 147-150.
- Prakash, S.O, Yadav, J. S. and Singh, T.B. (2020). An Online Cross-Sectional Study to Assess the Prevalence of Internet Addiction among People Staying at Their Home During Lockdown due to COVID-19. *International Journal of Indian Psychology*, 8(3), 424-432.

- Sanal, Y. ve Özer, Ö. (2017). Smartphone Addiction and the Use of Social Media among University Students. *Mediterranean Journal of Humanities*, VII/2, 367-377.
- Statista (2020). Coronavirus Impact: Global in-home Media Consumption by Country 2020. <https://www.statista.com/statistics/1106498/home-media-consumption-coronavirus-world-wide-by-country/>. Erişim Tarihi: 3.11.2020
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics. Boston, MA: Pearson.
- Talan, T., Korkmaz, A. ve Gezer, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Mobil Telefon Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 423-434.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2020.
- World Health Organization [WHO]. (2020, Mart,11). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report-51, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10 Erişim Tarihi: 20.04.2020.
- Yang, S. Y., Chen, M. D., Huang, Y. C., Lin, C. Y. and Chang, J.H. (2017) Association Between Smartphone Use and Musculoskeletal Discomfort in Adolescent Students. *J Community Health*, 42(3), 423-430.
- Yıldırım, S. (2018). *Ergenlerin Özel İyi Oluş ve Anne Baba Tutumları ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, D., Çınar, H. G. ve Özyazıcıoğlu, N. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinde Akıllı Telefon ve İnternet Bağımlılığı ile Üst Ekstremitte Fonksiyonel Aktivite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 34-39.
- Yusufoglu, Ö. Ş. (2017). Boş Zaman Faaliyeti Olarak Akıllı Telefonlar ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(5), 2415-2434.

Copyright © 2021 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Eylül 2021 • 9 (Özel Sayı) • 81-95

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 29 Aralık 2020
 Kabul | 23 Mart 2021

Covid-19 Pandemisi Sırasında Sporda Kriz Yönetiminin Bir Parçası Olarak Esport Kullanımı

Mertkan Üçüncüoğlu*
 Hamdi Özdemir**
 Veli Ozan Çakır**

Öz

Tahmin edilemeyen bir şekilde ortaya çıkan ve kısa sürede etkisini geniş çapta gösteren Covid-19 pandemisi birçok sektörde olduğu gibi spor endüstrisinde de krize neden olmuştur. Dünya genelinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarıyla birlikte spor müsabakaları durma noktasına gelmiştir. Spor müsabakaları normalleşme süreciyle birlikte yeniden başlasa dahi stadyumlara seyirci alınmasına izin verilmemiştir. Bu nedenle spor organizasyonları ne zaman tam anlamıyla sonlanacağı henüz belli olmayan pandemi süreci boyunca kitlelere ulaşmak için farklı yollar aramışlardır. Fiziki olarak kitlelere ulaşma fırsatı yakalayamayan spor organizasyonlarının son yıllarda giderek gelişen esport olgusunu çalışmalarına adapte ettikleri görülmektedir. Spor organizasyonlarının Covid-19 salgını sürecinde yaşanan kriz döneminde esportu nasıl kullandıklarını ve kriz yönetiminin bir parçası olarak nasıl ele aldıklarını ortaya koymaktır. Sonuç olarak esport etkinliklerinin, spor organizasyonlarına kitlelere ulaşabilme ve onlarla ilişkilerini canlı tutabilme adına farklı bir içerik oluşturma imkânı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Esport, Salgın, Spor Endüstrisi, Kriz Yönetimi

* Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri ABD, İstanbul. mertkanucuncuoglu@gmail.com ORCID: 0000-0002-5589-2857

** Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul. hamdiozdemir@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0001-7684-7898

*** Doç. Dr. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antalya. ozan.cakir@alanya.edu.tr ORCID: 0000-0001-7996-2138

Abstract

The Covid-19 pandemic emerged without warning and caused a crisis in both the sports industry and in countless other sectors. The resulting curfews mandated around the world have forced sports competitions to be put on hold. Although sports competitions resumed during the normalization process in Turkey, spectators have not been allowed in stadiums. Consequently, sports organizations have sought unique means to reach the masses during the ongoing pandemic. Sports organizations have adopted esports phenomenon over recent years. The main purpose of this study is to reveal how sports organizations have used esports during this period and how they have incorporated it into their crisis management actions. As a result, esports events have been observed to facilitate the opportunity to create a different medium for sports organizations to reach the masses and maintain their relations with them.

Keywords: Covid-19, Esports, Sports Industry, Pandemic, Crisis Management

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca salgınlar, savaşlar, ekonomik krizler vb. birçok olağanüstü durum meydana gelmiştir. Kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan ve toplumsal hayatın dengesini bozan Covid-19 pandemisi içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli olaylarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Koronavirüs hastalığı (COVID-19) yeni keşfedilen bir koronavirüsün neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır (WHO, 2020a) ve 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak değerlendirilmiştir (WHO, 2020b). Covid-19 virüsü Kasım 2020 itibarıyla tüm dünyada 62,3 milyondan fazla kişiye bulaşmış, 1,4 milyondan fazla kişinin ölümüne neden olmuştur (news.google.com, 2020). Özellikle virüsün Avrupa kıtasında görülmeye başladığı 2020 yılının ilk aylarından itibaren dünya genelinde halk sağlığının büyük bir tehdit altına girdiği görülmüştür. Bunun bir sonucu olarak virüsün yayılma hızını engellemek adına alınan önlemler ve yaşanan sosyal izolasyon süreciyle birlikte insanlar vakitlerinin neredeyse tamamını evlerinde geçirmeye başlamışlardır. Şirketler evden çalışma sistemine geçmiş, dünya genelinde çevrimiçi eğitim dönemi başlamış, alışveriş merkezleri kapatılmış, sinema, tiyatro ve sportif etkinlikler yapılamamıştır.

Bu kriz döneminden etkilenen sektörler arasında spor endüstrisi de yer almaktadır. Birçok spor organizasyonu tamamen iptal edilmiş, bir bölümü ise ara vermek zorunda kalmıştır. Normalleşme sürecinin ilk adımında stadyumlara seyirci alınmamış ikinci adımında ise farklı ülke standartlarına göre belirli sayıda seyirci alınmıştır. Bunun bir sonucu olarak spor organizasyonları, kitlelerine ulaşabilmek için yeni yollar bulma arayışına girmişlerdir.

Bu çalışmanın temel amacı spor organizasyonlarının Covid-19 salgını sürecinde yaşanan kriz döneminde esporu nasıl kullandıklarını ve kriz yönetiminin bir parçası olarak nasıl ele aldıklarını ortaya koymaktır. Covid-19 salgını gibi toplumu büyük bir ölçüde etkileyen bir olay karşısında spor organizasyonlarının esporu ele alış biçimlerinin incelenmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Covid-19 Pandemisinin Spor Üzerindeki Etkisi ve Sporda Kriz Yönetimi

Küresel anlamda başta sağlık sektörü olmak üzere eğitim, sanayi, ulaşım, turizm ve spor gibi birçok sektörü etkileyen COVID-19 pandemisinin ekonomik, sosyal, ticari alanda etkisinin olduğu, söz konusu spor olduğunda ise bu etkinin ekonomik, kültürel, ticari vb. birçok farklı şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinden diğer birçok sektördeki etkinlikler gibi sportif faaliyetler de büyük ölçüde etkilenmiş, birçok önemli spor organizasyonu ertelenmek ya da tamamen iptal edilmek zorunda kalmıştır. Güncel bir araştırmaya göre; 2020 yılı içerisinde yapılması planlanan etkinliklerin sadece %53'ünün gerçekleştirilmesi beklenmektedir (Cutler, 2020). Aynı zamanda yaşanan bu zorlu sürecin neticesinde sporun tüm bileşenleri ekonomik, fiziksel ve psikolojik anlamda etkilenmiş ve genel itibarıyla modern sporlar, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk defa bu kadar uzun süreli bir kesintiye uğramıştır. Bu durum beraberinde önemli krizleri getirmiştir.

Kriz kavramı en genel haliyle “*organizasyonu, şirketi veya sektörü ve bunun yanı sıra takipçilerini, ürünlerini, hizmetlerini veya adını etkileyen potansiyel olarak olumsuz bir sonucu olan büyük bir olaydır (Fearn-Banks, 2010: 2)*” şeklinde tanımlanabilirken, işletme içi (örgütün işleyişi, yönetim şekli, örgütteki insan kaynağının özellikleri ve kültürel yapısı vb.) ya da işletme dışı (doğal şartların, toplumsal, ekonomik, teknolojik ve politik yapının değişmesi gibi çevresel faktörler) etkenlerin krizlere neden olabildiği belirtilmiştir (Öztamur, 2019: 6).

Birçok alanın çalışma konusu olan “kriz” kavramı ile ilgili olarak literatürde çok fazla tanım bulunmaktadır. Fransızca kökenli olan kriz kelimesi ekonomik anlamda “*çöküntü*”, mecaz olarak ise “*Bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran*” anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Coombs (1999: 2) kriz kavramını “*yanlış ele alınması halinde organizasyon, endüstri veya paydaşlar üzerinde olumsuz etkisi olabilecek öngörülemeyen, büyük bir tehdit olan bir olay*” şeklinde açıklamaktadır.

Kriz kavramının belki de en yakın olduğu alanları spor organizasyonları oluşturmaktadır. Çünkü spor etkinliklerinde organizasyon, sporcu ve seyircilerin eş zamanlı olarak yönetilmesi gerekmektedir. Bu konuda Miles ve Shipway (2020), kriz ve afet yönetimi alanındaki geçmiş ve şimdiki çalışmaların kapsam incelemesine dayanarak uluslararası spor etkinlikleri için değerlendirme çerçevesi oluşturmuştur (Şekil 1). Bu düşünceyle

kriz ve afet yönetimi çerçevesi detaylı bir şekilde incelendiğinde üç ana faktör ortaya çıkmaktadır. Bu faktörler ekonomik, sosyal ve psikolojik etkiler olarak spor endüstrisinde etkisini gösteren bir kriz durumunda ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1. Uluslararası Spor Etkinlikleri Ve Mekanlarında Kriz ve Afet Yönetimini Anlamak İçin Bir Çerçeve

Covid-19 salgınıyla spor alanında etkisi görülen en büyük kriz, 24 Temmuz – 9 Ağustos 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi planlanan Tokyo 2020 Yaz Olimpiyatlarının, 23 Temmuz – 8 Ağustos 2021 tarihinde gerçekleştirilmek üzere ertelenmiş olmasıdır. Tarihte I. Dünya Savaşı nedeniyle 1916 yılında ve II. Dünya Savaşı nedeniyle 1940 ve 1944 yıllarında olmak üzere 3 kez gerçekleştirilemeyen Yaz Olimpiyatları ilk kez ertelenmek zorunda kalmıştır. Kansai Üniversitesi ekonomi profesörü Miyamoto'ya göre (2020) 30 milyar dolara mal olması beklenen Tokyo Olimpiyatları için alınan bu erteleme kararıyla birlikte 5,7 milyar dolarlık bir zarar (Stadyum ve olimpiyat köyü bakım maliyeti, halkla ilişkiler harcamaları, lojistik süreç vb.) oluşması beklenmektedir. Ayrıca oyunlar için 2020 yazında şehre gelmesi beklenen turistler nedeniyle hedeflenen gelirlere de ulaşamayacağı belirtilmiştir. Bu noktada spor organizasyonlarının bu kriz dönemlerini en az hasarla atlattıkları adına ani manevralar yaparak yönetim politikalarını, faaliyetlerini ve iletişim çalışmalarını güncelledikleri görülmektedir. Kriz dönemleri organizasyonların yönetim süreçlerine de önemli ölçüde etki etmektedir.

Spor, tarih boyunca insan yaşamında her dönem önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanlık sporu; taşıyıcı – toplayıcı dönemde vücudu en iyi durumda tutmak, yerleşik hayata geçildiğinde insan gücünü değerlendirmek ve yoğun savaş dönemlerinde askeri ihtiyaç için araç olarak kullanmıştır. Spor modern insanın hayatında ise birden çok işlevi yerine getirir. Bu konuda Çakır (2014:1) modern insanın gündelik hayatında olağanüstü merkezi bir konum edinen sporun, aynı zamanda günümüzün en güçlü sosyal olgularından birisi olarak kabul edildiğinden ve toplumsal yaşamdaki yerini giderek artırdığından bahsetmiştir. Bu kapsamda sporun kitlelere yayılması için spor organizasyonlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Spor organizasyonlarının genel çevresinin ise; ekonomik, politik, demografik, sosyokültürel, yasal, ekolojik, teknolojik faktörlerden oluştuğu belirtilmiştir (Ekmekçi, 2016: 25). Bu nedenle toplumsal bir olgu olan ve hemen hemen birçok sektör ile iç içe geçmiş olan spor endüstrisi, dünya üzerinde meydana gelen olaylardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Günümüz küresel dünyasında meydana gelen doğal afet, ekonomik kriz vb. tüm olaylar spor endüstrisi üzerinde iz bırakmaktadır.

Spor endüstrisinde ortaya çıkan bir diğer büyük kriz; 12 Haziran – 12 Temmuz 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi planlanan 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası'nın 17 Mart 2020 tarihinde alınan kararla birlikte bir yıl ertelenmiş olmasıdır. Organizasyonun 11 Haziran – 11 Temmuz 2021 tarihlerinde yine 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası adıyla gerçekleştirilmesine karar verilmiştir (UEFA, 2020). UEFA tarafından alınan bu kritik kararın ekonomik anlamda 300 milyon Euro civarında bir zarara neden olması, eğer organizasyon gelecek yıl da gerçekleştirilemez ve iptal edilirse bu zararın 400 milyon Euroyu aşması beklenmektedir (Lange, 2020).

Avrupa Futbol Şampiyonası örneğinde de olduğu gibi Covid-19 salgının spora etkisi açık bir şekilde görülmekte ve yönetilmesi gereken kriz durumlarını ortaya çıkarmaktadır. Kriz yönetimi konusunda Demirtaş (2000: 363) *“olası kriz durumuna karşılık, kriz sinyallerinin alınarak, değerlendirilmesi ve örgütün kriz durumunu en az kayıpla atlatabilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve uygulanması sürecidir.”* tanımını yapmıştır. Bu tanıma ek olarak kriz yönetiminin; bir krizin olumsuz sonuçlarını önlemeyi veya azaltmayı ve böylece organizasyonu ve paydaşları zarardan korumayı amaçladığı ve birbiriyle ilişkili dört faktörden (önleme, hazırlık, müdahale ve revizyon) oluştuğu belirtilmiştir (Coombs, 2014: 21).

Covid-19 salgının oluşturduğu spor krizinin Türkiye'deki etkisi ise ilk vakanın ortaya çıktığı 10 Mart 2020 tarihinden itibaren 2019-2020 sezonu için spor müsabakalarının iptal olması veya seyircisiz olarak devam etmesi şeklinde görülmüştür. Basketbol, voleybol ve hentbol gibi branşlarda federasyonlar sezonu sonlandırma kararı alırken, futbolda 19 Mart 2020 tarihinde ara verilen Süper Lig karşılaşmaları 12 Haziran 2020 tarihinde yeniden başlamıştır.

Yaklaşık olarak verilen üç aylık arada özellikle maç günü gelirleri anlamında büyük kayıplar meydana gelmiş, normalleşme sürecinde karşılaşmaların seyircisiz oynanması nedeniyle bu kayıpların büyük ölçüde devam ettiği görülmüştür. Türkiye Futbol Federasyonu'nun 2019 – 2020 sezonunun kalan bölümünün seyircisiz oynanacağını açıklamasıyla birlikte maç günü gelirleri anlamında 100 milyon TL'lik bir kaybın oluşması öngörülmektedir (Aktifbank, 2020). Köln Spor Üniversitesi'nden Profesör Christoph Breuer (2020) ortaya çıkacak durumla ilgili olarak “*İzleyici geliri, profesyonel sporlar için merkezi bir gelir kaynağıdır. Bunlar artık yok oluyor. Diğer gelir kaynakları, sponsorluk ve medya gelirleri de risk altındadır, çünkü sözleşmeye bağlı olarak kabul edilen hizmetler sağlanamamaktadır*” ifadelerini kullanmaktadır. Görüldüğü gibi spor endüstrisi, toplumun oldukça geniş bir bölümünü etkileyen bir sektördür. Gerçekten, bu sektör bir bütün olarak toplumla birlikte giderek daha karmaşık bir durum oluşturmaktadır. Shipway, Miles ve Gordon (2021) hangi krizlerin, acil durumların ve felaketlerin büyük spor olaylarını etkileyeceğini ve bunların nasıl yönetileceğinin öngörülemez hale geldiğini açıklamıştır.

Kriz ile ilgili yapılan tanımlarda krizin “Bir olay mı?” yoksa “Bir süreç mi?” olduğu üzerine anlaşmazlıklar vardır. Ancak kriz yönetimi, olası katkılardan veya kamu politikası sürecine katılmadan daha çok itibarın korunmasıyla ilgilendiği belirtilmiştir (Jacques, 2009). Bu durumun en net örneklerinden biri Avrupa futbol liglerinin arasında görülmüştür. UEFA tarafından ülke katsayılarına göre yapılan sıralamada ilk 10 sırayı oluşturan ülkelerin aldığı kararlara bakılacak olursa itibarlarını korumak amacıyla en hızlı şekilde harekete geçtikleri ve sürece göre güncellemeler yaptıkları görülmektedir. Fransa, Hollanda ve Belçika'da 2019- 2020 sezonu sonlandırılırken, diğer 7 ülkede ligler normalleşme süreci kapsamında alınan kararlarla birlikte yeniden başlamıştır (Tablo 1¹).

Tablo 1. UEFA Ülke Katsayıları Sıralamasında İlk 10'da Yer Alan Ülkelerin Covid-19 Salgınına Yönelik Olarak Aldığı Kararlar

Lig	Ülke	Ertelenme Tarihi	Yeniden Başlama Tarihi	Sona Erme Tarihi	Karar
La Liga	İspanya	12.03.2020	11.06.2020	19.07.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Premier League	İngiltere	13.03.2020	17.06.2020	26.07.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Bundesliga	Almanya	13.03.2020	16.05.2020	27.06.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.

1 Bu tablo ilgili ülke ligleri ya da federasyonlarının resmi web sitelerinde yapılan duyurular incelenerek oluşturulmuştur.

Serie A	İtalya	09.03.2020	20.06.2020	02.08.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Ligue 1	Fransa	13.03.2020	-	28.04.2020	Lig sonlandırıldı ve kararın alındığı tarihte lider olan takım şampiyon ilan edildi.
Primeira Liga	Portekiz	12.03.2020	03.06.2020	26.07.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Premier League	Rusya	17.03.2020	19.06.2020	22.07.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Pro League	Belçika	13.03.2020	-	15.05.2020	Lig sonlandırıldı ve kararın alındığı tarihte lider olan takım şampiyon ilan edildi.
Premier League	Ukrayna	17.03.2020	30.05.2020	19.07.2020	Lig kaldığı yerden devam ederek tamamlandı.
Eredivisie	Hollanda	12.03.2020	-	24.04.2020	2019 - 2020 sezonu iptal edildi.

Avrupa'daki bir diğer popüler spor branşı olan basketbolun en önemli iki organizasyonu olan EuroLeague ve Eurocup'ta 2019 - 2020 sezonu 25 Mayıs 2020 tarihinde alınan kararlarla iptal edilmiştir (Euroleague, 2020). Pandeminin Avrupa'da yayılmaya başladığı 12 Mart 2020 tarihinde karşılaşmalara ara veren Euroleague yönetimi sporcu, seyirci, personel, paydaşlar ve topluluk sağlığının öncelikleri olduğunu belirterek sezonu sonlandırdı. EuroLeague Basketball Başkanı Jordi Bertomeu iptal kararının büyük bir ekonomik etkisi olacağını söylerken, takımlarla olan anlaşmaları yeniden gözden geçirdiklerini ve bu etkiyi en aza indirmek için çalıştıklarını belirtmektedir (Dixon, 2020). EuroLeague Basketball Başkanı Jordi Bertomeu'nun açıkladığı iptal kararıyla EuroLeague yönetimi Covid-19 salgının oluşturduğu krizin çözümüne geleneksel yaklaşım modeli uygulamıştır. Geleneksel yaklaşım ise Claeyns ve Opgenhaffen (2016) tarafından, halkın kritik bir konunun farkına varacağını ve ardından kuruluşun kriz tepkisinin eyleme geçirileceğini varsayan "Gök gürültüsü" nün gelmesini beklemek olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle zamanlama, uygulayıcıların sorunun krize dönüştüğü bir sonlandırma noktası başlatma kararına

bağlıdır. Sorunlar tanımlanmış ve kriz yönetimi uygulamaya hazırsa, “gök gürültüsü” metaforunun itibarı korumak hatta geliştirmek için kullanılabileceğini belirtilmektedir (Kitchin ve Percell, 2017).

Amerikan Basketbol Birliği NBA’de ise 11 Mart 2020 tarihinde bir oyuncunun Covid-19 testinin pozitif çıkması sonucunda karşılaşmalar ertelenmiş, 4 Haziran 2020’de ise ligin farklı bir formatla 31 Temmuz 2020 tarihinde yeniden başlayacağı açıklanarak sezonun tamamlanmasına karar verilmiştir. Yeniden planlanan ve farklı bir formatta oynanan karşılaşmalarda seyirci olmaması nedeniyle Los Angeles Lakers’ın bilet gelirlerinden yaşadığı kaybın 82 milyon doları bulması beklenmektedir (Statista, 2020).

Maç günü gelirlerinin ortadan kalkması, sponsorların zarar görmesi vb. temel etkilerin yanı sıra salgınının ne zaman kesin bir şekilde sonlanacağını bilinmemesi nedeniyle spor dünyasında oluşan ekonomik sarsıntının sürmesi beklenmektedir. Benzer bir durum 2008 ekonomik krizi sonrası ortaya çıkmıştır. Bu durum mali kısıtlama ve kamu finansmanında önemli değişiklikler oluşturmuş böylelikle birçok Avrupa spor organizasyonu sınırlı kaynaklar ve kısıtlı zaman içinde başarının sağlanmasıyla ilgili yüksek kaliteli hizmetler sunma konusunda stres yaşayacağı düşünülmektedir (Kerwin, 2016). Spor dünyasında oluşan bu büyük ölçekteki etkilerin yanı sıra mikro etkiler de söz konusudur. Spor ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili işlerde çalışan birçok insan bu süreçten etkilenmiştir. ABD’de yapılan bir araştırmaya göre; Covid-19 salgını nedeniyle toplamda spor ile ilgili 1,3 milyon iş tehlike altındadır ve en fazla etkilenen iş grupları arasında antrenörler, gözlemciler (scout), fitness eğitmenleri, cankurtaranlar, eğlence ve rekreasyon görevlilerinin yer aldığı belirtilmiştir (Burrow, 2020).

Bir krizde paydaşlara zarar gelmesi en önemli “olumsuz sonuç” olarak değerlendirilirken, bu zararların fiziksel, finansal ve psikolojik olmak üzere her türlü zararı kapsadığı belirtilmektedir (Coombs, 2010: 19). Covid-19 salgınının ekonomik etkilerinin yanı sıra sporcular üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkileri de dikkat çekmektedir. Salgın süresince tüm dünyada yapılan uyarılar ve uygulanan kısıtlamalar nedeniyle sporcuların antrenman şartlarına da mecburi sınırlamalar gelmiştir. Beklenmeyen ve ani bir şekilde ortaya çıkan salgın neticesinde oluşan bu sınırlamaların sporcuların fiziksel durumu üzerinde ilerleyen dönemlerde olumsuz etkileri olması tahmin edilmektedir. Antrenman rutinleri bozulan ve alışkanlıkları değişen sporcuların bu sürecin ardından yeniden eski formlarına kavuşması zaman alacaktır.

Karantinalar, hastalığı önleme ve azaltmanın gerekli bir parçası olmakla birlikte, etkilenenlerin ruh sağlığı üzerinde ciddi ve uzun süreli etkilere sahiptir (İmam, Javeed ve Kennedy, 2020: 132). Fransız Spor Psikoloğu Chamalidis (2020) ise Covid-19 salgını nedeniyle verilen aranın sporcular üzerindeki etkisini şu şekilde açıklıyor; “*Sporun sert bir şekilde durması, sporcuların geriye gitmesine ve bunalmasına neden olabilir. Bu sporda ciddi bir*

sorundur. Asıl sorun hedeflerin olmaması. Birkaç ay sürebilen bir sakatlık nedeniyle ani bir durmanın aksine, tüm spor gündemi durdu, bu nedenle sporcuların odaklanacağı hiçbir şey yok.” Castillo (2020) ise sporcuların içinde bulunduğu psikolojik durum ile ilgili olarak “Sosyal alarm, ertelenen yarışmaların belirsizliği, Olimpiyat Oyunlarının ertelenmesi ve bu insanların akıllarını yıllardır bu hedeflere koyduklarını düşünürsek, sonuç stres veya endişeye neden olabilecek bir duygu yığılmıdır” demektedir.

Aynı zamanda profesyonel ve amatör birçok faaliyetin iptal edilmesinin, hem sporcuların hem de çalışanların psikolojisi üzerinde önemli izler bırakması beklenmektedir. Psikolog Stark (2020) özellikle alt yaş gruplarındaki sporcuların bu durumdan fazlasıyla etkilendiğini belirtirken “Çocuklarımızın çoğu daha önce böyle zor bir dönem yaşamadı. Bu nedenle en çok onlar etkileniyor. Lise hayatınızda en önemli şeylerin ne olduğunu düşünecek olursanız aklınıza ilk gelenler genelde son sınıftaki sportif faaliyetler, mezuniyet baloları olacaktır. Bu anıları yaşayamayacak olmak onları üzüyor. Bu tip özel anların çocukların benlik saygısı ve özgüveni üzerinde önemli etkileri vardır” ifadelerini kullanıyor.

Tüm bunların yanında bu süreçte 18 yaş altındaki bireyler için uygulanan kısıtlamalar göz önüne alındığında en çok etkilenen kesimin başında altyapı sporları gelmektedir. ABD’de yapılan ve 290 altyapı programı yöneticisinin katıldığı bir araştırmada; programların %46’sının kalıcı şekilde kapanma tehlikesi yaşadığı, sporcu ebeveynlerinin ise %48’inin pandemi sonrasında kısa süre içerisinde çocuklarını yeniden bir spora kaydettirme olasılıklarının düşük olduğu belirtilmiştir (Silverman, 2020). Türkiye’de de benzer şekilde özellikle salonda gerçekleştirilen basketbol, voleybol gibi sporların akıbeti oldukça önemlidir. Bu branşlarda altyapı çalışmaları gerçekleştiren spor kulübü ve spor okulları bu süreç boyunca çalışmalarını gerçekleştiremedikleri için ekonomik olarak etkilenmekte, dolayısıyla yönetici, antrenör ve diğer paydaşlar da bu etkiye maruz kalmaktadır.

Covid-19 salgını ortaya çıktığı ilk günden bu yana bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Salgının yayılmasını engellemek adına alınan sosyal mesafeli önlemler, sosyal yaşamın (okul, iş vb.) sınırlandırılması, spor da dâhil olmak üzere insan hayatındaki birçok düzenin bozulmasına neden olmuştur. Covid-19 salgını sadece bir halk sağlığı krizi değil aynı zamanda modern tarihte eşi görülmemiş bir ekonomik kriz olarak da nitelendirilmektedir (Brands ve Gavin, 2020). Sporun toplumların ekonomik ve sosyal refahında önemli bir yeri olduğunu düşünecek olursak Covid-19’un spor üzerindeki tüm etkileri direkt olarak topluma da etki etmektedir.

Kriz Döneminde Yeni Bir Fırsat: Spor

Covid-19 salgınının yoğun bir şekilde yaşandığı 2020 yılının mart, nisan ve mayıs aylarında spor organizasyonları tüm dünyada durma noktasına geldi. Covid-19 salgını kısa sürede gösterdiği etkiyle birlikte spor endüstrisinin 21. yüzyılda karşılaştığı en önemli krizlerin arasındaki yerini aldı. Stratejik dönüm noktası olarak adlandırılan kriz kavramı,

bir işletmenin temel direklerinin değiştiği an olarak ifade edilirken, bu durum işletmenin yükselmesi için bir fırsat ya da sonun başlangıcı anlamlarına geldiği belirtilmektedir (Grove, 1996).

Covid-19 salgınının yarattığı kriz döneminde seyir sporunun durmasıyla birlikte organizasyonlar, kitlelere sunmak üzere yeni bir içerik arayışına girmişlerdir. Bu dönemde kitleleriyle etkileşim kurmak isteyen spor organizasyonları tarafından medya içeriğine yönelik olarak dikkate değer iki yaklaşım (Mastromartino, Ross, Wear ve Naraine, 2020: 6) göze çarpmaktadır;

- Geçmiş maç tekrarları, önemli anlar veya röportajlar,
- Canlı espor etkinlikleri.

Dijital oyunlar ve esporların özellikle son yıllarda gösterdiği gelişim dikkat çekici noktaya ulaşmıştır. Küresel dijital oyun pazarının 2020 yılında 160 milyar dolara ve oyuncu sayısının ise 2,7 milyar kişiye ulaşması beklenirken (Newzoo, 2020), espor pazarının ise yaklaşık 1 milyar dolara ve espor izleyicisi sayısının 500 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir (Rietkerk, 2020). Bunun bir sonucu olarak spor organizasyonları, espor ile ilgili yatırımlar gerçekleştirmeye devam etmektedir ve Covid-19 pandemisi sırasında tüm dünyada spor etkinliklerinin durma noktasına gelmesiyle birlikte modern sporlar ile espor arasındaki etkileşim farklı bir noktaya gelmiştir.

Bu dönemde dünya genelinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları ile birlikte insanlar uzunca bir süre, zamanlarının neredeyse tamamını evlerinde geçirmiş ve eğlence amaçlı olarak gerçekleştirdikleri etkinlikler sınırlanmıştır. İnsanlar bu gibi afet ve kriz durumlarında zamanlarını değerlendirmek ve bu süreci en iyi şekilde atlatmak için çeşitli aktivitelere yönelmiştir. Günümüzde bu aktivitelerin gerçekleştirilmesinde dijital araçlar da kullanılmaktadır. Bu süreçte giderek gelişen dijital oyun endüstrisi daha fazla ilgi görmüştür.

Dijital oyunlarla olan etkileşim düzeyi tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşırken, Covid-19 pandemisi sırasında dijital oyunlara karşı olan ilgi ABD’de %46, Fransa’da %41, Birleşik Krallık’ta %28 ve Almanya’da %23 artış göstermiştir (Nielsen, 2020a). Nisan 2020’de yapılan bir araştırmada ise 35 yaş altındaki katılımcıların yarısından fazlasının dijital oyun ya da espor izlemeye açık olduğu sonucuna ulaşılırken (PwC, 2020), Mart 2020’de dijital oyunculuk odaklı yayın platformları olan Twitch’te %10, Youtube Gaming’de ise %15’lik bir izlenme artışı görüldüğu belirtilmektedir (Gough, 2020). Aynı zamanda Covid-19 salgınına bağlı olarak dijital oyun satışlarına yönelik ilginin arttığı görülmüştür. 16-22 Mart 2020 haftasında 4,3 milyon oyun satılmıştır. Bu, bir önceki haftaya göre %63’lük bir artış anlamına gelmektedir (Dring, 2020). Avrupa İnteraktif Yazılım Federasyonu ISFE tarafından oynama süresi, eğitim, mental sağlık ve beraber oynama başlıkları altında 3000 katılımcı ile yapılan araştırmada dijital oyunların karantina sürecinde

bireyler tarafından nasıl ele alındığı incelenmiştir (ISFE, 2020). Buna göre; 6-64 yaş aralığındaki oyuncular arasında oyun oynama sürelerinin bir önceki yıla oranla haftalık olarak ortalama 1,5 saat arttığı görülmektedir. Ayrıca her beş oyuncudan birinin dijital oyunları aileleriyle veya çevrimiçi ortamda arkadaşlarıyla oynadığı belirtilmiştir. Bu durum Covid-19 salgını döneminde dijital oyunlarla etkileşime giren kitlenin demografik anlamda genişlediğini göstermektedir.

Bu noktada dijital oyunlar, uygulanan kısıtlamalar nedeniyle evde olağandan daha fazla vakit geçiren insanlara ulaşmak için olanak sağlamaktadır. Tüm bunları göz önüne alacak olursak spor organizasyonlarının hem kitlelerin ilgisini aktif tutabilmek için yeni bir içerik elde etmek, hem de yeni bir yatırım alanı keşfetmek adına espor ile ilgili çalışmalar gerçekleştirdiği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde hâlihazırda espora yatırım yapan organizasyonların yatırımlarını genişletme, ilk defa bu alana girecek olan organizasyonların ise kendilerini test etme fırsatını yakaladıkları gözlemlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Covid-19 Salgını Sırasında Espor Etkinliği Düzenleyen Bazı Spor Organizasyonları

Spor Organizasyonu	Espor Etkinliği	Tarih	Oyun
Türkiye Süper Lig	Türkiye EFutbol Turnuvası	9 - 10 Mayıs 2020	FIFA 2020
NBA	NBA 2K Players Tournament	3 -12 Nisan 2020	NBA 2K
İngiltere Premier Ligi	ePremier League Invitational	21 - 25 Nisan 2020	FIFA 2020
Formula 1	Virtual Grand Prix	22 Mart 2020	Formula 1
Nascar	NASCAR iRacing Pro	22 Mart 2020	Nascar
FIBA	FIBA Esports Open	19 - 21 Haziran 2020	NBA 2K
Finlandiya Buz Hokeyi Ligi	ePlayoffs 2020	8 - 25 Nisan 2020	EA NHL
Almanya Bundesliga	Bundesliga Home Challenge	28 Mart - 19 Nisan 2020	FIFA 2020
İspanya La Liga	LaLiga Santander Challenge	20 - 22 Mart 2020	FIFA 2020
İtalya Serie A	Everybody Plays Home	24 - 28 Mart 2020	FIFA 2020

2018 yılından bu yana profesyonel bir espor ligi bulunan NBA (2020), salgın sürecinde NBA'de forma giyen oyuncuların yarıştığı bir espor turnuvası organize etmiştir (Şekil 2). Organizasyon sonunda yarışmayı kazanan Phoenix Suns sporcusu Devin Booker adına koronavirüs yardım çabalarını desteklemek için 100.000 dolar tutarında bağışta bulunulmuştur.

Şekil 2: NBA Resmi Twitter Hesabının Paylaşımı

İngiltere Premier Ligi'nin de pandemi nedeniyle verilen bu arada espor yatırımlarına bir yenisini eklediği görülmektedir. 2019 yılından bu yana "ePremier League" adıyla bir espor ligi bulunan İngiltere Premier Ligi, pandemi döneminde futbol yıldızlarının dahil olduğu "ePremier League Invitational" turnuvasını gerçekleştirmiştir. Nisan ayında gerçekleşen ilk turnuvayı şampiyon olarak tamamlayan ve o dönem Wolverhampton Wanderers forması giyen Portekizli futbolcu Diego Jota organizasyonun sağladığı faydayı "İyi bir nedenden dolayı bir arada olduğumu, hayranların da dâhil olduğu iyi bir turnuva oldu. Şu anda, topluluklara yardım etmenin yollarını bulmalıyız ve ayrıca hayranları eğlendirmeye çalışmalıyız. Onlara evde oldukları zaman izleyecekleri bir şey vermeliyiz." ifadeleriyle açıklamaktadır (premierleague.com, 2020). İspanya futbolunun en üst düzey ligi La Liga'nın da bu dönemde bir espor etkinliği düzenlediği görülmektedir. La Liga'da bulunan 20 kulüpten 18 futbolcunun katılımıyla gerçekleşen organizasyon 20-22 Mart 2020 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Televizyonda da yayınlanan etkinlik 205.000'den

fazla kişi tarafından izlenirken, sosyal medyada 200.000'den fazla etkileşim elde ettiği görüldü (Nielsen, 2020b).

2017 yılından bu yana espor etkinliği gerçekleştiren Formula 1, Covid-19 pandemisi sürecinde bu alandaki çalışmalarına bir yenisini daha eklemiştir. “Virtual Grand Prix” adıyla gerçekleştirilen espor etkinliğine profesyonel Formula 1 sürücülerinin yanı sıra farklı spor branşlarından dünyaca ünlü sporcular katılırken, bu etkinlik toplamda 85 milyona yakın bir izlenmeye ulaşmış, sosyal medyada platformlarında ise yaklaşık 700 milyonluk bir etkileşim oranı elde etmiştir (f1esports.com, 2020). Kuzey Amerika'ya özgü motor sporlarından biri olan NASCAR tarafından 22 Mart 2020 Pazar günü gerçek NASCAR sürücülerinin sanal ortamda yarıştığı ilk “eNASCAR iRacing Pro Invitational Series” yarışması düzenlendi. NASCAR, Fox Sports 1 kanalından yayınlanan etkinlik sayesinde 2020 yılında henüz NASCAR Serisi izlememiş 255 bin yeni izleyiciye ulaşma şansı yakalarken, etkinliğin Twitter'da 217,300 etkileşim, 912,500 video görüntülemesi elde ettiği açıklandı (nielsen.com, 2020c). Covid-19 pandemisi nedeniyle sezonu iptal etme kararı alan Finlandiya Buz Hokeyi Ligi, gelen geri bildirimlerin ardından seyircilere bir içerik sunabilmek adına sezonun gayri resmi şampiyonunu espor ligi aracılığıyla belirleme kararı aldı (Forbes, 2020).

Türkiye'de 2018 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı onayıyla kurulan Türkiye E-Spor Federasyonu'nun pandemi sürecinde ödüllü “Evde Kal Kupası” turnuvaları düzenleyerek espora katılımı teşvik edici adımlar attığı görülmektedir. Futbolda ise Kulüpler Birliği Vakfı tarafından 9-10 Mayıs 2020 tarihlerinde düzenlenen Türkiye eFutbol Turnuvası, Süper Lig'de bulunan 18 takımdan birer oyuncunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir (Şekil 3). Bu etkinlik aynı zamanda Kulüpler Birliği Vakfı (2020) tarafından gerçekleştirilen ilk resmi espor organizasyonu olma özelliğini taşımaktadır (Şekil 3).

Şekil 3: Kulüpler Birliği Vakfı'nın Türkiye eFutbol Turnuvası Paylaşımı

Pandemi sürecinde espor ile ilgili çalışmalar gerçekleştiren bir diğer organizasyon ise Uluslararası Basketbol Federasyonları Birliği FIBA'dır. FIBA tarafından 19 – 21 Haziran 2020 tarihleri arasında “FIBA Esports Open 2020” ismiyle ve 17 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen organizasyon FIBA'nın espor alanındaki ilk resmi organizasyonu olması nedeniyle önemli görülmektedir. Bu etkinlik FIBA'nın ve ulusal federasyonların resmi sosyal medya hesapları üzerinden yapılan yayınlarla birlikte 5 milyondan fazla görüntülenmeye ulaşmıştır. FIBA Genel Sekreteri Andreas Zagklis etkinlik ile ilgili olarak “*Bu büyük bir başarıydı ve çok eğlenceliydi. Gelecekte daha fazla FIBA espor yarışmasının gerçekleşme olasılığı konusunda heyecan duyuyoruz. FIBA Merkez Kurulu, bu espor girişimini FIBA ailesini büyütmek için stratejik hedefle alakalı ve tutarlı buluyor. Bu etkinlik basketbolun tanıtımı için harikaydı.*” ifadelerini kullanmaktadır (FIBA, 2020).

Sonuç

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi sırasında spor endüstrisi kendisini büyük bir çıkmazın içerisinde bulmuştur. Spor endüstrisi her zaman büyük krizlerle başa çıkmak zorunda kalmıştır. Modern sporların 100 yılı aşkın tarihi boyunca yaşanan birçok siyasal, toplumsal, çevresel ya da ekonomik olay, spor üzerinde de etkili olmuştur. Toplumlar arasında savaşların meydana gelmesi, siyasal propagandalara neden olması, sporcuların ekonomik sosyal statüleri gereği örgütlenmesi (grev, lokavt), olumsuz çevresel faktörler (hava şartları, deprem, sel, yangın vb.), salgın hastalıklar, terörist saldırılar, kitle iletişim araçlarında meydana gelen aksaklıklar, ulaşım ve konaklama problemleri, iletişimde yaşanan dil problemleri, ekonomik ve finansal problemle gibi birçok neden spor kurumlarını ve organizasyonlarını etkilediği gibi sporun kendisi de bazen bu olumsuzluklara yol açmaktadır (Devocioğlu, 2003: 6). Fakat II. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez spor etkinlikleri bu denli durma noktasına gelmiştir. Spor etkinliklerinin neredeyse tamamının kısa ya da uzun süreli olarak durmasıyla birlikte spor organizasyonları sahip oldukları kitleleri aktif tutmak için arayış içerisine girmişlerdir.

Spor organizasyonlarının dijital oyunlar ile olan etkileşimi uzun bir geçmişe sahiptir. Bu etkileşim son yıllarda espor etkinlikleri ile birlikte farklı bir boyuta ulaşmıştır. Dünya çapında birçok spor kulübü kendilerine ait espor takımları oluşturmuş, birçok spor ligi kendi espor liglerini kurmuşlardır. Covid-19 pandemisi, spor organizasyonlarının espor ile olan etkileşiminde yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülebilir. Bu süreçte alınan önlemler dâhilinde dünya genelinde insanlar izole olmak adına uzun süre vakitlerinin büyük bölümünü evlerinde geçirmişlerdir. Toplumun günlük hayatında büyük yer tutan sinema, tiyatro, konser vb. birçok etkinlik gerçekleştirilememiş, bu da doğal olarak insanların eğlence ve serbest zaman geçirme anlayışlarında normalin aksine değişikliklere neden olmuştur. İnsanların dijital oyunlar ile olan etkileşimi katlanarak artmıştır.

Bu nedenle spor organizasyonlarının kitlelere ulaşmak ve onlarla aralarındaki bağı aktif tutabilmek için espor etkinliklerini devreye soktukları görülmektedir. Birçok spor organizasyonu, spor ligi ya da spor takımı var olan espor yatırımlarına yenilerini eklemiş, birçoğu ise ilk kez espor sahnesine çıkmıştır. Espor, pandemi sürecinde ortaya çıkan krizin aşılmasının yanı sıra organizasyonlara hem var olan kitlelerine hem de potansiyel kitlelere ulaşmaları için yeni bir içerik sağlamıştır. Modern sporlar ile espor arasında Covid-19 salgını sırasında artan etkileşimin ilerleyen dönemlerde de artarak devam edeceği düşünülmektedir. Foley (2020) araştırma şirketi tarafından yaşları 20 ile 50 arasında değişen 255 profesyonel yöneticiyle yapılan araştırmada; profesyonel spor endüstrisinin Covid-19 salgını sonrasında da dijital teknolojilere odaklanmaya devam edeceği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların %49'u bu odaklanmanın espor ligleri, %54'ü ise kendi sporlarının simülasyonları ile gerçekleştirecekleri turnuvalar aracılığıyla sağlanacağını belirtmektedir. Modern spor kulüplerinin espor ile etkileşime girmesindeki üç faktör olarak; esporun büyüyen bir ekonomiye sahip olması, potansiyel bir taraftar kitlesi barındırması ve farklı bir spor içeriği oluşturması gösterilmektedir (Üçüncüoğlu ve Çakır, 2017).

Sonuç olarak tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgınının oluşturduğu kriz döneminde spor organizasyonlarının hem büyüyen bir ekonominin içerisinde yer alma fırsatı yakaladığı hem de kitlelere ulaşmanın yeni yollarını keşfettiği görülmektedir.

Use Of Esports As Part Of Crisis Management During The Covid-19 Pandemic

Mertkan Üçüncüoğlu*

Hamdi Özdemir**

Veli Ozan Çakır**

Introduction

The main purpose of this study is to reveal how sports organizations use esports during the ongoing Covid-19 pandemic and how they handle it as a part of crisis management. Examining the ways in which sports organizations handle esports in the face of an society-shaking event such as the Covid-19 epidemic makes this study important. The Covid-19 pandemic is not only a public health crisis; it is an unprecedented economic crisis (Brands & Gavin, 2020). Like the events in many other sectors, sporting activities have been greatly affected by the Covid-19 pandemic, causing many important sports organizations to postpone or cancel their activities completely. This situation brought important crises with it.

Generally, a crisis is defined as “a major event with a potentially negative consequence that affects the organization, company or sector as well as its followers, products, services or name” (Fearn-Banks, 2010: 2). One of the greatest crises in the field of sports during the Covid-19 pandemic is that the Tokyo 2020 Summer Olympics and the 2020 European Football Championship were postponed. Turkey’s basketball, volleyball, and handball federations decided to end their seasons. By the way, in football, Super League matches

* Ph.D. student, Istanbul University Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Sports Management Sciences, Istanbul. mertkanucuncuoglu@gmail.com ORCID: 0000-0002-5589-2857

** Research Assistant, Istanbul University – Cerrahpasa, Faculty of Sports Sciences, Istanbul. hamdiozdemir@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0001-7684-7898

** Assoc. Prof., Alaaddin Keykubat University, Faculty of Sports Sciences, Antalya, ozan.cakir@alanya.edu.tr ORCID: 0000-0001-7996-2138

which were suspended on March 19, 2020, football was resumed on June 12, 2020. Match day revenue for the 2019–2020 season is expected to incur a loss of \$100 million after the Turkey Football Federation's decision to proceed with matches without hosting a live audience in stadiums (Aktifbank, 2020). According to Breuer (2020):

Audience income is a central source of income for professional sports. These are now breaking away. The other sources of income—sponsoring and media revenues—are also at risk because the contractually agreed service cannot be provided.

Whereas damage to stakeholders in a crisis is considered the most important negative consequence, these losses include all kinds of physical, financial, and psychological damages (Coombs, 2010: 19). The cancellation of many professional and amateur activities is expected to leave significant marks on the psychology of both athletes and employees. French Sports Psychologist Makis Chamalidis (2020) explains the effect of the break due to the Covid-19 outbreak on athletes as follows:

The brutal stop of sport in the athlete's life can lead them to be withdrawn or depressed. This is a serious problem in sports. The main problem is the lack of goals. As opposed to a brutal stop because of an injury, which can last a few months, the entire sports agenda has stopped. Therefore, the athletes have nothing to focus on.

With the cessation of fan sports events caused by the Covid-19 crisis, organizations started looking for new content to present to the masses. Two noteworthy approaches have emerged (Mastromartino, Ross, Wear, & Naraine, 2020: 6) allowing sports organizations to interact with their fans through the media:

- Past match replays, highlights, and interviews
- Live esports events.

During the Covid-19 pandemic, the level of interaction with digital games reached an all-time high, while interest in digital games increased by 46% in the US, 41% in France, 28% in the UK, and 23% in Germany during this period (Nielsen, 2020a). One study conducted in April 2020 concluded that more than half of the participants under the age of 35 were open to watching digital games or esports (PwC, 2020). In addition, in March 2020, viewership on eSports streaming platform Twitch and YouTube Gaming by 10 - 15 percent compared to the figures from the previous week. (Gough, 2020). While the global digital game market is expected to reach \$160 billion and the number of players 2.7 billion in 2020 (Newzoo, 2020), it is estimated that the esports market will reach approximately \$1 billion and the number of esports viewers will reach 500 million people (Rietkerk, 2020). During the Covid-19 pandemic, the interaction between modern sports and esports has

undergone a transformation as sports events have come to a halt all over the world. Sports organizations are observed to be working on esports in order to create new content, and maintain the interest of fans, and discover a new investment area. While the Association of International Basketball Federations (FIBA) organized an esports event for the first time, many organizations that actively invest in esports (e.g., The Spanish La Liga, English Premier League, German Bundesliga, Formula 1, NASCAR, and NBA) have organized new esports events involving professional athletes during the pandemic. Turkey efootball tournament was organized by the Clubs Association Foundation on May 9–10, 2020, realized with the participation of one player from each of the 18 teams in the Super League. This event is also the first official esports event organized by the Clubs Association Foundation. As a result, the sports industry found itself at an impasse during the worldwide Covid-19 pandemic. The sports industry has always had to deal with major crises. For more than 100 years, numerous political, social, environmental, and economic events throughout the history have influenced sports. The Covid-19 pandemic can be seen as the beginning of a new era in the interaction of sports organizations and esports. As a result of stay-at-home mandates, people around the world have had to spend a large part of their time in their homes in either full or semi-isolation. Consequently, sports organizations have initiated esports activities in an effort to reach and maintain their bonds with fans. Many sports organizations, sports leagues, and sports teams have made new investments to their existing esports activities whereas many others have taken part in the esports scene for the first time. In addition to overcoming the emergent crisis, esports has facilitated the creation of new content able to reach both existing and potential fans.

Kaynakça/References

- Aktifbank (2020). Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.aktifbank.com.tr/tr/aktifbank-hakkinda/BasinOdasi/bizden-haberler/Sayfalar/aktif-bank-covid-19-oncesi-ve-sonrasi-futbol-ekonomi-raporunu-hazirladi.aspx>
- Brands, H., ve Gavin, F. J. (Ed.). (2020). COVID-19 and world order: The future of conflict, competition, and cooperation. Johns Hopkins University Press.
- Breuer, C. (2020). Coronavirus, sports ant the financial cost. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.dw.com/en/coronavirus-sports-and-the-financial-cost/a-52771431>
- Burrow, G. (2020). The Economic Impact of COVID-19 on US Sports: Up to \$92.6K Lost Every Minute. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.economicmodeling.com/2020/05/28/the-economic-impact-of-covid-19-on-us-sports-up-to-92-6k-lost-every-minute/>
- Claeys, A., ve Opgenhaffen, M. (2016). Why practitioners do (not) apply crisis communication theory in practice. *Journal of Public Relations Research*, 28, 22–247.
- Castillo, A. (2020). COVID-19: WHAT CLUBS AND ATHLETES SHOULD KNOW. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://barcainnovationhub.com/covid-19-what-clubs-and-athletes-should-know/>

- Chamalidis, M. (2020). How has COVID-19 affected the mental health of athletes? Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://tokyo2020.org/en/news/how-has-covid-19-affected-the-mental-health-of-athletes>
- Coombs, W. T. (1999). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Coombs, W. T. (2010). Parameters for crisis communication. In Coombs, W. T., ve Holladay, S. J. (Eds.), *The handbook of crisis communication* (pp. 17-53). Malden: Wiley-Blackwell.
- Coombs, W. T. (2014). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Cutler, M. (2020). Covid-19 set to halve 2020 sports calendar – new analysis. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://twocircles.com/us-en/articles/covid-to-halve-2020-sports-calendar/>
- Çakır, V.O. (2014). *Spor Sosyolojisinin Doğuşu; Geleneksel Beden Eğitimi Usul ve Yaklaşımlarında Dönüşüm*. (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Demirtaş, A. G. H. (2000). Kriz yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(23), 353-373.
- Devocioğlu, S. (2003, Ekim), Spor Organizasyonlarında Kriz Yönetimi, *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresinde sunulan sözel bildiri*, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.
- Ekmekçi, R. (2016). Spor Yönetimine Giriş: Temel Konular. H. Nejat Basım ve Metin Argan (Ed.), *Spor Yönetimi için* (s. 2 – 32). Ankara: Detay.
- Dixon, E. (2020). CEO Jordi Bertomeu working with partners to minimise financial impact. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.sportspromedia.com/news/euroleague-eurocup-basketball-cancelled-jordi-bertomeu-coronavirus>
- Dring, C. (2020). <https://www.gamesindustry.biz/articles/2020-03-28-what-is-happening-with-video-game-sales-during-coronavirus>
- Euroleague (2020). ECA Shareholders Executive Board Announces Decisions Regarding 2019-20 and 2020-21 Seasons. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.euroleaguebasketball.net/euroleague-basketball/news/i/am9neim7ahpbaqym/eca-shareholders-executive-board-announces-decisions-regarding-2019-20-and-2020-21-seasons>
- Flesports.com (2020). Erişim Tarihi: 08.02.2021. VGP Numbers. <https://flesports.com/news/vgp-numbers/>
- Fearn-Banks, K. (2010). *Crisis communication: A casebook approach*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- FIBA (2020). First ever FIBA Esports Open 2020 a big hit for fans around the world. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <http://www.fiba.basketball/news/first-ever-fiba-esports-open-2020-a-big-hit-for-fans-around-the-world>
- Foley (2020). *2020 Esports Survey Report*.
- Forbes (2020). 'NHL 20' Decides Finland's Playoff Champion: An Esports Blueprint For A COVID-19 Future? Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.forbes.com/sites/mattgardner/2020/05/04/an-esports-blueprint-for-a-covid-19-future-nhl-20-decides-finlands-hockey-playoffs/#333612f4439c>
- Gough, C. (2020). <https://www.statista.com/statistics/1108307/covid-twitch-youtube-viewers/>
- Grove, A. S. (1996). *Only the paranoid survive: How to exploit the crisis points that challenge every company and career*. Currency.

- Imam, S.A., Javeed, M., ve Kennedy, J. (2020). Mental Health Manifestations of COVID-19. In Kriz, C., Imam, N., ve Zaidi, S. (Eds.), *Breaking Down Covid-19 A Living Textbook* (pp. 17-53). Malden: Wiley-Blackwell.
- ISFE (2020). Video Gaming in Lockdown. The impact of Covid-19 on video game play behaviours and attitudes.
- Jacques, T. (2009). Issues and crisis management: quicksand in the definitional landscape. *Public Relations Review*, 35, 280–286.
- Kerwin, S. (2016). Human resource management in sport. In T. Byers (Ed.), *Contemporary issues in sport management: A critical introduction* (pp. 135–148). London: Sage.
- Kitchin, P. J., ve Purcell, P. A. (2017). Examining sports communications practitioners' approaches to issue management and crisis response in Northern Ireland. *Public Relations Review* 43, 661-670.
- Kulüpler Birliği Vakfı (2020). Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://twitter.com/kulupler/status/1259488037123350528>
- Lange, D. (2020). UEFA revenue loss for cancelling Euro 2020 due to the coronavirus (COVID-19). Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.statista.com/statistics/1105619/covid-euro-2020-revenue-loss/>
- Mastromartino, B., Ross, W. J., Wear, H., ve Naraine, M. L. (2020). Thinking outside the 'box': a discussion of sports fans, teams, and the environment in the context of COVID-19. *Sport in Society*, 23(11), 1707-1723.
- Medium.com (2019). Sports Industry Report. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://medium.com/qara/sports-industry-report-3244bd253b8>
- Miles, L. ve Shipway, R. (2020). Exploring the covid-19 pandemic as a catalyst for stimulating future research agendas for managing crises and disasters at international sport events. *Event Management*. 24, 537–552.
- Miyomoto, K. (2020). What postponing the 2020 Olympics means for host city Tokyo. Erişim Tarihi: 08.02.2021. https://www.espn.com/olympics/story/_/id/28948898/what-postponing-2020-olympics-means-host-city-tokyo
- NBA (2020). Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://twitter.com/NBA/status/1249172416321990660>
- News.google.com (2020). Koronavirüs (Covid-19). Erişim Tariih: 08.02.2021.
- Newzoo (2020). The World's 2.7 Billion Gamers Will Spend \$159.3 Billion on Games in 2020; The Market Will Surpass \$200 Billion by 2023. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://newzoo.com/insights/articles/newzoo-games-market-numbers-revenues-and-audience-2020-2023/#:~:text=Games-,The%20World's%202.7%20Billion%20Gamers%20Will%20Spend%20%24159.3%20Billion%20on,Surpass%20%24200%20Billion%20by%202023&text=We%20forecast%20that%202020's%20global,year%20growth%20of%20%2B9.3%25>.
- Nielsen.com (2020a). From 0 to 200 Virtual Nascar Takes Over Esports Amid Sports Blackout. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2020/from-0-to-200-virtual-nascar-takes-over-esports-amid-sports-blackout/>
- Nielsen (2020b). La Liga Santander Challenge Report.
- Nielsen (2020c). 3-2-1 Go Video Gaming Is at an All Time High During Covid-19. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.nielsen.com/us/en/insights/article/2020/3-2-1-go-video-gaming-is-at-an-all-time-high-during-covid-19/>
- Premierleague.com (2020). Erişim Tarihi 08.02.2021. <https://www.premierleague.com/news/1662981>

- Öztamur, K. (2019). Kriz İletişiminde Halkla İlişkilerin Fonksiyonel Rolü ve Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bahçeşehir Üniversitesi.
- PwC (2020). Covid-19 and esports gaming goes mainstream. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.pwc.co.uk/issues/crisis-and-resilience/covid-19/covid-19-and-esports-gaming-goes-mainstream.html>
- Rietkerk, R. (2020). <https://newzoo.com/insights/articles/esports-market-revenues-2020-2021-impact-of-covid-19-media-rights-sponsorships-tickets/>
- Ruff, P., ve Aziz, K. (2003). Managing communications in a crisis. Gower Publishing, Ltd.
- Silverman, A. (2020). Youth Sports Poll Coronavirus. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://morningconsult.com/2020/05/13/youth-sports-poll-coronavirus/>
- Shipway, R., Miles, L. and Gordon, R. Crisis And Disaster Management For Sport, Routledge, New York, 2021
- Stark, J. (2020). Sports psychologist discusses mental impact of COVID-19 on high school athletes. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.3newsnow.com/news/local-news/sports-psychologist-discusses-mental-impact-of-covid-19-on-high-school-athletes>
- Statista (2020). COVID-19: potential ticketing revenue loss for NBA teams 2020. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.statista.com/statistics/1114800/coronavirus-ticketing-revenue-loss-nba-teams/>.
- TDK (2020). Kriz. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- UEFA (2020). UEFA postpones EURO 2020 by 12 months. Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.uefa.com/insideuefa/mediaservices/mediareleases/newsid=2641071.html>
- Üçüncüoğlu, M., ve Çakır, V. O. (2017). Modern Spor Kulüplerinin Espor Faaliyetlerine İlgili Gösterme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(2), 34-47.
- WHO(2020a).ErişimTarihi:08.02.2021.https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1
- WHO (2020b). Erişim Tarihi: 08.02.2021. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Yücel, A. S. (2014). Sporda kriz yönetimi: 3 Temmuz örneği. Akademik Bakış Dergisi, 40, 212-229.

COVID-19'la Mücadelenin Aktif Özneleri Olarak Gençler: Salgına Karşı Dünyadan İyi Uygulama Örnekleri

Özge Sanem Özateş Gelmez*

Öz

Amaç: COVID-19 salgını, pek çok nüfus grubu gibi gençlerin de fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıkları üzerinde göz ardı edilemeyecek büyüklükte bir tahribat yaratmıştır. Bu süreçte gençler salgın nedeniye doğrudan ya da dolaylı olarak yaşadıkları sorunların yanında, salgının yayılımının önlenmesi için üzerlerine düşeni yerine getirmedikleri ve sorumsuzca davrandıkları ithamlarıyla da karşı karşıya kalmışlardır. Ancak gençler bir yandan sosyal hizmet ve sağlık çalışanları olarak salgına karşı yürütülen mücadelenin ön saflarında yer almış, öte yandan salgının yayılım hızını yavaşlatacak tedbirlerin alınmasından, salgına bağlı ortaya çıkan sorunların hafifletilmesine kadar oldukça geniş bir yelpazede iyi uygulama örneklerine imza atmışlardır. Bu çalışmada, gençlerin salgından nasıl etkilendikleri ve salgına karşı verilen mücadelede gençlerden nelerin beklendiği konuları tartışıldıktan sonra, gençler tarafından yürütülen iyi uygulama örneklerinin görünür kılınmasına odaklanılmaktadır. Böylece gençler hakkında bu süreçte yayılan olumsuz genellemelerin önüne geçmek ve salgınla mücadelede yürütülebilecek yeni uygulamalara ilham kaynağı yaratabilmek hedeflenmektedir.

Sonuç ve öneriler: Bu çalışmada gençlerin dört kıta, on altı farklı ülkede salgına karşı yürüttüğü iyi uygulama örneklerine mercek tutulmuştur. Dünyanın pek çok yerinde gençler, salgına karşı sağlık ve sosyal hizmet alanında yürüttükleri özverili çalışmaların yanında kendilerinden beklenenin çok ötesinde bir çabayla salgının yayılım hızının yavaşlatılması ve insanların yaşamlarında olumlu değişimler yaratılabilmesi için yiyecek ve ilaç dağıtımı, yanlış bilgilerin düzeltilmesi, önleyici tedbirlerin yaygınlaştırılması gibi önemli uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Bu süreçte salgına karşı verilen mücadeleye hergün daha fazla sayıda gencin katılabilmesi için onların güçlerine ve becerilerine güvenilmesi ve çalışmalarının teşvik edilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Gönüllülük, Gençlik, İyi Uygulama, Mücadele.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, sanemozge@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5990-4480

Abstract

Purpose: Like other population groups, the physical, mental, and social health of young people also has been adversely affected by the COVID-19 pandemic. Though young people themselves are directly and/or indirectly affected by the pandemic, they have also been accused of not doing their part to prevent the spread of COVID-19 and of acting irresponsibly. However, young people have fought against the pandemic as social and health workers and have presented a wide array of best practice examples, such as taking measures to slow the spread of the pandemic and alleviating pandemic related problems. In this study, first, it has been discussed how young people have been affected by the pandemic and what is expected from them, after which it has been focused on best practice examples. In doing this, it is endeavored to challenge negative stereotypes held about young people and to create a corpus of effective practices that can be implemented to overcome the current pandemic.

Conclusion and recommendations: This study focuses on the best practices by young people during the COVID-19 pandemic in four continents and sixteen different countries. As social and health workers, young people the world over have worked self-sacrificingly against the pandemic. Additionally, they have also carried out important services, such as food and medicine distribution, correction of inaccurate information, dissemination of preventive measures, and creating positive changes in people's lives. During the pandemic, it is important that their strength and skills are trusted and encouraged so that an increasing number of young people can participate in the fight against the pandemic.

Keywords: Pandemic, Volunteering, Youth, Best Practice, Struggle.

Giriş

2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını Birleşmiş Milletler, bilhassa dezavantajlı kılınmış topluluklar açısından eşitsizlikleri derinleştirmesi ve toplumsal güvensizliği arttırması nedeniyle yalnızca bir sağlık sorunu olarak değil, aynı zamanda bir kültür, ekonomik ve eğitim sorunu olarak değerlendirmekte ve II. Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük küresel kriz olarak nitelendirmektedir (UNESCO, 2020b).

Yaşanan bu salgın, dünyanın her yerinde tüm nüfus gruplarından insanların sağlığını olumsuz biçimde etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Gerek sağlıkları üzerinde yarattığı tahribatın daha ağır olması ve iyileşme sürecinin zorlu ve uzun erimli olması gerekse yaşamın sonlanmasına yol açma olasılığının daha yüksek olması bakımından, salgının ileri yaştaki insanlar ile kronik hastalığa sahip her yaşta kişiler için oldukça büyük bir tehdit olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 1948 yılından bu yana değiştirilmeksizin kullanılan tanıma¹ göre sağlığın, “hastalık veya sakatlığın olmaması değil, tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik hali”

1 1946 yılında düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda kabul edilen, 1948 yılında yürürlüğe konulan Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nda yer alan tanımdır (Official Records of WHO, no. 2, p. 100).

olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gençlerin sağlığının da salgından ciddi biçimde etkilendiğini söylemek mümkündür.

Gençlerin sağlığı üzerinde yarattığı tahribatın yanı sıra salgının yayılım hızının yavaşlatılması için gençlerin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmediklerine ve dahası halk sağlığını riske atacak biçimde davrandıklarına ilişkin söylemler özellikle sosyal medya aracılığıyla yaygınlaştırılarak, tekil örnekler üzerinden tüm gençlerin bu süreçteki tavırlarının sorumsuz ve bencilce olduğuna ilişkin genellemelerin yapıldığı görülmektedir. Buna karşın gençler tarafından salgına karşı verilen mücadelelere ise sosyal medyada daha az dikkat çekilmektedir.

Salgının gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya konulması önemli olmakla birlikte, onların bencil ve sorumsuzca hareket ettiklerine ilişkin genellemelerin sonlandırılarak, salgına karşı yürütülen mücadelede sessiz sedasız verdikleri çabaların görünür kılınmasına da ihtiyaç duyulmaktadır. Daha fazla sayıda gencin bilgi, beceri ve gücünün salgınla mücadeleye yönlendirilmesini teşvik etmek için dünyanın farklı yerlerinde gençler tarafından yürütülen iyi uygulama örneklerinin duyurulması gerekmektedir.

21. yüzyılın en büyük salgınını yaşadığımız bugünlerde gençler ne bencil ve sorumsuzca davranmakta ne de salgına karşı yürütülen mücadelede pasif bir konumda kalmaktadırlar. Bu çalışma, gençlerin sanılanın aksine, bu mücadelenin aktif özneleri olarak sorumluluk aldıklarını ve girişimlerde bulduklarını gösteren iyi uygulama örneklerinin görünür kılınması gerektiği üzerine temellendirilmiştir. Bu nedenle çalışmada, salgın nedeniyle yaşadıkları mevcut sorunlar katlanarak artmasına rağmen dünyanın dört bir yanından gençler tarafından salgınla mücadelede yürütülen iyi uygulama örneklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- COVID-19 salgınından gençler nasıl etkilenmektedir?
- Salgınla mücadele kapsamında gençlerden neler beklenmektedir?
- Salgınla mücadelede gençler tarafından yürütülen iyi uygulama örnekleri nelerdir?

Gençler tarafından salgınla mücadelede yürütülen iyi uygulama örneklerinin görünür kılınması, bir yandan gençler hakkında bu süreçte öne çıkan olumsuz genellemelerin önüne geçilmesi, diğer yandan ise salgının sonlandırılmasına katkı sağlayacak benzer uygulamalara ilham vermesi bakımından oldukça önemlidir.

Salgının Gençlerin Fiziksel, Zihinsel ve Sosyal Sağlıkları Üzerindeki Öngörülebilir Etkileri

Salgın sürecinden önce dahi Birleşmiş Milletler tarafından her beş gençten birinin eğitim, öğretim veya istihdamdan yoksun olduğu ve gençlerin dörtte birinin şiddet veya çatışmayla karşı karşıya kalmış olduğu vurgulanmış (UN, 2020b) ve salgının etkileri karşısında da en savunmasız nüfus grupları arasında yine gençlerin yer aldığının altı çizilmiştir (UNESCO,

2020b). Zira salgın süreci, gençlerin fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıklarını ciddi biçimde etkileyen yeni koşulları ortaya çıkartmıştır.

COVID-19 salgını, virüse maruz kalan gençlerin fiziksel sağlıklarının bozulmasına ve hatta yaşamlarını kaybetmelerine yol açması bakımından gençler açısından dikkate alınması gereken büyük bir sorundur. Bununla birlikte uygulanan uzun süreli karantina önlemleri nedeniyle fiziksel aktivite düzeylerinde yaşanan düşüş, tüm gençlerin fiziksel sağlıkları üzerinde önemli riskleri beraberinde getirmektedir. Öncen, Aydın ve Molla (2020, s. 746)'nın, spor bilimlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerle yaptıkları araştırmada, olağan koşullarda fiziksel aktivite düzeyleri yüksek olan gençlerin yaşam alanlarında geçirdikleri zamanın artmış olmasıyla birlikte toplam fiziksel aktivite düzeylerinde anlamlı bir düşüş yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Salgının durdurulabilmesi için birçok ülkede uygulanmak zorunda kalınan okulların kapatılması ve sosyal etkinliklerin iptal edilmesi gibi düzenlemeler ve alınan uzun süreli karantina önlemleri, gençlerin kişisel gelişimi ve kimlik oluşumunda oldukça önemli bir payı olan akran ilişkilerini ve sosyal yaşama katılımlarını da büyük ölçüde kısıtlamıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) verileri, alınan bu tür önlemlerin gençler üzerinde strese, endişeye ve yalnızlığa neden olan önemli psikolojik etkilerini doğrulamaktadır (OECD, 2020g, s. 11). Üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada Tekin (2020, s. 1141) salgın sürecinde gençlerin sosyalleşme kaygısının arttığını ve sosyalleşme ile ilgili kaygıların hem içsel motivasyonlarını hem de dışsal motivasyonlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca diğer yaş gruplarıyla karşılaştırıldığında gençlerin internet ve sosyal medya aracılığıyla COVID-19 salgınının sonuçlarına ilişkin daha fazla duyuma maruz kaldıklarının ve bu durumun da gençleri psikolojik olarak daha çok etkilediğinin altı çizilmektedir (Akat ve Karataş, 2020, s. 2). COVID-19 salgınında bireylerin algıladığı stres ve kaygı düzeylerini inceledikleri araştırmalarında Göksu ve Kumcağız (2020, s. 475) ise 20-29 yaş grubundaki gençlerin, salgın sürecini daha stresli algıladıklarını ve salgının sürekli kaygı düzeyleri üzerindeki olumsuz etkilerini de daha çok hissettiklerini ortaya çıkartmışlardır. Ek olarak salgın nedeniyle alınan önlemlerin, zihinsel sağlık sorunları olan pek çok gencin sağlık durumlarının daha da kötüye gitmesine ve ruh sağlığı sorunları yaşayan gençlerin sayısının da artmasına neden olduğu bilinmektedir (Lee, 2020).

Salgın sürecinde, dezavantajlı kılınmış gençlerin de büyük bir risk altında olduğu kabul edilmektedir. Bilhassa yoksul, engelli, göçmen, mülteci ve HIV/AIDS'le yaşayan gençlerin sağlık hizmetlerine ve sosyal korumaya erişim olanaklarının daha da kısıtlandığına ve sabit konutlarda ikamet edemeyen gençlerin de ev tabanlı fiziki mesafe önlemlerine güvenli bir şekilde uyum gösterme imkanlarının olmadığına dikkat çekilmektedir (UNDESA, 2020).

Önceki salgınlarda alınan karantina önlemleri sırasında, aile içi şiddet vakalarının arttığı ve özellikle kadınların, ergenlerin ve çocukların aile içinde yaşanan şiddete karşı savunmasız kalabildikleri görülmüştür (OECD, 2020f, s. 24). Karantina önlemleri sırasında aile içinde şiddete maruz kalanların başka bir yere sığınma olanaklarının kısıtlandığına ve bu nedenle uygulanan baskı, kontrol ve şiddetin yoğunluğunun artması riskinin de ortaya çıktığına dikkat çekilmektedir (OECD, 2020f, s. 13). Aile içi şiddet vakalarının yanı sıra internet kullanımının yoğunlaşmasıyla birlikte gençlerin dijital şiddete karşı da daha savunmasız kalabileceği vurgulanmaktadır (Ragavan, Culyba, Muhammad ve Miller, 2020, s. 18). Bu süreçte gençlerin dijital şiddetle karşı karşıya kaldıklarında şiddetten kurtulabilmeleri için öğretmenlere ve sosyal hizmet uzmanları gibi profesyonellere düzenli erişim olanaklarından yoksun kalma riski de artmaktadır (Green, 2020, s. 1).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) İcra Direktörü Natalia Kanem tarafından Uluslararası Gençlik Günü dolayısıyla yapılan açıklamada, yaşanan salgın sürecinde gençlerin tercih olanaklarının sınırlanması sorununun yanı sıra çalışma, eğitim ve sağlık gibi temel haklarının korunmasını sağlayacak düzenleme ve hizmetlere erişim olanaklarının yitilmesi sorunuyla da karşı karşıya kaldıkları vurgulanmıştır (Kanem, 2020). Zira salgın sürecinde gençlerin yaşadığı temel hak ihlallerinin başında eğitim gelmektedir. Salgın nedeniyle dünyanın hemen her yerinde tüm öğrenim düzeylerinde çevrimiçi bir öğrenme modeline geçiş yapmak zorunda kalınmıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) kayıtlarına göre, salgının dünya genelinde yayılım göstermesinin ardından 193 ülke genelinde yüz yüze eğitim uygulamaları sonlandırılmış ve okullar kapatılmıştır. Bu düzenlemeler kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %92'sinin (1.5 milyarın üstünde gencin) okula gidememesine neden olmuştur (UNESCO, 2020a). Eğitim alanında alınan bu türden önlemlerin, pek çok gencin öğrenim sürecini aksatabileceği ve mezuniyet oranlarını olumsuz etkileyebileceği öngörülmektedir. Gençlerin eğitim ve öğretimde yaşanan kesintilerden kaynaklanan performans düşüşleri ve motivasyon kayıpları yaşayabileceklerine, destekleyici yetişkinlerle bağlantı kurmaktan ve olumlu akran etkileşimlerinden yoksun kalabileceklerine dikkat çekilmektedir (OECD, 2020a, s. 21).

Okulların kapatılmasının ya da yüz yüze eğitime ara verilmesinin, özellikle yoksul öğrenciler için büyük bir sorun yaratacağı da düşünülmektedir. OECD'nin hazırladığı bir raporda, bilhassa sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan 15 yaşındaki öğrencilerin %9'unun evde ders çalışmak için sessiz bir ortamının olmadığı, yoksul ülkelere yaşayan öğrencilerin %34'ünün bilgisayara erişimi olmadığı, ayrıca öğrencilerin yarısının çevrimiçi eğitimin gerektirdiği internete erişiminin bulunmadığının ve internet erişimi için coğrafyanın da önemli bir etken olduğunun altı çizilmektedir (OECD, 2020c, s. 1-3). Yaptıkları araştırmada Karahan, Bozan ve Akçay (2020, s. 212), üniversite öğrencisi

gençlerin teknolojik yoksunluk içinde oldukları ve yaşadıkları bölgeler nedeniyle internet erişimlerinin olmamasının salgın sürecindeki çevrimiçi öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediğini ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerle gerçekleştirdikleri araştırmada Demir ve Kale (2020, s. 3447); internetlerinin olmaması, öğrencilerin donanımsal araçlarının yetersizliği ve velilerin teknolojik bilgi eksikliği gibi nedenlerle öğrencilerin çevrimiçi eğitime erişim konusunda sorun yaşadığını ortaya çıkartmışlardır.

Beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında okulların sunduğu desteklere gereksinimi bulunan öğrencilerin de yaşam standartlarının çok daha düşeceğine ilişkin olumsuz bir tablo çizilmektedir (UNDESA, 2020). Mesleki eğitim ve öğretimin ise diğer eğitim ve öğretim biçimlerine kıyasla daha fazla uygulama gerektirmesi nedeniyle, uzaktan öğrenmeye daha az uyarlanabilir olduğu ve bu nedenle salgın sürecinde eğitim alanında yapılan düzenlemelerin, bu türden eğitim alan gençlerin öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır (OECD, 2020a, s. 21).

OECD tarafından hazırlanan "How's Life? 2020" raporunda, 15-24 yaş arası her on gençten birinin eğitimin yanı sıra istihdama da katılmadığı ve OECD ülkeleri için bu durumun uzun süredir devam eden bir sorun olduğu vurgulanmıştır (OECD, 2020b, s. 90). Olağan koşullarda dahi 15 ila 24 yaşları arasındaki gençlerin işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalma olasılığının yetişkinlere kıyasla üç kat daha fazla olduğu bilinmektedir. 1999-2019 yılları arasında küresel genç nüfus, 1 milyardan 1.3 milyara yükselmesine rağmen, işgücüne dahil olan toplam genç sayısı (çalışan ya da işsiz) 568 milyondan 497 milyona düşmüştür. Küresel olarak gençlerin beşte biri şu anda ne eğitimde ne istihdamda yer almakta ve bu gençlerin büyük çoğunluğunu genç kadınlar oluşturmaktadır (ILO, 2020, s. 13). Ayrıca diğer yaş gruplarına göre gençlerin güvencesiz çalışma olasılığı daha yüksek olup dünya genelinde gençlerin yaklaşık %77'si kayıt dışı istihdam edilmekte ve bu oran özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerdeki genç kadınlar için daha da yüksek seyretmektedir. Dahası istihdamda olan gençlerin %30'unun dahi, aşırı ve orta derecede yoksulluk içinde yaşadığı tahmin edilmektedir (ILO, 2020, s. 23- 24). İşsizlik oranları şubat ayında %5.2 iken Mart 2020'de salgının etkisiyle %5.6'ya yükselmiştir. OECD genelindeki işsizlik oranının 2020'nin dördüncü çeyreğinde ise %9.4'e kadar yükselebileceği düşünülmektedir (OECD, 2020d; OECD, 2020e). Salgın sonrasında işsizlikte yaşanan söz konusu artışın, 2009 küresel ekonomik krizinden sonra yaşanan işsizlik oranlarındaki artışı dahi aşacağı ve zaten dezavantajlı olan gençlerin, yaşanacak krizden orantısız bir şekilde etkileneceği tahmin edilmektedir (UNDESA, 2020).

Sağlık sigortasının istihdamla bağlantılı olduğu ülkelerde istihdam alanında dezavantajlı kılınmış olan gençlerin sağlık hakkının da korunmadığı, istihdama dahil olan gençlerin bir bölümünün ise kayıt dışı sektörlerde çalıştıkları veya çalışan yoksullar arasında oldukları için sağlık hizmetlerine erişimlerinin büyük ölçüde olmadığı raporlanmaktadır.

Ayrıca salgın sürecinde yaşanan ekonomik durgunluğun, belirli genç gruplara karşı damgalamaları ve ayrımcılığı körükleyebileceği gibi ayrımcılığın bu gençlerin sağlık hizmetlerine erişimini daha da engelleyebileceği düşünülmektedir (UNDESA, 2020; UNESCO, 2020b).

Dolayısıyla gençler, tüm diğer nüfus grupları gibi salgının yarattığı olumsuz koşullardan fazlasıyla etkilenmiştir ve etkilenmeye de devam etmektedirler. Bu sürecin sosyal ve ekonomik koşullar üzerinde yarattığı olumsuzluklardan en fazla etkilenen nüfus grupları arasında yer alan gençler hem salgının zorunlu kıldığı yeni yaşam koşullarına ayak uydurmaya çalışmakta hem de herkes gibi sağlıklarını koruyabilme kaygısını yaşamaktadırlar. Buna rağmen gençler, yalnızca bireysel düzeyde iyilik hallerine odaklanmamış, salgınla mücadelenin ön saflarında yer almaya başlamışlardır. Sorunun önemine binaen, daha fazla sayıda gencin salgına karşı yürütülen mücadelenin aktif özneleri olarak rol oynayabilmeleri için atabilecekleri adımlara da küresel kamuoyunda gitgide daha çok dikkat çekilmektedir.

Salgınla Mücadelede Gençlerden Beklentiler

Salgınla mücadelede atılabilecek adımlara ilişkin bildirisinde Birleşmiş Milletler, olağan koşullarda gençler tarafından oldukça etkili kullanılan sosyal medyanın, bir panik alanı olarak değil, ussal ve sakin bir biçimde bir dayanışma alanı olarak sağlıklı iletişim ve toplum refahı için kullanılmasının önemine dikkat çekmiştir. Belirsizlik dönemlerinde doğru olmayan haberlerin oldukça hızlı biçimde yayıldığı ve konuyla ilgili herhangi bir haberin paylaşılmadan önce doğrulanması gerektiğinin altının çizildiği bildiriye, bunun, içinde bulunduğumuz süreçte ihtiyaç duyulan ussal ortamın yaratılabilmesinde özellikle gençler için kolaylıkla ve istisnasız bir biçimde atılabilecek bir adım olduğu da vurgulanmıştır (UN, 2020a). Otuz yaşın altındaki genç liderlerden oluşan bir ağ olan ve elliye aşkın ülkede faaliyet yürüten Global Shapers Community de doğru bilgiye ulaşım kaynaklarını en etkili biçimde kullanabilen nüfus grubu olarak gençlerin, toplumda salgınla ilgili doğru bilinen yanlışları ortadan kaldıracılar için ulaştıkları güvenilir bilgilerden başkalarının da haberdar olmasını sağlayabileceklerini belirtmiştir (WEF, 2020). Radyo, kısa mesaj, video konferans gibi platformların yenilikçi kullanımıyla iletişim kurmanın yeni yollarını keşfetme becerisine sahip gençlerin, özellikle dijital teknolojilere erişimi olmayan toplulukların bilgiye ulaşımını sağlayarak, salgın sürecinde önemli bir sınırlılık olarak ortaya çıkan dijital uçurumun aşılabilmesi için de oldukça kritik bir rol üstlenebileceklerinin altı çizilmektedir (UNFPA ve IFRC, 2020, s. 10).

Bu süreçte ihtiyaç duyulan ussal iletişimin yanı sıra gençlerin, bilhassa yaşlılara ve kronik hastalıkları olanlara yiyecek ve ilaç temininde sağlayacakları destekle kendi toplumları için gönüllü olabileceklerine dikkat çekilmektedir. Dahası dünyanın dört bir yanındaki sağlık çalışanlarının, kliniklerde ve hastanelerde hayat kurtarmak üzere oldukça riskli

koşullarda çalışırken onların çocuklarına veya bakıma ihtiyaç duyan ebeveynlerine bakmak için gençlerin yardımına ihtiyaç duyabileceklerinin de altı çizilmektedir (UN, 2020a).

Sosyal politika düzeyinde ise gençlerin, ücretsiz testlerin erişilebilir olması, güvenilir bilgiye ulaşım, ücretli hastalık izninin tanınması, salgınla mücadelede bilimsel çalışmalara yatırım yapılması ve evrensel sağlık sigortası için savunuculuk yapmaları gerektiği belirtilmektedir (UN, 2020a). Gençlerin salgın sürecinde ve sonrasında ergen sağlığı programlarını ve politikalarını tasarlama ve uygulama şeklini dönüştürme gücüne sahip oldukları, salgından etkilenen politikaları, sistemleri, iş akışlarını ve toplulukları yeniden yapılandırmak için stratejik planlara katılmayı talep etmeleri gerektiği de vurgulanmaktadır (Efuribe, Barre-Hemingway, Vaghefi ve Ballonoff Suleiman, 2020, s. 17). Gençlerin; sosyal uyumu teşvik etme, nefret söylemi, yabancı düşmanlığı, insan hakları ihlalleri ve şiddetle mücadele gibi konularda güçlü ve kapsayıcı girişimler oluşturarak krizin uzun vadedeki etkisini ve sonuçlarını hafifletmeye yardımcı olabilecekleri de ifade edilmektedir (UNFPA ve IFRC, 2020, s. 10).

Ancak önerilen tüm bu girişimlerden önce kişisel bakım ve hijyene dikkat edilmesi, fiziki mesafe önlemlerine uyulması, hasta hissedildiğinde evde kalınması da dahil olmak üzere gençlerin kapsamlı önlemler almaları ve bu konuda da toplumu teşvik etmeleri gerektiğinin sıklıkla altı çizilmektedir (WEF, 2020).

Dünyanın hemen her yerinde gençler, küresel kamuoyu tarafından vurgulanan tüm bu beklentilerin ötesine geçerek salgınla mücadele kapsamında iyi uygulama örneklerine imza atmaktadırlar. Çalışmanın sonraki bölümünde farklı kıtalardaki gençler tarafından salgına karşı yürütülen bazı uygulamalar ele alınmaktadır.

Salgınla Mücadelede Gençlerden İyi Uygulama Örnekleri

Gençler, bir yandan salgın sonucu bir zorunluluk olarak ortaya çıkan yeni yaşam koşullarına hızla uyum sağlarken, diğer yandan salgının durdurulabilmesi için sürecin başından bu yana ve giderek artan biçimde salgınla mücadelede önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu süreçte gençlerin bir bölümü, mesleki uzmanlıkları gereği sosyal hizmet ve sağlık çalışanları olarak, gerek sağlık hizmetlerinin aksamadan ve hızla sunulabilmesi için gerekse yardıma ve desteğe gereksinimi olan insanların ihtiyaçlarının karşılanması için oldukça yoğun bir iş temposu altında dünyanın dört bir yanında çalıştılar ve çalışmaya da devam etmekte. Koruyucu ekipman eksikliğine rağmen, genç sağlık çalışanları ve öğrenciler salgınla mücadelenin ön saflarında hayatlarını riske atmaktadırlar. Genç kadın ve erkek araştırmacılar ve uzmanlar, hayat kurtarıcı önlemlerin alınmasına ve tıbbi cihazların geliştirilmesine katkıda bulunarak salgınla mücadeleye destek olmaktadır (UNFPA ve IFRC, 2020, s. 10).

Daha göz önünde olan bu emeğin yanı sıra gençlerin bir diğer bölümü ise daha az görünür ancak oldukça hayati öneme sahip bir çabayla salgınla mücadelenin ön saflarında yer almaktadırlar. Söz konusu gençler özellikle salgının yayılım hızının yavaşlatılabilmesi için doğru bilgiye ulaşım olanakları kısıtlı olan insanların bilgilendirilmesinde, toplumun farklı kesimlerinin farklılaşan ihtiyaçlarının görünür kılınmasında, sağlık ve sosyal hizmetlere erişim güçlükleri yaşayan insanların yaşadığı sorunlara dikkat çekilmesinde önemli bir rol üstlenerek, bu konuda politika yapıcılar tarafından alınacak önlemlere yön verilmesinde önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Gençler; topluluklarındaki bilgi kirliliğine, bu süreçte üretilen mitlere ve ayrımcılıklara karşı geliştirdikleri savunuculuk faaliyetleriyle, topladıkları verilerle korku ve güvensizliklere karşı mücadele etmekte, diğer insanları harekete geçirmek için gönüllü olmakta, el yıkama kampanyaları gibi kampanyalarla olumlu davranış değişimi için çaba göstermekte, karantinaya alınmış evlerde ihtiyacı olan kişilerin yiyecek ve gıda dışı öğelere ulaşmasında destek sağlamaktadırlar (UNFPA ve IFRC, 2020, s. 10). OECD (2020g, s. 26) tarafından yapılan bir araştırmaya göre dünyanın dört bir yanında gençlik örgütleri, okulların ve destek hizmetlerinin kapatılmasının yarattığı olumsuz etkileri hafifletmek, yalnızlığı ve endişeyi gidermek ve sosyal uyumu teşvik etmek için oldukça önemli uygulamalar geliştirerek doğru bilgiye erişimi kolaylaştırmış, karantinada yaşayan ergenleri, genç yetişkinleri ve yaşlıları desteklemiş, etiketleme ve ayrımcılıkla mücadele etmişlerdir. Söz konusu araştırmaya göre gençlerin liderlik ettiği her dört kuruluştan üçü, kendilerini ve başkalarını korumaya yönelik önlemler hakkında bilgilendirici çevrimiçi kampanyalar oluşturmuşlardır. Kuruluşların yarısından fazlası ise zihinsel ve fiziksel sağlığın nasıl korunacağı, etiketleme ve ayrımcılıkla nasıl başa çıkılacağı konusunda gençlere tavsiyelerde bulunmak için dijital ve çevrimiçi araçlar sağlamışlardır (OECD, 2020g, s. 26).

Salgın sürecinin en başından bu yana gençler tarafından salgına karşı farklı biçimlerde yürütülen mücadeleler, kimi zaman bireysel girişimler olarak sınırlı bir çevrede, kimi zaman da gençlik örgütleri tarafından daha geniş kitlelere ulaşılmasıyla dünyanın hemen her yerinde yürütülmektedir. Bu çalışmada öncelikle salgının başladığı kıta olan Asya kıtası başta olmak üzere toplam dört kıtada salgın karşısında gençler tarafından başlatılan ve sürdürülen iyi uygulama örneklerine mercek tutulmuştur.

Yağmurluklu Genç Kadından Koronavirüs Haritasına Asya Kıtasından İyi Uygulama Örnekleri

Salgının başladığı Çin'in Wuhan kentinde, salgınla mücadelenin ön saflarında yer alan sağlık çalışanlarının uzun çalışma saatleri süresince yemek yeme olanakları restoranların da kapalı olması nedeniyle oldukça kısıtlanmıştır. Sağlık çalışanlarının ev yemeğine ulaşım zorluğunu gören 24 yaşındaki genç kadın Xian Lu, kentin sağlık

personeli için yemek pişirmeye ve dağıtmaya başlamıştır. Zorlu hava koşullarına rağmen üzerine giydiği yağmurluğuyla, pişirdiği yemekleri sağlık personellerine ulaştırmak için çalışan Lu, kıyafeti nedeniyle kısa sürede “yağmurluklu genç kadın” olarak tanınmıştır. 40 günde 20.000’den fazla yemek pişirmiş ve dağıtmış olan Lu’nun girişimi, dünyanın dört bir yanından gence ilham kaynağı olmaya devam etmektedir (Wickramanayake, 2020).

Grigor Yeritsyan, ülkesi Ermenistan’da salgın nedeniyle evlerinden ayrılamayan yaşlılara yiyecek sağlamak için ‘Armenian Progressive Youth’ isimli gençlik örgütüyle birlikte çalışmaktadır. Ülkedeki mevcut sosyo-ekonomik eşitsizlikler devam ederken ülkenin en dezavantajlı kılınmış grupları olan yaşlılar, engelliler, kronik hastalıkları olanlar, bekar anneler, gündelik işlerde çalışanlar ve işsiz gençler salgından oldukça olumsuz etkilenmiştir. Bu nüfus gruplarından insanların salgın öncesinde de yetersiz beslenme ve sağlık hizmetlerine erişim sorunu olması, salgınla durumlarının daha da kötüleşmesine ve neredeyse yoksulluktan ve açlıktan yaşamlarını yitirme riskiyle karşı karşıya kalmalarına sebep olmuştur. Söz konusu gençlik örgütü, salgınla mücadele için başlattıkları bağış toplama kampanyasıyla salgının, söz konusu nüfus grupları üzerindeki etkisine karşı koymak için harekete geçmiştir. Kampanyanın başlatılmasını takip eden ilk dört gün içinde yaşlılar, bekar anneler ve yüksek risk altındaki işsizler için aylık olarak tüketebilecekleri yiyecekleri ve diğer malzemeleri satın almaya yetecek miktarda bağış toplanmış, beslenme uzmanları tarafından hazırlanan hijyen malzemeleri ve yiyeceklerden oluşan kutular bu kişilere ulaştırılmıştır. Ayda 4.000 kişiye yiyecek sağlama hedefiyle çalışan gençlik örgütü, yerel yönetim ve hükümetlerle işbirliği yaparak, hedef gruplar için aylık sarf malzemeleri ve sıhhi tedarik kutuları sağlamayı sürekli hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca gönüllü gençler, el ilanları dağıtarak salgından korunma yolları, fiziki mesafenin önemi ve kendilerini hasta hissetmeleri durumunda insanların izlemesi gereken temel adımlar hakkında bilgilendirme yapmaktadır (One Young World, 2020; Yeu, 2020).

Bangladeş’te Muhammed Ferdaus, kurucusu olduğu Community Development for Peace örgütü aracılığıyla gecekondü bölgelerinde salgın sürecinde daha da zorlaşan sağlık ve güvenlik koşullarının sürdürülebilmesi için çalışmaktadır. Bangladeş’in, Dakka kentinde yer alan ve ülkenin en büyük gecekondü mahallelerinden biri olan Korail’de başlattıkları uygulamayla hem salgın konusunda bir farkındalık programı geliştiren hem de iletilen gıda ve temizlik ürünlerini dağıtım programı düzenleyen Ferdaus ve arkadaşları, sokak satıcıları gibi gündelik işlerde çalışanlar için kuru gıda ve temizlik kitleri dağıtmakta ve hijyen konusunda eğitimler vermektedirler. Halihazırda ülkenin en yoksul nüfusunun yaşadığı söz konusu mahallede salgının hızla yayılması nedeniyle bölge karantina altına alınmıştır. Bu nedenle, oldukça kötü yaşam koşullarında yaşayan ve son derece düşük gelirli işlerde çalışan insanların karşı karşıya kaldığı beslenme ve sağlık sorunları,

insanlara acil kullanımları için düzenli gıda yardımını ve hijyenik kit dağıtımını daha da önemli hale getirmiştir (Women Deliver, 2020; Bracu, 2020).

Kore Cumhuriyeti'nden 27 yaşındaki Lee Dong-hun, Ocak 2020'de 'Coronamap' isimli bir dijital uygulama geliştirerek salgın sürecinde ihtiyaç duyulan doğru bilgiye ulaşımı sağlama yönünde oldukça önemli bir girişim başlatmıştır. Ülkedeki mevcut vakaların yerini belirlemeyi hedefleyen, gerçek zamanlı bir takipçi olarak geliştirilen, İngilizce ve Korece dillerinde kullanılabilen koronavirüs haritası sayesinde COVID-19 testi pozitif çıkanlarla ve iyileşmiş hastalarla ilgili günlük olarak güncellenen istatistiklere herkesin kolayca ulaşabilmesi sağlanmıştır. Dong-hun, salgının ilk aşamasında sosyal medyada doğru olmayan çok sayıda haberin yayılması ve insanlar arasında büyük bir korkunun yaşanmış olması nedeniyle, doğru bilgiye ulaşımı sağlamak ve korkuyu hafifletmek için böyle bir uygulamayı geliştirdiğini belirtmiştir. Dong-hun, kümülatif doğrulanmış hasta sayısının artmasına rağmen, insanların salgın konusundaki bilincinin artması ve gönüllü üniversite öğrencilerinin de desteğiyle başlarda zor olan uygulama yönetiminin artık daha kolay olduğunu ifade etmiştir. Dong-hun, uygulamanın başarısına rağmen, hayalinin, yeni doğrulanmış hasta sayısının bir an önce sifıra düşerek, Coronamap uygulamasını sonlandırmak olduğunu vurgulamıştır (Kyoung Mi ve Jihae, 2020).

Çalışma Odalarından Evde Yardıma Avrupa Kıtasından İyi Uygulama Örnekleri

Abdelhamid Idrissi isimli genç, Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da 2011 yılında başlattığı 'çalışma odaları' projesiyle şehrin yoksul mahallelerinden çocuklar için şehrin merkezinde ev ödevlerini yapabilecekleri, dersleri için destek alabilecekleri sessiz ve güvenli bir ortam sağlamayı hedeflemiş ve yedi yüzü aşkın çocuğa ulaşmıştır. Salgın nedeniyle çalışma odaları kapanmak zorunda kaldığında öncelikle çocuklara sağladıkları ders desteklerine çevrimiçi olarak devam etmeyi düşündüklerini ifade eden Idrissi, bu çocukların çevrimiçi eğitim alabilmeleri için gerekli olan bilgisayar ve internet bağlantısı ihtiyacının, salgın nedeniyle gelirleri büyük ölçüde azalmış olan aileleri tarafından karşılanmasının da mümkün olmadığını gördüklerini belirtmiştir. Idrissi, çocukların bu süreçte ne türden ihtiyaçları olduğunu ortaya çıkartabilmek için öncelikle telefonla iletişim sağladıklarını ve çocukların bilgisayar ve internet erişiminin çok ötesinde başka sorunlar yaşadıklarını tespit ettiklerini vurgulamıştır. Idrissi ve arkadaşları öncelikle, geçmiş yıllarda gerçekleştirdikleri iyi uygulamalar sayesinde edindikleri sosyal sermayelerini kullanarak bir yiyecek firmasından gıda paketleri temin etmiş ve ebeveynleri salgın sürecinde işsiz kalan çocukların evlerine düzenli olarak bu paketlerin ulaştırılmasını sağlamışlardır. Ayrıca bir internet sağlayıcısı firmayı, söz konusu çocukların çevrimiçi eğitimlere ulaşabilmelerini sağlamak için düzenleme yapmaya ikna etmişlerdir. Son olarak bilgisayarı olmayan çocuklar için yerel yönetimden dizüstü bilgisayarlar temin etmişlerdir. Idrissi, hala çözülmesi gereken pek çok yeni sorunla

karşılaşmalarına rağmen kazandıkları deneyimleri, daha iyi uygulamalar geliştirmek üzere salgın sonrasında da kullanabileceklerini ifade etmektedir (Buijzen, 2020).

Avrupa'nın en yüksek göç oranlarından birine sahip olan Moldova'da, ülke nüfusunun yaklaşık beşte birini oluşturan 60 yaş ve üstü nüfus, çoğunlukla yalnız ve yoksulluk koşullarında yaşamaktadır. Salgın nedeniyle alınan karantina önlemleri, yaşlıların evlerinden ayrılmalarının önünde engel yarattığı gibi komşularının ve farklı ülkelere göç eden çocuklarının ziyarete gelmelerinin de mümkün olmadığı yeni koşulları ortaya çıkartmıştır. UNFPA tarafından finanse edilen, gençler ve yaşlılar arasında kuşaklar arası bağları kurmayı amaçlayan bir proje kapsamındaki genç gönüllüler, psikologlardan ve epidemiyologlardan aldıkları eğitimlerin ardından yalnız yaşayan yaşlılara ulaşarak onlarla düzenli telefon görüşmeleri yapmakta ve fiziksel mesafeyi koruyarak yaşlı bireylerin evlerine ziyaretler gerçekleştirmektedirler. Uygulama kapsamında gençler tarafından iki yüze yakın yaşlıya ulaşılarak karantinanın yarattığı yıkımların önüne geçmek hedeflenmektedir. Proje gönüllülerinden lise öğrencisi Nelea Ungureanu, yaşlılarla kurduğu ilişkilerden çok yararlandığını ve bu uygulama sayesinde yaşlı insanların hayat hikayelerini öğrenme şansı elde ettiğini ifade etmiştir. Başka bir genç gönüllü olan Maria Negru, uygulamanın her iki nesle de fayda sağladığını, çoğu zaman yaşlılarla kurduğu ilişkilerin kendisini güçlendirdiğini belirtmiştir (UNFPA, 2020).

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna'da yirmi gönüllü gençle başlatılan uygulama sayesinde salgın nedeniyle uygulanan karantina önlemleri sırasında evlerinden ayrılmaları mümkün olamayan ya da evlerinde kalmaları gereken kişilerin evcil hayvanlarının ihtiyaçları ücretsiz olarak karşılanmaktadır. 'Patilerinizle yürüyoruz' isimli uygulama kapsamında gönüllü gençler, paylaşılan telefon numaralarından kendilerine ulaşan kişilerin köpeklerini, kimi zaman günde iki kez dışarı çıkartarak kimi zaman mama ve diğer ihtiyaçlarını temin ederek salgın sürecinde insanların evcil hayvanları için endişelenmelerinin önüne geçmeyi hedeflemektedir (Sarajevskasehara, 2020).

İngiltere'de Sal Mohammed isimli genç tarafından geliştirilen 'Connected Homeless' isimli dijital platform aracılığıyla salgın sürecinde 'evde yardım' isimli bir uygulama başlatılmıştır. Bu uygulama kapsamında karantina koşulları altında evlerinden ayrılamayan kişilerin yardım taleplerinin karşılanması hedeflenmiştir. Evde yardım uygulaması, yardıma gereksinim duyan kişilerin destek taleplerini iletebilecekleri ve bu talepleri karşılayabilecek gönüllülerle bağlantı kurabilecekleri bir platform sağlamıştır. Bu uygulama kapsamında gönüllü gençler, gereksinim duyan kişilerin bir yandan kendi toplumlarıyla bağlantıda kalmaları, diğer yandan ise temel hizmetlere erişimleri için aracılık etmektedirler (One Young World, 2020).

Infodemiye² Mücadeleden ‘Bir Kişi Bir Dezenfektan’a Afrika Kıtasından İyi Uygulama Örnekleri

Ruanda’da 5.000’den fazla gönüllü genç, salgınla mücadele için sağlık otoriteleri tarafından yayınlanan kılavuz ve protokollere göre COVID-19 konusunda önleyici ve koruyucu önlemler hakkında herkesin anlayabileceği bir dille bilgileri paylaşmaktadır. Gönüllü gençler, salgının yayılma hızını yavaşlatmak ve sağlık kuralları konusunda insanları bilgilendirmek için başkent Kigali sokaklarında, pazar girişlerinde, parklarda ve otobüs duraklarında, 08:00-14:00 ve 14:00-19:00 saatlerinde olmak üzere iki vardiya biçiminde çalışmaktadırlar. Bu gönüllüler arasında yer alan Michel Kanamugire isimli genç, üzerine giydiği sarı yelekle Kigali’de bir pazar yerinde alışveriş yapanlara ve satıcılara maske takmanın, elleri düzenli olarak yıkamanın, gözlere, ağza ve burna dokunmaktan kaçınmanın ve fiziksel mesafeyi korumanın önemini anlatmaktadır. Kanamugire, insanların %80’inin verilen tavsiyeleri ciddiye aldığını ifade etmektedir (Tasamba, 2020).

Zimbabve’de yirmi gönüllü genç, mart ayından bu yana sosyal medya ve radyo programlarını kullanarak salgına dair dolaşıma sokulan “alkol içmek virüsü öldürür, kullanılan maskeler paylaşılabilir, Afrikalılar bu virüsten etkilenmezler, salgın diye bir şey yok” gibi söylentilere karşı mücadele vermektedir. Gönüllü gençler, bir sivil toplum örgütü olan ‘Voluntary Service Overseas’ çatısı altında yürüttükleri uygulamayla salgınla ilgili yapılan çevrimiçi yorumları Zimbabve’nin on altı resmi dilinde tarayarak, ‘infodemiye’ karşı mücadele vermektedir. Bridget Mutsinze isimli gönüllü genç, salgın sürecinde cehaletin mutluluk değil, ölüm getirdiğini ve bu nedenle salgının yayılmasını önlemek için mümkün olduğunca çok Zimbabveli’ye ulaşmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Gönüllüler, DSÖ tarafından sağlanan bilgileri kullanarak şimdiye kadar 100.000 kişiye ulaşmış ve yanlış bilgilerin düzeltilmesini sağlamışlardır. Mutsinze, yanlış bilgileri düzeltmedikleri takdirde insanların istedikleri gibi yaşamaya devam edeceklerini ve salgından etkilenen kişi sayısının artmaya devam edeceğini vurgulamaktadır (Harrisberg ve Ndhlovu, 2020).

Kamerun’da bir gençlik örgütü olan ‘Local Youth Corner’ tarafından “bir kişi bir dezenfektan” kampanyasıyla 10.000’den fazla el dezenfektanı üretilerek dağıtılmıştır. Örgütün koordinatörü 26 yaşındaki Achalake Christian, salgının özellikle yoksul yurttaşlar arasında yayıldığını, bunu önlemek için bir girişimde bulunmaları gerektiğini düşündüklerini ifade etmiştir. Christian ve arkadaşları, önce el dezenfektanları satın alıp dağıtmayı düşünmüşler ancak salgın sürecinde iki katı fiyatla satılan dezenfektanlar için ayırabilecekleri ölçekte bir bütçeleri olmadığını görmüşlerdir. Bunun üzerine DSÖ standartları doğrultusunda tıp doktorları, eczacılar ve laborantların desteğiyle ev yapımı el

2 Söylenti salgını olarak çevrilebilecek olan infodemi kavramını, Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus, Şubat 2020’de Münih’de gerçekleştirilen Güvenlik Konferansı’nda, salgınla ilgili yanlış bilgilerin yaygınlaştırılmasına dikkat çekmek üzere “salgınla olduğu kadar infodemiyle de mücadele ediyoruz” sözleriyle dile getirmiştir (WHO, 2020).

dezenfektanları üretmeye başlamışlardır. Gençler bir yandan ürettikleri dezenfektanları, insanlara ücretsiz dağıtırken diğer yandan da salgının yayılmasıyla ilgili riskler hakkında insanların farkındalıklarını arttırmaya çalışmaktadırlar (Obonyo, 2020).

2019 yılında bir yetenek yarışması olan America's got Talent'in finaline ulaşmasıyla ismini duyuran Güney Afrikalı bir gençlik korosu olan Ndlovu Gençlik Korosu, salgına dair farkındalığı artırmak için sanatı çözümün bir parçası olarak kullanmaktadır. Yaş sınırı otuz olan koro üyesi gençler, salgının doğasına, yayılımına, semptomlarına ve korunma yollarına ilişkin doğrulanmamış bilgilerin karşısında, DSÖ'nün salgına karşı duyurduğu güvenlik önerilerinden hareketle bir şarkı bestelemiş ve bestelerine çektikleri klipte çok sayıda kişiye ulaşmışlardır. 17 yaşında olan koro üyeleri Nonhlanhla Somo ve Lwandile Felicia Shabalala, yaptıkları şarkı ile birçok aile üyesinin tek bir çatı altında yaşadığı ve içme suyu için ortak çeşmeleri kullanmanın zorunlu olduğu bir bölgede fiziksel mesafeyi korumanın oldukça zor olduğuna dikkat çekerek, el yıkama, bir mendile veya dirseğe öksürme, yüze dokunmama veya söylentileri yaymama gibi uyarıların yer aldığı şarkılarıyla salgının yayılımın önlenmesi yönünde verilen mücadelenin bir parçası olduklarını ifade etmişlerdir. Lwandile, koronun şarkıyı ve klipi, insanların doğru bilgiye ulaşarak salgının yayılmasını önlemek için neler yapabileceklerini öğrenmelerine yardımcı olmak için yaptıklarının altını çizmektedir (Thomas, 2020).

Bakım Hareketinden Portatif Lavabolara Amerika Kıtasından İyi Uygulama Örnekleri

Kanada'da ülkenin her yerinden tıp öğrencileri, 8.000 üyeli 'Kanada Tıp Öğrencileri Federasyonu' çatısı altında sağlık çalışanlarını desteklemek ve gereksinim duyan kişilere yardım etmek için gönüllü bir uygulama yürütmektedir. Bakım hareketi adıyla gerçekleştirdikleri uygulamayla öğrenciler, öncelikle uzun saatler boyunca çalışmak zorunda kalan sağlık çalışanlarına alışveriş, ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda destek olmaya çalışmışlardır. Öğrenciler daha sonra tıp fakülteleriyle ilişkili toplum kuruluşlarına ulaşarak fark yaratabilecekleri yeni ihtiyaçları tespit etmişlerdir. Öğrenciler, halihazırda gereksinim duyulan alanlarda sağladıkları geniş destekle Kanada'da salgınla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Federasyon başkanı Victor Do, belirsizliğin, korku ve endişenin hâkim olduğu bu süreçte, nezakete ve örnek davranışların yayılmasına ihtiyaç olduğunu ve kendi yaptıklarının da "bu sürecin aşılmasına nasıl yardım edebiliriz?" sorusuna bir cevap niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Do, başlattıkları bakım hareketinin aynı dayanışma ruhuyla salgın krizinden sonra da devam edeceğini umduğunu ifade etmektedir (Dyck, 2020).

Oldukça yoksul bir ada ülkesi olan Haiti'de, insanlar yaşanan depremin ve kolera salgının yarattığı olumsuz koşulların yanı sıra eğitim ve sağlık hizmetleri bakımından da yoksunluk yaşamaktadır. Ayrıca Haiti'de pek çok insan, evlerinde kullanabilecekleri bir şebeke suyu bağlantısı ya da su depoları bulunmadığı için ya temiz suyu satın almak ya da çoğunlukla

kirlenmiş olan su kaynaklarını kullanmak zorunda kalmaktadır. Bunun üzerine izci gençler, salgına dikkat çekmek ve insanların ellerini daha sık yıkayabilmesi için sokaklara portatif lavabolar kurmuşlardır. İzci gençler, bir okulun, yerel yönetim binasının, kilisenin veya işyerinin su kaynağına veya temiz bir kova suya bağladıkları portatif lavaboları, mart ayında başkent Port-au-Prince'in sokaklarında konumlandırmışlardır. Haitililer önce bu uygulama karşısında Tanrının kendilerini koruyacağı için ellerini yıkamaya ihtiyaçları olmadığını ve salgına inanmadıklarını ifade ederek tepki göstermişler ancak daha sonra ellerini yıkayabilmek için çoğu zaman tek fırsatları olan bu uygulamadan memnuniyetle yararlanmaya başlamışlardır (Marsh, 2020).

UNFPA-Karayıpler Alt Bölge Ofisi tarafından #CaribbeanYouthAgainstCOVID19 etiketiyle başlatılan uygulama kapsamında Karayıpler'de yer alan ülkelerden gençler, salgından kendilerini, ailelerini, arkadaşlarını ve toplumlarını nasıl koruyabileceklerine dair bilgileri paylaştıkları videolar oluşturarak yayınlamaktadırlar. Örneğin Belize'den Gençlik Danışma Grubu Başkanı Jenean Sabal, videosunda, bu virüsün önlenmesine ilişkin önemli bilgiler paylaşıırken, Saint Lucia'dan Jasmyn Joseph ise salgının dünyadaki kadınları ve kız çocuklarını nasıl etkilediğine ve salgın sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek için atılabilecek adımların neler olduğuna değinmektedir (UNFPA Caribbean, 2020).

Arjantin'in yoksul bölgelerinden gelen ve yaşları 6 ile 19 arasında değişen yaklaşık 1.500 genç, yirmi iki yıllık bir müzik programı olan Buenos Aires çocuk ve gençlik korosunda müzik yapmaktadırlar. Alınan karantina önlemleri sırasında koro üyesi gençlerin, salgın sürecinde yaşadıkları korku ve endişeleri geride bırakabilmeleri için müzik çalışmalarına devam edebilmelerinin oldukça önemli olduğu görülmüştür. Bu ihtiyaç üzerine, programın müzik öğretmenlerinden Clarisa Orfila, öğrencileriyle çevrimiçi çalışmalara başlamıştır. Orfila, salgının yarattığı olumsuz koşullara rağmen çevrimiçi çalışmalara katılan öğrencilerin çok iyi bir öğrenme seyri gösterdiklerini, müziğin, zorunlu fiziki mesafenin yaşandığı bu süreçte çalışmalara katılan birçok çocuk ve genç açısından bir topluluk duygusu yaratmaya yardımcı olduğunu ve rahatlama sağladığını ifade etmektedir (Jamal, 2020).

Sonuç ve Öneriler

2019 yılının son aylarında başlayan ve kısa sürede tüm Dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını, tüm diğer nüfus grupları gibi gençlerin de sağlıkları başta olmak üzere yaşamlarının tüm yönlerini olumsuz etkilemiştir. COVID-19 salgınının başlangıcından bu yana, yaşlıların ve kronik hastalığı olan kişilerin, salgından daha olumsuz etkilendiği kamuoyuyla paylaşılan mesajların başında gelmiştir. Ancak ilerleyen süreçte, salgının gençlerin fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıkları üzerinde hemen onarılması mümkün olmayan olumsuz etkiler yarattığı da sıklıkla ifade edilmeye başlanmıştır. Bu etkilere

dikkat çekilmesi ve gençlerin çözümün birer parçası olarak oynadıkları rolün görünür kılınması da son derece önemli hale gelmiştir (UNFPA ve IFRC, 2020, s. 6).

Herkes gibi gençler de bir yandan salgının ortaya çıkarttığı yeni yaşam koşullarına uyum sağlamaya çalışırken bir yandan da sağlıklarını korumaya çalışmaktadırlar. Ancak gençlerin bu süreçteki çabaları bireysel mücadeleler olarak kalmamış, salgına karşı yürütülen toplumsal mücadelenin de önemli birer parçası haline gelmiştir. Gençler, küresel kamuoyunca daha görünür olan sağlık ve sosyal hizmet alanında yürüttükleri özverili mesleki çalışmalarının yanı sıra gerek salgının yayılımının durması ve nihayetinde sonlanması için gerekse salgından olumsuz etkilenen insanların yaşamlarında olumlu bir fark yaratabilmek için son derece önemli uygulamaları hayata geçirmişlerdir.

Dünyanın pek çok yerinde gençler, öncelikle salgına ilişkin bilgilerini arttırarak toplumun diğer üyeleri için yiyecek ve ilaç dağıtımı, dolaşıma sokulan yanlış bilgilerin düzeltilmesi, önleyici tedbirlerin yaygınlaştırılması gibi gönüllü uygulamalara imza atmışlardır. Bu uygulamalar, özellikle halihazırda yoksulluğun ve yurttaşlar arasındaki sosyo-ekonomik uçurumun derin olduğu ve pek çok insanın sağlık, eğitim ve istihdam gibi temel haklarının korunmadığı ülkelerde daha da kritik bir önem taşımaktadır. Zira gençler tarafından salgın sürecinde yürütülen iyi uygulamalarla, doğru bilgiye ve temel hizmetlere ulaşım olanakları kısıtlı olan insanların bilgilendirilmesinde ve yaşadıkları sorunlara ve farklılaşan ihtiyaçlarına dikkat çekilmesinde oldukça önemli bir katkı sağlamaktadırlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gençlerle gerçekleştirilen geniş çaplı bir araştırmayla gençlerin tamamına yakınının (%93) yalnızca halk sağlığı kurallarına uymakla kalmayıp, aynı zamanda diğer insanlara yardımcı olmak için çabaladıkları ve bu açıdan salgın sürecinde gençler hakkında üretilen bencil ve sorumsuz oldukları yönündeki kalıp yargıların doğru olmadığı ortaya konulmuştur. Ayrıca araştırmaya katılan gençlerin %84'ünün, tüm gençlerin ailelerine, arkadaşlarına ve toplumlarına yardım etmek için harekete geçebilecekleri yönünde bir inancı paylaştıkları, dolayısıyla salgının ortaya çıkarttığı korku ve kaygıya rağmen gençlerin yalnızca kendilerini düşünmedikleri, toplumdaki diğer insanlara yardım etme ve destek olma açısından da dikkate değer bir istek taşıdıkları görülmüştür (Lundberg ve Junco, 2020).

Bu nedenle toplumun aktif birer öznesi olarak gençler tarafından salgın sürecinde yürütülen mücadeleler dikkate alınmalı ve daha fazla gencin çözümün bir parçası olarak teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle gençlerin salgına ilişkin sürekli olarak güncellenen bilgi platformlarına ulaşımını kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir.

Gençler tarafından yürütülen iyi uygulama örneklerinin sosyal medya başta olmak üzere yazılı ve görsel basında yer alması, benzer çabaların yaygınlaşmasını sağlayabilir. Bu

bağlamda UNFPA tarafından, salgınla mücadelede gençlerin yürüttükleri uygulamaları sosyal medya üzerinden #YouthAgainstCOVID19 etiketiyle uluslararası bir kampanya yürütülmeye başlanmıştır (Kanem, 2020). Bu tür platformlardan gençlerin haberdar edilmesi ve uygulamalarını paylaşmaları için cesaretlendirilmesi son derece önemlidir. Gençlerin dijital medyayı kullanma becerilerine güvenilmelidir. Zira salgınla ilgili bilgi kirliliğinin ortadan kaldırılarak doğru bilgi kaynaklarının yaygınlaştırılmasında olduğu kadar dijital uçurumun ortadan kaldırılmasında da gençlerin desteği oldukça önemlidir. Özellikle daha ileri yaştaki kişilerin teknolojiyi kullanmalarına yardımcı olma, bu kişilerin doğru bilgiye erişimlerini sağlama, yaşamla ve toplumla bağlarının güçlü kalmasına destek olma, gençlerin uygulamalarıyla yarattığı olumlu sonuçlar arasında öne çıkmaktadır.

Salgın sürecinde evden çıkması mümkün olmayan kişilere temel ve tıbbi ihtiyaç malzemelerinin ulaştırılmasında gençlerin verdiği çabalar son derece önemlidir. Bu çabaların bireyselden toplumsala dönüşmesi, gençler tarafından kurulabilecek gönüllü bir haberleşme ve uygulama ağı ile karşılanması mümkün olabilecektir.

Özetele gençler, salgın sürecinde verilen mücadelenin aktif birer öznesi olarak kendilerinden beklenenin çok ötesinde bir çabayla mücadelenin ön saflarında yer almış ve almaya da devam etmektedirler. Sağlık ve sosyal hizmet çalışanı, araştırmacı, aktivist, toplum gönüllüsü olarak gençlerin güçlerine ve becerilerine güvenilmeli ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gençler teşvik edilmelidir.

Youth As Active Agents In The Fight Against COVID-19 Best Practice Examples Against The Pandemic From Around The World

*Özge Sanem Özateş Gelmez**

Introduction

Emerging at the end of 2019 and affecting the entire world in a short period of time, the COVID-19 pandemic has been declared the worst global crisis by the United Nations (UN) since World War II (UNESCO, 2020b). This pandemic has adversely affected the health of people from all population groups around the world. The pandemic has also impacted the health and wellbeing of young people. In addition, young people have been accused of not fulfilling their responsibilities in preventing the spread of the pandemic and acting in a way that places other people at risk. However, responses from young people themselves to these accusations have been largely, if not completely ignored.

In this context, the following questions were asked in this study;

- How are young people affected by the COVID-19 pandemic?
- What are young people expected to do to combat the pandemic?
- What are examples of best practices implemented by young people against the pandemic?

The Predictable Effects of the Pandemic on the Physical, Mental, and Social Health of Young People

The UN has underlined that since the pandemic has caused conditions that negatively affect the physical, mental, and social health of young people, this group is among the most vulnerable to the effects of the COVID-19 pandemic (UNESCO, 2020b).

* Assoc. Prof. Hacettepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Social Work, Ankara, sanemozge@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5990-4480>

Such precautionary measures as closing schools and canceling social activities implemented in many countries have greatly restricted peer relations and socialization among young people. In addition, social isolation and stress are expected to increase the incidences of mental health conditions in young people (Lee, 2020).

OECD findings (2020g, p.11) confirm the profound psychological impact of stress, anxiety, and loneliness brought on by the measures on young people. Moreover, young people from disadvantaged groups are at an even higher risk (UNDESA, 2020), with women, adolescents, and children being at an elevated risk of suffering domestic and/or digital violence (OECD, 2020f, p.24).

UNFPA Executive Director Natalia Kanem's statement on the occasion of the International Youth Day emphasized that during the pandemic, many young people continue to have their rights and choices infringed upon, suffer from a loss of employment, education, and health opportunities, and lack access to essential services (Kanem, 2020).

Expectations from Young People during the COVID-19 Pandemic

The UN has highlighted the importance of using social media as a tool to promote solidarity, adding that it should be used in a rational and calm manner to support healthy communication and social welfare and so as not to cause panic. In addition, one of the important and urgent steps that young people can easily and universally take to create the rational environment needed is to fact-check any information or news before sharing it (UN, 2020a).

Young people can also become community volunteers who support the elderly and those with chronic diseases by helping them to purchase and deliver groceries and/or medication. Moreover, health workers might need the help of young people to look after their own children or parents in need of care while they attend to life-saving work in clinics and hospitals (UN, 2020a).

Since young people have the power to transform the way adolescent health programs and policies are designed and implemented during and after the pandemic, they should request that they be allowed to participate in strategic plans aiming to restructure the policies, systems, workflows, and communities affected by the pandemic (Efuribe, Barre-Hemingway, Vaghefi, & Ballonoff Suleiman, 2020, p.17).

Young people can help mitigate the impact and consequences of the pandemic by building robust, inclusive initiatives on such issues as promoting social cohesion and countering hate speech, xenophobia, human rights violations, and violence (UNFPA & IFRC, 2020, p.10). Prior to all these proposed interventions, however, the need for young people to take precautionary measures is frequently emphasized—such measures include paying attention to personal care and hygiene, observing physical distance measures, staying

home when feeling sick, and encouraging other members of society to do the same (WEF, 2020).

Best Practice Examples of Young People in Times of the COVID-19

In the following section, it has been focused on best practice examples initiated and perpetuated by young people in the face of the pandemic in Asia, Africa, Europe, and America.

Young people worldwide have been taken actions against the pandemic since the beginning of the pandemic. Whereas some of these acts have been carried out as individual initiatives in a limited environment, others have involved large youth organizations and have reached a much wider audience.

Best Practices in Asia: The Raincoat Girl and Coronamap

Known as the raincoat girl, for the attire she wore while outside in Wuhan, Lu has been cooking meals for the city's medical professionals who unable to eat warm, home-cooked meals between the long working hours (Wickramanayake, 2020). Another individual, Yeritsyan, has been working as a volunteer in the youth organization named Armenian Progressive Youth to help distribute food to elderly people in Armenia unable to leave their homes because of the pandemic (One Young World, 2020; Yeu, 2020). In Bangladesh, Ferdous and his friends have organized a food and distribution program for sanitizing products among rickshaw puller and daily workers that included an awareness program on the Coronavirus (Women Deliver, 2020; Bracu, 2020). Lee Dong-hun from the Republic of Korea developed a digital application -the Coronamap- as a response to the spread of false information regarding the availability of supplies in his country (Kyoung Mi & Jihae, 2020).

Best Practices in Europe: Study Rooms and Help at Home

In Amsterdam, Idrissi -the founder of study rooms- has been delivering food packages and providing laptops and an internet connection to the homes of children whose parents were unemployed during the pandemic (Buijzen, 2020). In Moldova, as part of a UNFPA initiative, young volunteers have been establishing intergenerational bonds with their elders to support them during the pandemic. Specifically, young people who have received training from a psychologist and an epidemiologist have met isolated older persons through phone calls and socially distant visits (UNFPA, 2020). In Bosnia and Herzegovina, volunteer young people have been providing free dog-walking services as part of the program *We Walk your Paws* for people who have pets and are not allowed to leave their homes as a result of stay-at-home mandates (Sarajevskasehara, 2020). In the UK, an application called *Help at Home* was developed by Sal Mohammed and the Connected Homeless team. This platform allows isolated citizens to submit requests for help and then connects them with local volunteers capable of fulfilling those requests. Through this program, isolated citizens can

stay connected with their communities and gain access to essential services (One Young World, 2020).

Best Practices in Africa: Fight Coronavirus Infodemic and One Person, One Sanitizer

More than 5,000 young volunteers in Rwanda have been sharing information about COVID-19 preventive and protective measures in an easy-to-understand language as per the guidelines and protocols outlined by health authorities (Tasamba, 2020). In Zimbabwe, a team of twenty youth volunteers have been working to stop the spread of about COVID-19 misinformation through social media and radio shows (Harrisberg & Ndhlovu, 2020). In Cameroon, a youth organization called Local Youth Corner has launched the *One Person, One Sanitizer* initiative to prevent the spread of coronavirus especially among the poor. Volunteers have been working to produce and distribute free, homemade hand sanitizers using World Health Organization standards (Obonyo, 2020). Ndlovu Youth Choir in South Africa has been using music and dance to dismantle myths about Coronavirus. Said choir created a song named *We've Got This* and a video to help those who do not have access to accurate information know what to do in order to prevent the virus from spreading (Thomas, 2020).

Best Practices in America: Caremongering and Portable Wash Sinks

Medical students from across Canada have been working to support health-care professionals as well as offer assistance to vulnerable individuals during the pandemic. They have been doing everything from babysitting children of health-care workers to manning phones at 811 call centers in what they have dubbed *Caremongering* (Dyck, 2020). In Haiti, young scouts have been setting up portable sinks on the streets to draw attention to the pandemic and to allow people to wash their hands more frequently (Marsh, 2020). Launched by the UNFPA-Caribbean Sub-Regional Office under the hashtag #CaribbeanYouthAgainstCOVID19, young people from Caribbean countries have been creating videos in which they share information with people on how to protect themselves, their families, friends, and communities from the pandemic (UNFPA Caribbean, 2020). Approximately 1,500 young people aged between six and nineteen from low-income areas of Argentina have been playing music in the 22-year-old Buenos Aires Children's and Youth Choir. The classes use music along with video to engage children and help create a sense of community at a time of mandated social distancing (Jamal, 2020).

Conclusion and Recommendations

In summary, young people play an important role in combating the pandemic. As active agents, they have been at the forefront of the struggle against pandemic and have gone above and beyond what is expected of them. The strength and skills of young people as health and social workers, researchers, activists, and community volunteers should be trusted and encouraged in order to promote the development and dissemination of best practices.

Kaynakça/References

- Akat, M. & Karataş, K. (2020). Psychological effects of COVID-19 Pandemic on society and its reflections on education. *Turkish Studies*, 15(4), 1-13.
- Brac University (Bracu) (2020, 26 March). *Report on Emergency Response on Covid-19 Epidemic Situation in Bangladesh*. <https://www.bracu.ac.bd/news/report-emergency-response-covid-19-epidemic-situation-bangladesh>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Buijzen, J. (2020, 01 April). *This Man Helps Hundreds of Amsterdam Children with Homework (And Much More)*. <https://nos.nl/collectie/13839/artikel/2329010-deze-man-helpt-honderden-amsterdamse-kinderen-met-huiswerk-en-veel-meer>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Demir, S. & Kale M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre, Covid-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(8), 3445-3470.
- Dyck, D. (2020, 18 March). *Medical Students Form Army of 'Caremongers' during Coronavirus Crisis Social Sharing*. <https://www.cbc.ca/news/canada/edmonton/medical-students-army-caremongers-coronavirus-crisis-1.5500639>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Efuribe, C., Barre-Hemingway, M., Vaghefi, E. & Suleiman, A. B. (2020). Coping with the COVID-19 crisis: A call for youth engagement and the inclusion of young people in matters that affect their lives. *The Journal of Adolescent Health*, 67, 16-17.
- Göksu, Ö. & Kumcağız, H. (2020). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 463-479.
- Green, P. (2020). Risks to children and young people during covid-19 pandemic. *BMJ*, 1-2.
- Harrisberg, K. & Ndhlovu, L. (2020, 23 July). *Armed with Social Media, Zimbabwean Youth Fight Coronavirus 'Infodemic'*. <https://news.trust.org/item/20200723041330-fqvs7>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- International Labour Organization (ILO) (2020). *Global Employment Trends for Youth 2020*. ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_737648.pdf. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Jamal, A. (2020, 31 July). *Can't Stop the Music: Argentine Child Orchestras Play on Amid Coronavirus Lockdown*. <https://www.hindustantimes.com/art-and-culture/can-t-stop-the-music-argentine-child-orchestras-play-on-amid-coronavirus-lockdown/story-S8lU01m2E8qbGpPxi0MQK.html>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Kanem, N. (2020, 12 August). *Youth Leading the Way in COVID-19 Solutions*. <https://arabstates.unfpa.org/en/news/youth-leading-way-covid-19-solutions>. Erişim tarihi: 05.09.2020.
- Karahan, E., Bozan, M. A. & Akçay, A. O. (2020). Sınıf öğretmenliği lisans öğrencilerinin pandemic sürecindeki çevrim içi öğrenme deneyimlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 201-214.
- Kyoung Mi, L. & Jihae, L. (2020, 30 April). *Corona Map Creator Lee Dong-hun*. <http://www.korea.net/NewsFocus/People/view?articleId=184759>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421.
- Lundberg, K. & Junco, R. (2020, 14 July). *Deeply Affected by the Pandemic, Youth are Committed to Helping Others*. <https://circle.tufts.edu/latest-research/deeply-affected-pandemic-youth-are-committed-helping-others>. Erişim tarihi: 02.09.2020.
- Marsh, S. (2020, 25 March). *Haiti's Scouts Set up Mobile Hand Washing Sinks to Ward off Coronavirus*. <https://www.dailymaverick.co.za/article/2020-03-25-haitis-scouts-set-up-mobile-hand-washing-sinks-to-ward-off-coronavirus/>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Obonyo, R. (2020, 01 May). *Youth Key in Fight Against Coronavirus*. <https://blogs.worldbank.org/youth-transforming-africa/youth-key-fight-against-coronavirus>. Erişim tarihi: 05.07.2020.

- One Young World (2020). *Ambassadors Easing Action in Europe on COVID-19*. <https://www.oneyoungworld.com/coronavirus-response-europe>. Erişim tarihi: 07.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020a). *COVID-19: Protecting People and Societies*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126985-nv145m3l96&title=COVID-19-Protecting-people-and-societies. Erişim tarihi: 03.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020b). *How's Life 2020 Measuring Well-Being*. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9870c393-en.pdf?expires=1599561607&id=id&accname=guest&checksum=46505187CFAC6517EC4651730B2417D1>. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020c). *Learning Remotely When Schools Close: How Well Are Students and Schools Prepared? Insights from PISA*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127063-iiwm328658&title=Learning-remotely-when-schools-close. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020d, 13 May). *OECD Unemployment Rate up Sharply in March 2020 with Data for April Pointing to an Unprecedented Rise*. <http://www.oecd.org/sdd/labour-stats/unemployment-rates-oecd-update-may-2020.htm>. Erişim tarihi: 07.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020e, 07 July). *Urgent Action Needed to Stop Jobs Crisis Becoming a Social Crisis*. <https://www.oecd.org/newsroom/urgent-action-needed-to-stop-jobs-crisis-becoming-a-social-crisis.htm>. Erişim tarihi: 10.09.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020f). *Women at the Core of the Fight against COVID-19 Crisis*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127000-awfnqj80me&title=Women-at-the-core-of-the-fight-against-COVID-19-crisis. Erişim tarihi: 03.07.2020.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (2020g). *Youth and Covid-19 Response, Recovery, Resilience*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=134_134356-ud5kox3g26&title=Youth-and-COVID-19-Response-Recovery-and-Resilience. Erişim tarihi: 03.07.2020.
- Öncen, S., Aydın, S. & Molla, E. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde sokağa çıkma sınırlaması olan ve olmayan illerde yaşayan spor bilimleri öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(6), 739-749.
- Ragavan, M. I., Culyba, A. J., Muhammad, F. L. & Miller, E. (2020). Supporting adolescents and young adults exposed to or experiencing violence during the COVID-19 pandemic. *The Journal of Adolescent Health*, 67, 18-20.
- Sarajevskasehara (2020, 28 March). *Šetamo Šapice: Tim Volontera Šeta Kućne Ljubimce Za Vrijeme Ograničenja U Sarajevu*. <https://sarajevskasehara.com/2020/03/setamo-sapice-tim-volontera-seta-kucne-ljubimce-za-vrijeme-ogranicjenja-u-sarajevu/?fbclid=IwAR1A0nvhZu3KgaGckABmSSn5O64kRSPVlwNsejFSShb8A-fe2F1ghk3Q38>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Tasamba, J. (2020, 06 June). *Rwandan Youth Volunteers Helping Fight against COVID-19*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/rwandan-youth-volunteers-helping-fight-against-covid-19/1867456>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- Tekin, E. (2020). COVID-19 kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z Kuşağı üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 1129-1145.
- Thomas, T. (2020, 09 April). *Two Members of South Africa's Ndlovu Youth Choir Discuss Their Hit Song about Preventing the Spread of COVID-19*. <https://assembly.malala.org/stories/ndlovu-youth-choir-coronavirus-song>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- United Nations (UN) (2020a). *5 Things Young People can do to Join the Global #COVID19 Response*.

<https://www.un.org/youthenvoy/2020/03/5-things-young-people-can-do-against-coronavirus/>.
Erişim tarihi: 01.07.2020.

- United Nations (UN) (2020b, 27 April). *Disproportionately Affected Youth must be Central to COVID-19 Pandemic Recovery Plans, Experts Tell Security Council, Stressing Their Key Role as Game-Changers*. <https://www.un.org/press/en/2020/sc14170.doc.htm>. Erişim tarihi: 01.07.2020.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA) (2020, 5 May). *Protecting and Mobilizing Youth in COVID-19 Responses*. <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/un-desa-policy-brief-67-protecting-and-mobilizing-youth-in-covid-19-responses/>. Erişim tarihi: 03.07.2020.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020a). *COVID-19 Impact on Education*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>. Erişim tarihi: 01.09.2020.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020b, 30 June). *Youth, Strategic Partners during the COVID-19 Crisis*. <https://en.unesco.org/news/youth-strategic-partners-during-covid-19-crisis>. Erişim tarihi: 03.07.2020.
- United Nations Population Fund (UNFPA) (2020, 13 August). *Meeting the needs of older people through solidarity, empowerment and data*. <https://www.unfpa.org/news/meeting-needs-older-people-through-solidarity-empowerment-and-data>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- United Nations Population Fund Sub-Regional Office for the Caribbean (UNFPA Caribbean) (2020). *#CaribbeanYouthAgainstCOVID19 and #YouthAgainstCOVID19*. <https://caribbean.unfpa.org/en/videos?page=2> Erişim tarihi: 06.07.2020.
- United Nations Population Fund (UNFPA) & International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) (2020). *COVID-19: Working with and for Young People*. <https://www.unfpa.org/resources/covid-19-working-and-for-young-people#:~:text=It%20begins%20diagnostically%2C%20exploring%20the,with%20and%20for%20young%20people>. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- Wickramanayake, J. (2020, 03 April). *Meet 10 Young People Leading the COVID-19 Response in Their Communities. Africa Renewal*. <https://www.un.org/africarenewal/web-features/coronavirus/meet-10-young-people-leading-covid-19-response-their-communities>. Erişim tarihi: 05.07.2020.
- World Health Organization (WHO) (1948, 07 April). *What is the WHO definition of health?*. <https://www.who.int/about/who-we-are/frequently-asked-questions>. Erişim tarihi: 06.07.2020.
- World Health Organization (WHO) (2020, 15 February). *WHO Director-General/Speeches/Detail/Munich Security Conference*. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/munich-security-conference>. Erişim tarihi: 06.07.2020.
- Women Deliver (2020). *10 Ways Young People Are Leading the Way Against COVID-19*. <https://womendeliver.org/2020/10-ways-young-people-are-leading-the-way-against-covid-19/>. Erişim tarihi: 06.07.2020.
- World Economic Forum (WEF) (2020). *How Young People Can Help Respond to The Coronavirus Outbreak*. <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/coronavirus-global-shapers-young-people-response/>. Erişim tarihi: 10.07.2020.
- Yeu (Youth for exchange and understanding), (2020, 29 April). *Armenian Progressive Youth (APY) Responds to Covid-19 Outbreak in Armenia*. <http://www.yeu-international.org/en/publications/newsmail/news/armenian-progressive-youth-apy-responds-to-covid-19-outbreak-in-armenia>. Erişim tarihi: 05.07.2020.

Copyright © 2021 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Eylül 2021 • 9 (Özel Sayı) • 126-141

ISSN 2791-8157
Başvuru | 17 Şubat 2021
Kabul | 24 Eylül 2021

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir İnceleme*

Sümevra Çizmeci**

Esra Karabağ Köse***

Öz

Araştırmanın temel amacı, Covid 19 salgını ile birlikte öğretmenler için zorunlu bir mesleki beceriye dönüşen yeni medya okuryazarlığını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 2019- 2020 eğitim-öğretim yılında, İstanbul'da görev yapan 620 öğretmen oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında *Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği*, analizinde ise betimsel istatistikler, ANOVA ve t-testi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, kadın öğretmenlerin medya okuryazarlığı becerilerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu ve kıdem yılı arttıkça öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Öğretmen Yeterlikleri, Yeni Medya Okuryazarlığı.

* Çalışma, ikinci yazar danışmanlığında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde birinci yazar tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, sumeyracizmeci@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0005-5928

*** Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, esrakarabag@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1367-7793

Abstract

This study aims to investigate new media literacy—a professional skill that has become mandatory for teachers in the wake of the Covid 19 pandemic. A descriptive survey model was used in the research. The research sample consists of 620 teachers working in Istanbul during the 2019–2020 academic year. The New Media Literacy Scale was used to collect data, which were then analyzed using descriptive statistics, an ANOVA, and a t-test. The research findings demonstrate that female teachers have more highly developed media literacy skills than their male counterparts, and that teachers' new media literacy levels decrease with age.

Keywords: Distance Education, Teacher Competencies, New Media Literacy.

Giriş

Yeni Koronavirüs salgını (Covid 19), tüm dünyada, sağlıktan ekonomiye, sosyal hayattan eğitime kadar toplum yaşamı üzerinde önemli etkiler oluşturmuştur. Salgın ile birlikte; aile hayatı, iş yaşamı, sosyal yaşam ve eğitim gibi pek çok alanda yeni normal olarak tanımlanan radikal değişikliklere gidilmiştir (WHO, 2020). Doğası gereği etkileşimsel bir süreç olan eğitim süreci, değişen sosyal hayatın ve sosyal mesafe zorunluluğunun etkilediği en önemli alanlardan birisi olmuştur. Bilişim teknolojilerinin eğitimde yaygınlaşması ile birlikte uzun süredir eğitim uygulamalarında dikkat çekici bir gelişme gösteren uzaktan eğitim olgusu, salgınla birlikte mecburi bir uygulamaya dönüşmüştür (Carrillo ve Flores, 2020). Türkiye’de 2020 yılı Mart ayından itibaren okul öncesi eğitimden yükseköğretim kademesine kadar tüm seviyelerde, internet ve TV kanalları vasıtasıyla, acil ve geçici olmak kaydıyla, tam zamanlı uzaktan eğitime geçilmiştir. Takiben, 2021-2022 eğitim öğretim yılı seyreltilmiş ve kademeli olarak yüz yüze eğitimle başlamış, hibrit eğitim modeli ile hem uzaktan hem yüz yüze olacak şekilde devam etmiş fakat artan Covid-19 vakalarından dolayı kısa sürede tekrar tam zamanlı uzaktan eğitime geri dönmüştür. Okullarda eğitim öğretim faaliyetleri zaman zaman yüz yüze zaman zaman uzaktan eğitim şeklinde düzensiz biçimde yönetilmek durumunda kalmıştır. Bu tür salgınların ortaya koyacağı belirsizliklerle başa çıkma becerisi eğitim sistemi ve okullar için bir gereklilik haline gelmiş ve paydaşlar için yeni öğrenme fırsatları da oluşturmuştur.

Eğitimin tümüyle uzaktan yürütülmesi zorunluluğu, alt yapı yetersizliği, öğrencilerin teknolojiye erişim imkânları, insan kaynağı yeterlilikleri, idari sorunlar gibi birçok sorunu beraberinde getirmiştir (Can, 2020; Morgan, 2020; Sezgin ve Fırat, 2020; Sayan, 2020). İnsan kaynağı yeterlilikleri çerçevesinde, uzaktan eğitim sürecinde en önemli sorun alanlarından birisini de öğretmenlerin bilgi, medya ve teknoloji becerileri

oluşturmaktadır. 21. Yüzyıl temel becerileri arasında sayılan bu becerilerin (Soffel, 2016) özellikle orta ve yaşlı kuşak öğretmenler açısından zorlu bir meydan okuma olduğu söylenebilir. Bu bağlamda mevcut çalışma, özellikle salgın sürecinde zorunlu uzaktan eğitim uygulamaları ile birlikte öğretmenler için de zorunlu bir mesleki beceriye dönüşen yeni medya okuryazarlığı becerilerine odaklanmaktadır.

Yeni medya, internet aracılığıyla içerik oluşturmak, geliştirmek ve dijital araçlar aracılığıyla bilgi paylaşmak amaçlı bir iletişim sistemini ifade etmektedir (Udoudo ve Ojo, 2016). Timisi'ye (2016) göre yeni medya, cep telefonu, bilgisayar ya da bir başka aygıtla ulaşılan; kendini sürekli genişleten ve dönüştüren ağ sistemleridir. Binark'a (2007) göre yeni medya teknolojilerini, geleneksel medyadan ayıran en önemli özellikler "etkileşimli" ve "multimedya" özelliklerine sahip olmasıdır. Etkileşimli olma özelliği, geleneksel medyadan farklı olarak, yeni medya kullanıcılarının interaktif ve üretken olmalarını gerektirmektedir. Yeni medya, geleneksel medyanın sanal hali olmanın ötesinde web 2.0 ve web 3.0 teknolojilerinin de yardımı ile insanları medyanın hem bir parçası hem de kişisel bir nesnesi haline getirmektedir.

Medyanın insana sunduğu fırsatlar ve getirdiği risklerle ilgili becerileri çerçeveleyen medya okuryazarlığı, yeni medya ile birlikte mahiyet değiştirmektedir. Park'a (2012) göre, medya okuryazarlığı yalnızca medyanın insanlara sunduğu metinleri anlamlandırmayı amaçlarken yeni medya okuryazarlığının insanlara kendi ürünlerini üretme ve daha etkin olma fırsatı sağladığı görülmektedir. Medya okuryazarlığı, yalnızca medyanın kötü yanlarından korunmak için değil, aynı zamanda medyanın üretkenliğinden faydalanmak için de önemlidir (Vergili, 2020). Koç ve Barut (2016), kişilerin dijital okuryazarlık becerileri olmadan, yalnızca teknolojik aletlere sahip olarak bilgiye ulaşamayacaklarını belirtmişlerdir. Eğitimin internet tabanlı ilerlemesi başta bilgiye ulaşmada rehberlik eden öğretmenler olmak üzere tüm eğitim paydaşlarının dijital medyayı doğru anlamasını gerektirmektedir. Dönüşen medya ortamları karşısında daha bilinçli ve yeni iletişim teknolojilerini iyi bir şekilde kullanabilen bireylere ihtiyaç duyulmaktadır (Karaduman, 2019). Sürekli değişen dijital çağda bireyin kendisini güncelleyememesi, medya okuryazarlığı seviyesini düşürecek ve bireyin kontrolünün medyanın eline geçmesi ile sonuçlanacaktır (Şahin, 2018). Dolayısıyla medya okuryazarlığı becerilerinin, bilgi çağında bireysel özgürlüğün temelini oluşturduğu söylenebilir. Bu bağlamda, medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması öğrencilerin hayata hazırlanmasında, eğitim sisteminin ve öğretmenlerin temel sorumlulukları arasında kabul edilmektedir. Medya okuryazarlığı dersi, 2000'li yıllarda başlayan çalışmalar neticesinde 2006 yılında ilköğretim düzeyinde seçmeli ders olarak müfredata girmiştir (RTÜK, 2016).

Bilişim teknolojileri ile ilgili becerilerin öğretmenler için mesleki formasyonun bir parçası haline gelmeye başlaması, 30 yılı aşan ve artık eski sayılabilecek bir geçmişe sahiptir.

Benzeri şekilde uzaktan eğitim uygulamaları da internetin yaygınlaşması ile birlikte 2000'li yıllardan itibaren giderek yaygınlaşan bir eğilim göstermektedir. Bu çerçevede öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler de değişen teknolojilere paralel biçimde sürekli farklılaşmaktadır. Yeni nesil öğretmenlerin yeni bilgi ve teknolojilere uygun olarak eğitilmeleri, 21. yy bilgi ve becerilerine hâkim olmaları, dijital ortam materyallerini etkili ve etkin kullanmaları, yeni medyayı doğru anlayıp anlatabilmek ve onun üretkenliğinden faydalanabilmek için öğretmenlerin yeni medya okuryazarı olmaları önemlidir (Arslan, 2020; Flores ve Gago, 2020; Kalemkuş, 2020; Posos Devrani, 2020; Yalçın, 2018). Çevrimiçi platformların fayda sağlaması için öğretmenlerin internet teknolojilerine adapte olmaları gerekmektedir (Yamamoto ve Altun, 2020). Bununla birlikte salgın dönemindeki eğitim tecrübesi, öğretmenlerin ve öğrencilerin teknolojiyi anlama ve kullanmada bazı zorluklar yaşayabildiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Ali, 2020; Alipio, 2020). Salgın süreci, dünyada ve Türkiye'de eğitim sistemlerinin eğitimin sürekliliğini devam ettirebilmek için yeterince hazırlıklı olmadığını göstermiştir (Bozkurt ve Sharma, 2020).

Yeni medya platformlarının öğrenci, öğretmen ve veli iletişim ve etkileşimine başka bir format kazandırdığı günümüzde, eğitimin tümüyle uzaktan yapıldığı salgın dönemi bu becerilere olan ihtiyacı acil ve zorunlu hale getirmiştir. Covid 19 salgını sürecinde eğitimin dijitalleşme zorunluluğu (Telli ve A2020; Bozkurt, 2020; Nayır ve Sarı, 2020) öğretmenlerin medya okuryazarlığı becerilerinin, özellikle fonksiyonel üretim ve eleştirel üretim bağlamında temel bir mesleki beceri haline gelmesi sonucunu doğurmuştur. İlgili alan yazın incelendiğinde, öğretmenlerin medya ve yeni medya okuryazarlığı (Çakmak, 2019; Koçak, 2019; Vergili, 2020) ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu; daha çok özel eğitim (Sarı ve Pürsün, 2017), okul öncesi (Kadan ve Aral, 2018), ilköğretim (Görmez, 2014; Hopurcuoğlu ve Akaydın, 2016), lise (Aybek ve Demir, 2014) ve üniversite (Karaman, 2010; Atmaca, 2016; Benzer, 2020) öğrencilerinin ve öğretmen adaylarının (Aslan ve Tuncer Basel, 2017; Deveci ve Çengelci, 2008; Karaman, 2016) medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Özellikle eğitim alanındaki pek çok reform girişiminin sahanın gerçeklikleri ile uyumsuz politika ve uygulamalar nedeniyle akamete uğradığı bilinmektedir (Ayvacı, Bakırcı ve Başak, 2014; Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020; Cemaloğlu ve Daşçı Sönmez, 2021ba). Özellikle salgın sürecinde bir kriz yönetimine dönüşen uzaktan eğitimin doğru yönetimi ve bu alandaki politikaların gerçekçi olabilmesi, alandaki insan kaynağının gerçekçi ve doğru analizi ile mümkün olabilecektir. Dolayısı ile mevcut çalışmanın, sahadaki durumun doğru bir fotoğrafını sunarak, bilişim teknolojileri temelli uzaktan eğitim politikalarının reel bir zeminde inşa edilmesinde, politika yapıcılar ve uygulayıcılar açısından önemli çıkarımlar ortaya koyabileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu çerçevede; öğretmenlerin medya okuryazarlığı düzeyleri nedir? ve öğretmenlerin medya okuryazarlığı düzeyleri; cinsiyet, eğitim durumu, kıdem, branş, okul türü ve okulun sosyoekonomik düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır? sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem

Bu araştırma, nicel araştırma modellerinden betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da mevcut var olan bir durumu olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan bir modeldir (Karasar, 2000). Araştırmada yeni medya okuryazarlığı bağımlı değişken; cinsiyet, eğitim durumu, kıdem, branş, okul türü, sosyoekonomik düzey ise bağımsız değişkendir.

Evren ve Örneklem

İlk aşamada Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün (2017) hazırlamış olduğu ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik indeksi araştırmasından (SEGE) alınan bilgiler doğrultusunda İstanbul'daki ilçeler sosyoekonomik düzeylerine göre kümelenmiştir. Anketi uygulamak için İstanbul'da bulunan 39 ilçe arasında sosyoekonomik gelişmişlik sırasına göre 3. sırada bulunan Kadıköy, 21. sırada bulunan Pendik ve 37.sırada bulunan Sultanbeyli ilçeleri seçilmiştir. İlçeler içinde mahalleler arası farklılıkların ilçenin genel sosyoekonomik düzeyi ile paralellik göstereceği varsayılmıştır. Araştırma evrenini, 2019- 2020 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ili Pendik, Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinde bulunan okullarda görev yapan 15.177 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 7644'ü Pendik, 4395'i Kadıköy ve 3138'i Sultanbeyli'de görev yapmaktadır. Araştırmada Pendik'ten 210, Kadıköy'den 207 ve Sultanbeyli'den 203 öğretmene anket uygulanmıştır. Örneklem seçiminde küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Küme örnekleme, özellikle örnekleme girmesi gereken birimlerin listelenmesinin zor olduğu durumlarda, benzerlik gösteren birimler bir araya getirilerek kümeler oluşturulmasıyla belirlenir (Balci 2001). Araştırmanın örneklemini, küme örnekleme yöntemi ile belirlenen alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeylerdeki üç farklı ilçeden tesadüfi olarak seçilen öğretmenler oluşturmuştur. Bu çerçevede araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan 620 öğretmene ölçek uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	Erkek	258	41.6
	Kadın	362	58.4
Eğitim Durumu	Lisans	565	91.1
	Lisansüstü	55	8.9
Kıdem	1-5 Yıl	111	17.9
	6-10 Yıl	184	29.6
	11-15 Yıl	160	25.8
	16-20 Yıl	117	18.8
	21 Yıl ve Üstü	48	7.7
Okul Türü	İlkokul	88	14.1
	Ortaokul	181	29.1
	İmam Hatip Ort.	194	31.2
	Anadolu Lisesi	65	10.4
	İmam Hatip Lisesi	67	10.8
	Meslek Lisesi	23	3.7
	Diğer	2	0.3
Sosyoekonomik Düzey	Alt	170	27.4
	Orta	334	53.8
	Üst	116	18.7
Branş	Fen Bilimleri	203	32.7
	Sosyal Bilimler	330	53.2
	Sınıf Öğretmenliği	87	14.0

Araştırmaya 1-5 yıl kıdeme sahip 40, 6-10 yıl kıdeme sahip 77, 11-15 yıl kıdeme sahip 66, 16-20 yıl kıdeme sahip 54, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip 21 erkek öğretmen; 1-5 yıl kıdeme sahip 71, 6-10 yıl kıdeme sahip 107, 11-15 yıl kıdeme sahip 94, 16-20 yıl kıdeme sahip 63, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip 27 kadın öğretmen katılmıştır. Eğitim durumu lisansüstü olan öğretmenlerin 20'si erkek, 35'i kadındır.

Ölçme Aracı

Çalışmada Koç ve Barut (2016) tarafından geliştirilen ve 35 sorudan oluşan *Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği (YMO)* kullanılmıştır. Ölçek, fonksiyonel tüketim, eleştirel tüketim, fonksiyonel üretim ve eleştirel üretim olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin dört faktörlü yapısı ile ilgili geçerlilik çalışması, ölçeğin güçlü bir model uyumuna sahip olduğunu göstermektedir ($\chi^2/df=2.35$, RMSEA=.05, GFI=0.89, CFI=.98 ve NFI=.97.) Ayrıca ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık değerleri de .85 ile .93 arasında bulunmuştur (Koc ve Barut, 2016). Mevcut çalışma için ölçeğin güvenilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla Cronbach-Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach-Alfa katsayıları; “fonksiyonel tüketim” boyutu için .95, “eleştirel tüketim” boyutu için .98, “fonksiyonel üretim” boyutu için .96 ve “eleştirel üretim” boyutu için .93 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin mevcut çalışmanın örneklemini için uygun bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler için dağılımların normal dağılım gösterme durumunu incelemek üzere değişkenlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin, yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin cinsiyete ve eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacı ile t-testi; yeni medya okuryazarlığı düzeyleri ile kıdem, okul türü, sosyoekonomik düzey ve branş değişkenleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak .05 değeri esas alınmıştır. Anlamlı fark çıkan gruplarda farkı tanımlayabilmek amacı ile Tukey testi yapılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya ait betimsel bulgularda alt boyutlara ilişkin ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Yeni Medya Okuryazarlığı Düzeyleri

	N	\bar{X}	SS	Basıklık	Çarpıklık
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	620	3.84	.95	-.42	-.75
1. Fonksiyonel Tüketim	620	4.17	.83	.05	-.89
2. Eleştirel Tüketim	620	3.95	1.05	.03	-.99
3. Fonksiyonel Üretim	620	3.72	1.14	-.52	-.76
4. Eleştirel Üretim	620	3.58	1.00	-1.10	-.24

Tablo 2’ye göre, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin en yüksek olduğu alt boyutun fonksiyonel tüketim alt boyutu, en düşük olduğu alt boyutun ise eleştirel üretim alt boyutu olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan t-testi sonuçları Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. YMO ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Durumu

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p																																									
Yeni Medya Okuryazarlığı	Erkek	258	3.58	1.072	-5.98	.000																																									
	Kadın	362	4.04	.821			1. Fonksiyonel Tüketim	Erkek	258	3.97	.940	-5.34	.000	Kadın	362	4.33	.723	2. Eleştirel Tüketim	Erkek	258	3.63	1.195	-6.30	.000	Kadın	362	4.19	.877	3. Fonksiyonel Üretim	Erkek	258	3.42	1.284	-5.88	.000	Kadın	362	3.95	.975	4. Eleştirel Üretim	Erkek	258	3.37	1.053	-4.52	.000	Kadın
1. Fonksiyonel Tüketim	Erkek	258	3.97	.940	-5.34	.000																																									
	Kadın	362	4.33	.723			2. Eleştirel Tüketim	Erkek	258	3.63	1.195	-6.30	.000	Kadın	362	4.19	.877	3. Fonksiyonel Üretim	Erkek	258	3.42	1.284	-5.88	.000	Kadın	362	3.95	.975	4. Eleştirel Üretim	Erkek	258	3.37	1.053	-4.52	.000	Kadın	362	3.73	.933								
2. Eleştirel Tüketim	Erkek	258	3.63	1.195	-6.30	.000																																									
	Kadın	362	4.19	.877			3. Fonksiyonel Üretim	Erkek	258	3.42	1.284	-5.88	.000	Kadın	362	3.95	.975	4. Eleştirel Üretim	Erkek	258	3.37	1.053	-4.52	.000	Kadın	362	3.73	.933																			
3. Fonksiyonel Üretim	Erkek	258	3.42	1.284	-5.88	.000																																									
	Kadın	362	3.95	.975			4. Eleştirel Üretim	Erkek	258	3.37	1.053	-4.52	.000	Kadın	362	3.73	.933																														
4. Eleştirel Üretim	Erkek	258	3.37	1.053	-4.52	.000																																									
	Kadın	362	3.73	.933																																											

* p<.01

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeyleri karşılaştırıldığında kadın öğretmenlerin ($\bar{X}=4.04$) ve erkek öğretmenlere ($\bar{X}=3.58$) göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde, yeni medya okuryazarlığı ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Tüm alt faktörler açısından kadın öğretmenlerin ortalamalarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, yalnızca fonksiyonel tüketim boyutunda erkek ve kadın öğretmenler arasındaki farkın azaldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan t-testi sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. YMO ve Alt Boyutlarının Eğitim Durumuna Göre Farklılık Durumu

	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS	sd	t	p																																												
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	Lisans	565	3.80	.97	90	-6.30	.000																																												
	Lisansüstü	55	4.33	.55				1.Fonksiyonel Tüketim	Lisans	565	4.14	.85	85	-5.18	.001	Lisansüstü	55	4.55	.52	2. Eleştirel Tüketim	Lisans	565	3.90	1.08	111	-6.73	.000	Lisansüstü	55	4.45	.50	3. Fonksiyonel Üretim	Lisans	565	3.67	1.16	88	-6.08	.000	Lisansüstü	55	4.30	.68	4. Eleştirel Üretim	Lisans	565	3.53	1.00	70	-4.63	.004
1.Fonksiyonel Tüketim	Lisans	565	4.14	.85	85	-5.18	.001																																												
	Lisansüstü	55	4.55	.52				2. Eleştirel Tüketim	Lisans	565	3.90	1.08	111	-6.73	.000	Lisansüstü	55	4.45	.50	3. Fonksiyonel Üretim	Lisans	565	3.67	1.16	88	-6.08	.000	Lisansüstü	55	4.30	.68	4. Eleştirel Üretim	Lisans	565	3.53	1.00	70	-4.63	.004	Lisansüstü	55	4.08	.81								
2. Eleştirel Tüketim	Lisans	565	3.90	1.08	111	-6.73	.000																																												
	Lisansüstü	55	4.45	.50				3. Fonksiyonel Üretim	Lisans	565	3.67	1.16	88	-6.08	.000	Lisansüstü	55	4.30	.68	4. Eleştirel Üretim	Lisans	565	3.53	1.00	70	-4.63	.004	Lisansüstü	55	4.08	.81																				
3. Fonksiyonel Üretim	Lisans	565	3.67	1.16	88	-6.08	.000																																												
	Lisansüstü	55	4.30	.68				4. Eleştirel Üretim	Lisans	565	3.53	1.00	70	-4.63	.004	Lisansüstü	55	4.08	.81																																
4. Eleştirel Üretim	Lisans	565	3.53	1.00	70	-4.63	.004																																												
	Lisansüstü	55	4.08	.81																																															

* p<.05

Tablo incelendiğinde, yeni medya okuryazarlığı ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı ve tüm alt faktörler açısından lisansüstü eğitim almış olan öğretmenlerin ortalamalarının, lisans mezunu öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin eğitim seviyesi arttıkça yeni medya okuryazarlığının da arttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Özellikle yeni medya okuryazarlığının üretim boyutlarının ortalamalarının, tüketim boyutlarına göre daha düşük olması üretimin gerektirdiği teknik beceriler bakımından gelişim ihtiyacına işaret etmektedir.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. YMO ve Alt Boyutlarının Kıdeme Göre Farklılık Durumu

Gruplar	N	\bar{X}	SS	f	Anlamlı Fark	p
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	1-5 Yıl	111	4.48	45.52	K2-K3-K4-K5	.000
	6-10 Yıl	184	4.14		K1-K3-K4-K5	
	11-15 Yıl	160	3.72		K1-K2-K4-K5	
	16-20 Yıl	117	3.21		K1-K2-K3	
	21 Yıl ve Üzeri	48	3.20		K1-K2-K3	

	1-5 Yıl	111	4.61		K2-K3-K4-K5	
	6-10 Yıl	184	4.40		K1-K3-K4-K5	
1. Fonksiyonel Tüketim	11-15 Yıl	160	4.13	31.23	K1-K2-K4-K5	.000
	16-20 Yıl	117	3.67		K1-K2-K3-K5	
	21 Yıl ve Üzeri	48	3.66		K1-K2-K3-K4	
	1-5 Yıl	111	4.54		K2-K3-K4-K5	
	6-10 Yıl	184	4.22		K1-K3-K4-K5	
2. Eleştirel Tüketim	11-15 Yıl	160	3.80	28.25	K2-K4-K5	.000
	16-20 Yıl	117	3.32		K2-K3-K5	
	21 Yıl ve Üzeri	48	3.60		K1-K2-K3-K4	
	1-5 Yıl	111	4.54		K2-K3-K4-K5	
	6-10 Yıl	184	4.09		K1-K3-K4-K5	
3. Fonksiyonel Üretim	11-15 Yıl	160	3.58	54.67	K1-K2-K4-K5	.000
	16-20 Yıl	117	2.94		K1-K2-K3-K5	
	21 Yıl ve Üzeri	48	2.82		K1-K2-K3-K4	
	1-5 Yıl	111	4.28		K2- K4-K5	
	6-10 Yıl	184	3.89		K1-K4-K5	
4. Eleştirel Üretim	11-15 Yıl	160	3.45	53.41	K1-K2-K4-K5	.000
	16-20 Yıl	117	2.95		K1-K2-K3-K5	
	21 Yıl ve Üzeri	48	2.70		K1-K2-K3-K4	

* p<.05

** K1:1-5 Yıl, K2:6-10 Yıl, K3:11-15 Yıl, K4:16-20 Yıl, K5:21 Yıl ve Üzeri

Tablo 5'e göre, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeyleri ölçek genelinde karşılaştırıldığında en yüksek ortalamanın "1-5 yıl" kıdeme sahip öğretmenlerde ($\bar{X}=4.48$) olduğu görülmektedir. Bunu "6-10 yıl" ($\bar{X}=4.14$), "11-15 yıl" ($\bar{X}=3.72$), "16-20 yıl" ($\bar{X}=3.21$) kıdeme sahip öğretmenler izlemekte ve en düşük ortalamanın ise "21 yıl ve üzeri" ($\bar{X}=3.20$) kıdeme sahip öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin YMO düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve tüm alt boyutlarda gruplar arasında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($F(4-615)=45.525$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi yapılmıştır. Bulgular, YMO ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin

kıdem yılı değişkenine göre negatif yönde anlamlı farklılaştığını göstermektedir. Bu durum kıdem yılı arttıkça öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin azaldığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin okul türü değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. YMO ve Alt Boyutların Okul Türüne Göre Farklılık Durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	SS	f	Anlamlı Fark	p
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	İlkokul	90	3.74	.94	.687	-	.582
	Ortaokul	375	3.87	.98			
	Lise	157	3.84	.90			
1. Fonksiyonel Tüketim	İlkokul	90	4.07	.82	.775	-	.875
	Ortaokul	375	4.20	.84			
	Lise	157	4.17	.82			
2. Eleştirel Tüketim	İlkokul	90	3.96	.95	.013	-	.281
	Ortaokul	375	3.95	1.09			
	Lise	157	3.96	1.02			
3. Fonksiyonel Üretim	İlkokul	90	3.55	1.19	1.617	-	.254
	Ortaokul	375	3.78	1.17			
	Lise	157	3.68	1.03			
4. Eleştirel Üretim	İlkokul	90	3.39	1.04	1.872	-	.262
	Ortaokul	375	3.62	1.01			
	Lise	157	3.58	.93			

* p<.05

Tablo 6'ya göre, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeyleri ölçek genelinde karşılaştırıldığında en yüksek ortalamanın ortaokulda görev yapan öğretmenlerde (\bar{X} =3.87), en düşük ortalamanın ise ilkokulda görev yapan öğretmenlerde (\bar{X} =3.74) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı hesaplanmıştır (F(6-613)=1.138, p>.05). Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı ile görev yaptıkları okul türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 7de sunulmaktadır.

Tablo 7. YMO ve Alt Boyutlarının Sosyoekonomik Duruma Göre Farklılık Durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	SS	f	Anlamlı Fark	p
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	Alt	170	4.34	.58	47.29	S2-S3	.000
	Orta	334	3.77	.94			
	Üst	116	3.32	1.10			
1. Fonksiyonel Tüketim	Alt	170	4.56	.56	30.67	S2-S3	.000
	Orta	334	4.09	.82			
	Üst	116	3.85	1.00			
2. Eleştirel Tüketim	Alt	170	4.54	.56	48.68	S2-S3	.000
	Orta	334	3.82	1.02			
	Üst	116	3.45	1.28			
3. Fonksiyonel Üretim	Alt	170	4.32	.70	52.04	S2-S3	.000
	Orta	334	3.66	1.11			
	Üst	116	3.04	1.29			
4. Eleştirel Üretim	Alt	170	3.98	.85	37.28	S2-S3	.000
	Orta	334	3.57	.96			
	Üst	116	3.00	1.01			

* p<.05 **S1:Alt, S2:Orta, S3:Üst

Tablo 7'ye göre öğretmenlerin YMO düzeyleri karşılaştırıldığında, alt sosyoekonomik seviyede olan okullarda görev yapan öğretmenlerin orta ve üst sosyoekonomik seviyede olan okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin YMO düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık hesaplanmıştır ($F(2-617)=47.293$, $p<.05$). Bulgular, YMO ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi yapılmıştır. YMO'nun alt boyutları düzeyinde değerlendirme yapıldığında yalnızca fonksiyonel tüketim alt boyutunda "Orta" ve "Üst"

sosyoekonomik düzeyinde olan okullarda görev yapan öğretmenler arasındaki ilişkinin anlamlı bulunmadığı, onun dışında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin görev yaptığı okulların sosyoekonomik seviyesi yükseldikçe YMO düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Bu bulgu üzerine, hizmet puanı yüksek olan kıdemli öğretmenlerin sosyoekonomik yönden daha iyi okullarda yoğunlaşmış olabileceği düşüncesi ile kıdem yılı kontrol edilerek, gerekli varsayımların da test edilmesi ile ANCOVA analizi yapılmıştır. ANCOVA sonuçları Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Kıdem Yılına Göre Düzeltilmiş YMO Düzeylerinin Sosyoekonomik Düzeye Göre ANCOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kıdem	18.147	1	18.147	42.951	.000
Sosyoekonomik Düzey	11.482	2	5.741	13.587	.000
Hata	208.302	493	.423		
Toplam	249.318	496			

ANCOVA sonuçlarına göre, farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullarda görev yapan öğretmenlerin kıdem yıllarına göre düzeltilmiş YMO düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur [$F(2-493)=13.59, p<.01$]. Buna göre sosyoekonomik düzeyin YMO ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı düzeylerinin branş değişkenine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9. YMO ve Alt Boyutlarının Branşa Göre Farklılık Durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	SS	f	Anlamlı Fark	p
Yeni Medya Okuryazarlığı (Tüm Ölçek)	Fen Bilimleri	203	4.21	.81	1.50	-	.22
	Sosyal Bilimler	330	4.19	.85			
	Sınıf Öğretmenliği	87	4.02	.80			
1. Fonksiyonel Tüketim	Fen Bilimleri	203	3.92	1.07	1.70	-	.18
	Sosyal Bilimler	330	3.98	1.07			
	Sınıf Öğretmenliği	87	3.90	0.92			
2. Eleştirel Tüketim	Fen Bilimleri	203	3.80	1.13	.33	-	.71
	Sosyal Bilimler	330	3.74	1.13			
	Sınıf Öğretmenliği	87	3.50	1.17			

	Fen Bilimleri	203	3.66	.98			
3. Fonksiyonel Üretim	Sosyal Bilimler	330	3.59	.99	2.18	-	.11
	Sınıf Öğretmenliği	87	3.33	1.01			
	Fen Bilimleri	203	3.88	.96		B3	
4. Eleştirel Üretim	Sosyal Bilimler	330	3.86	.96	3.46	-	.03
	Sınıf Öğretmenliği	87	3.68	0.91		B1	

* p<.05 ** B1:Fen Bilimleri, B2:Sosyal Bilimler, B3:Sınıf Öğretmenliği

Tablo 9'a göre öğretmenlerin YMO düzeyleri ölçek genelinde karşılaştırıldığında, en yüksek ortalamanın fen bilimleri branşındaki öğretmenlerde ($X\bar{X}=3.88$) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin YMO düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda ölçek genelinde ($p>.05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı, yalnızca eleştirel üretim boyutunda ($F(2-617)= 1.509$, $p<.05$) istatistiksel anlamlı bir fark olduğu hesaplanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi yapılmıştır. YMO'nun eleştirel üretim alt boyutu düzeyinde değerlendirme yapıldığında fen bilimleri ile sınıf öğretmenliği branşındaki öğretmenler arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler

Bu araştırmada, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığının cinsiyet, eğitim durumu, kıdem, branş, okul türü, okulun sosyoekonomik düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Araştırma bulguları, yeni medya okuryazarlığı bağlamında öğretmenlerin daha çok fonksiyonel tüketim boyutunda yüksek ortalamalar gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Fonksiyonel üretim ve özellikle de eleştirel üretim öğretmenlerin en düşük ortalamalara sahip olduğu alanlar olarak belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin yeni medyada üretken kimliklerinden çok tüketici olarak öne çıktıkları söylenebilir. Gelişen teknoloji, özellikle uzaktan eğitim süreçleriyle aktif kullanılmaya başlanan mobil cihazlar ve her geçen gün daha kolay erişim imkanı sunan internetin kullanım ağının genişlemesi, yeni medya okuryazarlığını doğal olarak artırmaktadır. Bununla birlikte fonksiyonel ve eleştirel üretim daha üst düzey beceriler gerektirebilmektedir. Bu bağlamda gerekli teknik becerilerin öğretmenlere kazandırılması için hizmetöncesi ve hizmetçi düzeyde eğitim tedbirlerinin alınması gerekmektedir.

Araştırmaya göre, yeni medya okuryazarlığı ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir. Tüm alt faktörler açısından kadın öğretmenlerin ortalamalarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Budden, Anthony, Budden ve Jones (2007) üniversite öğrencileri

üzerinde yapmış oldukları çalışmada kız öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Vergili (2020) ise erkek öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin medya okuryazarlıklarının cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da yapılmıştır (Çakmak, 2019; Sarsar ve Engin, 2015).

Araştırmaya göre, yeni medya okuryazarlığı ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir. Tüm alt faktörler açısından eğitim durumu lisansüstü olan öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı ortalamalarının, eğitim durumu lisans olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Korkmaz (2020) ve Öçal (2017) gibi araştırmacılar da lisansüstü eğitim almanın dijital okuryazarlık bağlamında anlamlı fark oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Lisansüstü eğitim sürecinde öğretmenlerin kaynak taramasından, verilerin toplanması ve analizine kadar çeşitli bilgisayar programlarını yetkin şekilde kullanabilmeleri için teknolojik altyapılarının güçlü olması beklenmektedir. Bu durum lisansüstü eğitim almış olan öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı ortalamalarının yüksek çıkmasını sağlamış olabilir.

Araştırmaya göre, yeni medya okuryazarlığı ve tüm alt boyutları açısından katılımcı görüşlerinin kıdem yılı değişkenine göre anlamlı farklılaştığını göstermektedir. “1-5 yıl” kıdeme sahip öğretmenlerin tüm alt boyutlarda ortalamaları diğer kıdem yılına sahip öğretmenlere göre daha yüksek olduğu ve kıdem yılı arttıkça yeni medya okuryazarlığı ortalamalarının azaldığı görülmektedir. Vergili (2020) de öğretmenlerin yaş ve kıdemleri arttıkça yeni medya okuryazarlıklarının azaldığını ifade etmiştir. Korkmaz (2020), sınıf öğretmenlerinin kıdem yıllarının arttıkça dijital okuryazarlıklarının düştüğünü ifade etmiştir. Genel medya okuryazarlığına ilişkin çalışmalar ise öğretmenlerin medya okuryazarlıklarının yaş ve kıdem yılına göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır (Çakmak, 2019). Dolayısıyla kıdem değişkeninin özellikle yeni medya bağlamında daha önemli bir hale geldiği, öğretmenlerin kıdem yılı ve dolayısıyla yaşları arttıkça teknolojiye karşı olan ilgilerinin azaldığı ve sürekli yenileşmekte olan dijital medyayı takip etmekte zorlandıkları ve bu çerçevede özellikle kıdemli öğretmenler için destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Araştırmaya göre, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığının tüm alt boyutları açısından öğretmenlerin görev yaptığı okullardaki öğrencilerin sosyoekonomik düzeyi değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir. Tüm ölçek ve alt boyutlarında “Alt” sosyoekonomik seviyesinde yeni medya okuryazarlığı ortalamalarının en yüksek olduğu görülmüştür. Sosyoekonomik seviyesi düşük bölgelerde çalışan öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı seviyesinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu ilginç bulgu üzerinde ailelerin çocukları üzerinde medya kullanımı konusunda daha bilinçli davranmalarının ve yeni medya

kullanımının daha kontrollü olmasının etkisini incelemek üzere daha ileri araştırmalar yürütülmelidir.

Araştırmaya göre, öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Karaman (2016) öğretmen adaylarını incelediği çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin medya okuryazarlığının sınıf, ilköğretim matematik ve fen bilgisi öğretmenliği okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu; ayrıca Türkçe öğretmenliği okuyan öğrencilerin, ilköğretim matematik öğretmenliği okuyan öğrencilerden daha yüksek medya okuryazarlığına sahip olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilik aşamasında görülen bu farkın mesleki süreçlerde azalması, mesleki icra biçimlerinin öğretmenleri tekdüze bir hale getirdiği şeklinde yorumlanabilir. Bu noktada mesleki branşlar bağlamında daha ileri araştırmalar yürütülebilir.

Sonuç olarak; öğretmenlerin tüketici kimliklerinin üretici kimliklerinden daha güçlü olduğu ve öğretmenlerin yeni medya okuryazarlıkları düzeylerinin cinsiyet, kıdem yılı ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Araştırmanın ampirik olarak ortaya koyduğu en önemli sonuçlar; öğretmenlerin fonksiyonel ve eleştirel üretim yeterliklerinin daha düşük olması ve genç ve lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin yeni medya okuryazarlıklarının kıdemli ve lisans düzeyinde eğitim almış öğretmenlere göre daha yüksek olmasıdır. Buna göre öğretmenlerin yeni medya okuryazarlığı seviyelerini arttırmak için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde yeni medya okuryazarlığı alanının daha fazla öne çıkarılması önerilebilir. Lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin yeni medya okuryazarlıklarının daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin lisansüstü eğitim almaları desteklenmesi önerilebilir. Özellikle kıdem yılı fazla öğretmenlerin yeni medya bağlamında daha fazla desteğe ihtiyaç duyması, bu noktada destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. İhtiyaç duyan öğretmenlere gerekli desteğin okul düzeyinde sağlanması için öğretmenler arası etkileşimin güçlendirilmesi kısa vadede katkı sağlayabilir. Ancak kıdem faktörünün oluşturduğu anlamlı farklılaşma, yeni medya okuryazarlığı alanında sistemli hizmetiçi eğitim çalışmalarının gerektiğini göstermektedir. Araştırmacılar için öğretmenlerin yeni medya okuryazarlıklarını etkileyen farklı korelasyonel değişkenlerin incelendiği daha ileri araştırmalar yürütülmesi önerilebilir.

New Media Literacy In Teachers During Distance Education*

Sümeyra Çizmeci**

Esra Karabağ Köse***

Introduction

The new coronavirus (Covid 19) pandemic has had a significant impact on community life, affecting the health, economy, social life, and education of people all over the world. The pandemic has provoked radical changes to be made in schools, work, and social life (WHO, 2020). Education, being interactive by nature, has been one of the most significantly affected areas as a consequence of mandated social distancing.

With the spread of information technologies in education, distance education became mandatory during the pandemic. One of the most important problem areas in distance education with regard to human resources pertains to teachers' knowledge of how to use media and technology effectively. Considered to be among basic twenty-first century skills (Soffel, 2016), the acquisition of these skills presents a difficult challenge especially for middle-aged and elderly teachers.

The current study focuses on new media literacy skills, as they became mandatory skills for teachers during the pandemic when distance education became ubiquitous. The nature of media literacy has changed with the emergence of these new skills. This is important because media literacy frames the very skills related to the opportunities offered by

* The study, was produced from the master's thesis prepared by the first author at Kırıkkale University Social Sciences Institute under the supervision of the second author.

** Teacher, Ministry of Education, sumeyracizmeci@gmail.com, ORCID:0000-0003-0005-5928

** Assoc. Prof., Kırıkkale University, esrakarabag@gmail.com, ORCID:0000-0003-1367-7793

media in addition to any potential risks. While media literacy only aims to make sense of the texts that the media offers to people, new media literacy provides people with the opportunity to produce their own products and to be more effective (Park, 2012).

Media literacy is important not only to safeguard against the media's more detrimental aspects but also to benefit from media productivity (Vergili, 2020). New generation teachers need to be trained in accordance with new information and technologies, master twenty-first century knowledge and skills, and use digital media materials effectively (Yağın, 2018). It is important for teachers to be literate in new media so that they may be able to understand and explain new media correctly and to benefit from its productivity (Arslan, 2020; Kalemkuş, 2020; Posos Devrani, 2020).

Purpose

The purpose of the study is to examine teachers' new media literacy by gender, educational status, age, branch, school type, and school socioeconomic level. We solicited answers to the following questions:

1. What are teachers' new media literacy levels?
2. Do teachers' new media literacy levels differ by gender?
3. Do teachers' new media literacy levels differ by education level (undergraduate/graduate degree)?
4. Do teachers' new media literacy levels differ by age?
5. Do teachers' new media literacy levels differ by the subject taught?
6. Do teachers' new media literacy levels differ by school type?
7. Do teachers' new media literacy levels differ by the socioeconomic level of the school?

Method

The five-point-Likert-type, 35-item New Media Literacy Scale developed by Koç and Barut (2016) was used in the study. Using cluster sampling, the study sample consisted of 625 randomly selected teachers from three different districts of lower, middle, and upper socioeconomic levels who volunteered to participate in the study. The completed questionnaires were analyzed using SPSS 21.

Finding and Result

We found that teachers' new media literacy levels ($\bar{X}=3.84$) were above moderate. Participants' views toward new media literacy differed by gender. Teachers who had completed some level of graduate studies had higher average scores than those who had only earned an undergraduate degree. Teachers' new media literacy levels decreased with age. Though no significant difference was found to exist by school type or by subject taught, new media literacy levels did increase together with schools' socioeconomic level. As a result, a significant difference in teachers' new media literacy was found to exist by

gender, age, and education level. The most striking finding of the study is that female teachers' are more literate in new media than their male counterparts.

Recommendations

To increase teachers' new media literacy levels, aspiring teachers should be offered courses on new media literacy while studying in university and current teachers should be offered seminars on new media literacy as part of their in-service training. Considering that teachers with postgraduate education have higher levels of new media literacy, teachers should be supported to pursue postgraduate degrees.

Kaynakça/References

- Ali, W. (2020). Online and remote learning in higher education institutes: A necessity in light of Covid-19 pandemic. *Higher Education Studies*, 10(3), 16-25.
- Alipio, M. (2020). Education during COVID-19 era: Are learners in a less-economically developed country ready for e-learning? [http://hdl.handle.net/10419/216098]. (Erişim 18.12.2020).
- Arslan, A. (2020). Öğretmen adayları perspektifinden pandemi öncesi ve sonrası öğrencilere kazandırılması gereken 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi Salgın Sürecinde Türkiye'de ve Dünyada Eğitim*, 49(1), 553-571.
- Aslan, N. ve Tuncer Basel, A. (2017). Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okur-yazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1353-1372.
- Atmaca, Ç. (2016). Medya okuryazarlığı dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 442-480.
- Aybek, B. ve Demir, R. (2014). Lise öğrencilerinin medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 43(1), 46-62.
- Ayvaci, H. Ş., Bakırcı, H. ve Başak, M. H. (2014). Fatih projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler, öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 20-46.
- Balci, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Benzer, E. (2020). Bilimsel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı arasındaki ilişki: Fen bilgisi öğretmen adayları örneği. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 5(1), 10-23.
- Binark, M. (Der.) (2007). *Yeni medya çalışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAAd*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6.
- Budden, C. B., Anthony, J. F., Budden, M. C., Jones, M. A. (2007). Managing the evolution for a revolution: Marketing implications of internet media usage among college students. [https://clutejournals.com/index.php/CTMS/article/view/5283]. (Erişim 17.05.2020).

- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(2), 11-53.
- Cemaloğlu, N. ve Daşcı Sönmez, E., (2021). Okullaşma sürecinde uzaktan evde eğitime geçiş. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 63-82.
- Carrillo, C. ve Flores, M. A.. (2020). COVID-19 and teacher education: A literature review of online teaching and learning practices. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 466-487. doi: 10.1080/02619768.2020.1821184
- Çakmak, E. (2019). Öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(3), 300-316 . doi: 10.29250/sead.626507
- Çakmak, E. E. (2019). Öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(3), 300-316. doi: 10.29250/sead.626507
- Deveci, Y. ve Çengelci, A. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2) , 25-43.
- Flores, MA ve Gago, M . (2020). Portekiz’de COVID-19 salgını zamanlarında öğretmen eğitimi: Ulusal, kurumsal ve pedagojik tepkiler. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 507-516. doi: 10.1080 / 02607476.2020.1799709
- Görmez, E. (2014). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 137-157.
- Hopurcuoğlu, A. ve Akaydın, Ş. (2016). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 1273-1286.
- Kadan, G. ve Aral, N. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanım düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 2(2), 51-55.
- Kalemkuş, J. (2021). Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının 21.yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 63-87.
- Karaduman, S. (2019). Yeni medya okuryazarlığı: Yeni beceriler/olanaklar/riskler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 683-700.
- Karaman, M. (2010). Öğretmen adaylarının TV ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-62.
- Karaman, M. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1) , 326-350.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Koç, M. ve Barut, E. (2016). Development and validation of new media literacy scale (nmls) for university students. *Computers In Human Behavior*, 63, 834-843.
- Koçak, M. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin medya okuryazarlığı algıları üzerine bir inceleme: Erzurum ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi S.B.E., Erzurum.
- Korkmaz, M. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir.

- Öçal, F. N. (2017). *İlkokul öğretmenleri ve velilerin kendileri ile velilerin çocuklarına ilişkin dijital okuryazarlık yeterlilik algıları* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Park, S. (2012). Dimensions of digital media literacy and the relationship to social exclusion. [https://www.researchgate.net/publication/260753596_Dimensions_of_Digital_Media_Literacy_and_the_Relationship_with_Social_Exclusion] (Erişim tarihi: 20.09.2020)
- Posos Devrani, A.E. (2020). Yeni medya okuryazarlığının eğitim sistemindeki yeri: ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin yaklaşımı. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya Ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (6), 23-38.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, (2016). Türkiye’de Medya Okuryazarlığı. [https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=E56CE034-6CEB-41AE-A12C-B618EBEA461B&MenuId=2] (Erişim tarihi 12.11.2020)
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması sege-2017*. [https://kisi.deu.edu.tr/yunusemre.ozer/lce_sege-2017.pdf] (Erişim tarihi 25.03.2020)
- Sarı, H. ve Pürsün, T. (2017). Ortaokulda öğrenim gören disleksili öğrencilerin medya okuryazarlık bilinç düzeylerinin kendi görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 9-34.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. doi: 10.7827 / TürkçeStudies.44335
- Sarsar, F. ve Engin, G. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının medya okur-yazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 165-176.
- Sayan, H. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-122.
- Sezgin, S. ve Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(4), 37-54.
- Soffel, J. (2016). What are the 21st-century skills every student needs? https://www.weforum.org/agenda/2016/03/21st-century-skills-future-jobs-students/ (Erişim tarihi 19.01.2019).
- Şahin, A. (2018). *Eleştirel medya okuryazarlığı*. Ankara: Anı yayınları.
- Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. doi: 10.32329/uad.711110
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost.
- Udoudo, A. J. ve Ojo, G. O. (2016). New media and the development of education sector: Appraisal of selected schools. *Sage Open*, 6(4), 1-11.
- Vergili, M. (2020). *Öğretmen ve öğrencilerin medya okuryazarlığını inceleyen faktörlerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Amasya Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Amasya.
- WHO. (2020). Geçmiş salgınlar. [https://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/influenza/pandemic-influenza/past-pandemics] (Erişim tarihi 20.12.2020).
- Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(1), 183-201.
- Yamamoto, G. T., Özgeldi, M., Altun, D. (2018). Instructional developments and progress for open and equal access for learning. *Open and Equal Access for Learning in School Management*, 1(1), 117-143. doi:10.5772/intechopen.71947

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Dergimizde sadece özgün ve daha önce yayınlanmamış makalelere yer verilmektedir.

Yazı gönderme ve değerlendirme süreçleri Dergipark sistemi üzerinden yürütülmektedir. Aşağıdaki biçimsel şartları taşımayan ve imla kurallarına uygun olmayan çalışmalar bilimsel değerlendirme sürecine alınmamaktadır. Araştırmacılar intihal.net ya da turnitin gibi programlarda oluşturmuş oldukları benzerlik raporunu da sisteme yüklemelidir.

Değerlendirilmek üzere dergimizde gönderilen çalışmalar; başlık düzeni, yapı, atıf, alıntı, kaynakça, tablo ve şekiller dahil olmak üzere tümüyle APA (7th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association) yazım kuralları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Gönderilerin uzunluğunun 4.000-8.000 kelime arasında olması beklenmektedir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için editörle irtibat kurulmalıdır. Çalışmalar, Times News Roman yazı tipinde, 12 punto büyüklüğünde ve çift satır aralığında hazırlanmalı, sayfa kenar boşlukları 2.5 cm olarak düzenlenmelidir. Çalışmalar için 150-200 kelime arasında bir Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca Türkçe çalışmalar için İngilizce, İngilizce çalışmalar için de Türkçe olmak üzere, yaklaşık 750 kelime uzunluğunda bir Genişletilmiş Özet hazırlanmalıdır.

Editör değerlendirmesinden sonra, tüm makaleler en az iki hakeme gönderilmektedir. Kör hakem değerlendirmelerine dayalı olarak nihai karar Editör tarafından verilmektedir.

Tüm başvurular elektronik olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari> adresinde yer alan bağlantı kullanılarak gönderilmelidir. Kör hakemlik süreci için sisteme yüklenen makale metinlerinde kesinlikle çalışmanın yazarlarına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamalıdır.

Çalışmalarda sırasıyla aşağıdaki başlıklar yer almalıdır:

Başlık;

- 10-12 kelime uzunluğunda, içeriği yansıtan kapsayıcı nitelikte düzenlenmelidir.

Özet;

Her ampirik çalışma; Amaç, Yöntem (araştırma modeli, ölçme araçları, çalışma grubu), Temel Sonuçlar, Araştırma ve Uygulama için Öneriler alt başlıklarından oluşan, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış bir yapılandırılmış özet içermelidir. Ampirik olmayan ya da kavramsal çalışmalar kendi çerçevelerine uygun olarak Amaç, Kavramsal Model, Sonuçlar ve Öneriler gibi alt başlıklar taşımaktadır.

Çalışmanın özgün değeri Amaç alt başlığı altında kısaca vurgulanabilir. Yapılandırılmış özet yaklaşık 150-200 kelime sınırlarında olmalıdır.

Anahtar Kelimeler;

- En az 3 en çok 5 anahtar kelime ya da kelime grubu belirlenmelidir. Anahtar kelimeler mümkün mertebe başlıkta yer almayan kavramlardan oluşmalıdır.

Giriş;

- Araştırmanın kavramsal temeli ve çerçevesi, alanyazında yer alan konu ile ilgili geleneksel ve güncel tartışmalar ve mevcut çalışmanın ilgili alanyazına katkısı bu bölümde geniş olarak açıklanmalıdır. İlgili alandaki mevcut bilgi birikimi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve mevcut araştırmanın önemi ve özgün değeri güçlü biçimde vurgulanmalı, amaç ve alt problemleri net olarak tanımlanmalıdır. Araştırmacılar gerekli gördükleri takdirde bu bölüm içerisinde alt başlıklar oluşturabilirler.

Yöntem;

- Araştırmanın modeli, evren, örneklem ya da çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenilirlik kanıtları, veri toplama ve analiz yöntemleri ile sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Bulgular;

- Araştırma bulguları, araştırmanın problem cümlesi ile uyumlu olarak, gerekli durumlarda tablo, şekil ya da grafik desteği ile sunulmalıdır. Araştırmanın çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik bilgileri, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır.

Tartışma;

- Araştırmanın temel bulguları özetlenmeli, bulgular ilgili ve güncel alanyazınla ilişkilendirilerek tartışma derinleştirilmeli ve çıkarımlara (sonuç) ulaşılmalıdır. Tartışmada eleştirel ve bilimsel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler;

- Tartışma sonucunda ortaya çıkan temel çıkarımlar ve bu çıkarımlara bağlı olarak geliştirilen öneriler özetlenmelidir. Sonuç ve öneriler araştırma bulgularının ötesine geçmemelidir.

Kaynakça;

Kaynakçanın oluşturulmasında APA son sürümü esas alınmalıdır. Araştırmacılar, nitelikli bir çalışmanın hem ilgili alanyazındaki klasik kaynaklara/yaklaşımlara atıfta bulunması hem de güncel tartışmaları ihtiva etmesi gerektiğini dikkate almalıdır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Notes for Writers

Our journal accepts only original and previously unpublished articles.

All processes related to the submission and evaluation of manuscripts are run through Dergipark. Studies not following proper formatting or spelling rules will not be considered for scientific evaluation. A similarity report issued from programs like www.intihal.net or turnitin must accompany all submissions of manuscripts.

Studies sent to our journal for evaluation are to follow APA style guidelines (7th Edition of the Publication Manual of the American Psychological Association). This includes all headings, citations, quotations, references, and figures included in the study, as well as the actual structure of the study itself.

As we expect that manuscripts' length range from 4,000 to 8,000 words, authors should contact the editor for works exceeding the upper limit. Studies should be double spaced and written in 12 point Times New Roman font. Page margins should be at 2.5 cm. An abstract consisting of 150 to 200 words in both Turkish and English should accompany all studies. Furthermore, a Turkish extended abstract of approximately 750 words should accompany English-language studies whereas an English extended abstract of equal length should accompany Turkish-language studies.

After evaluation by the editor, all articles are sent to at least two referees for blind review. Basing his/her decision on the referees' comments, the editor makes the ultimate decision for whether the article will proceed on to subsequent stages.

All applications are to be sent electronically using the link found on <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari>. During the blind review process, absolutely no information related to the author(s) of a study is to be included in the texts uploaded.

Studies should include the following headings:

Title;

- The title should consist of 10 to 12 words and reflect the content of the work in a comprehensive manner.

Abstract;

Empirical studies should contain a structured abstract in both Turkish and English that consists of the following sections: Aim, Method (research model, measurement tools, and study group), Basic Conclusions, and Recommendations for Future Research and Practice. Non-empirical or conceptual studies, however, should include the following sections, as necessary: Aim, Conceptual Model, Conclusions, and Recommendations.

The study's original value may be briefly emphasized in a sub-section under the study's aim. The structured abstract should range from 150 to 200 words.

Keywords;

- A minimum of three and a maximum of five keywords or word groups should be specified. As much as possible, keywords should be concepts not used in the title.

Introduction;

- The conceptual foundation and framework of the research, traditional and contemporary discussions related to the subject in the literature, and how it will contribute to the relevant literature should be broadly expounded upon in this section. The current knowledge accumulation should be critically evaluated, the importance and original value of the research strongly emphasized, and the objectives and sub-problems clearly identified. Researchers may add supplemental sub-headings as they deem fit in this section.

Method;

- In this section, the research model, universe, sample or study group, data collection tools, evidence on the study's validity and reliability, and the data collection and analysis methods used in this study, including their limitations, should be explained in details.

Findings;

- The research findings should be in harmony with the problem statement of the research and supported by the necessary tables, figures, and/or graphics. The demographics of the study group should be presented under the method and not under the findings. Likewise, information on the validity and reliability of the measurement tools used during research should also be presented in the method and not under the findings.

Discussion;

- The basic research findings should be summarized, discussion on the findings should be deepened and related to the relevant contemporary literature, and conclusions should be made. Discussion should be critical and scientific in nature.

Conclusions and Recommendations;

- The basic conclusions resulting from the discussion and recommendations based on these conclusions should be summarized without exceeding the actual scope of the findings.

References;

The most recent version of APA should be used as a basis while composing references. Researchers should keep in mind that a high-quality study should include references not only to classic sources and approaches present in the relevant literature but also to contemporary discussions.

BU SAYIDA

Esra Asıcı & Aykut Günlü

Üniversite Öğrencilerinin Gözünden COVID-19 Salgını: Nitel Bir Araştırma
COVID-19 Pandemic From The Perspective of University Students: A Qualitative Research

Fatma Mansur & Ece Doğuc

Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Umut Düzeyleri
Hope Levels Of University Students During The Covid-19 Pandemic

Birgül Çiçek & Hande Şahin & Sibel Erkal

Covid-19 Salgın Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığının İncelenmesi
Smartphone Addiction In University Students: The Covid-19 Pandemic

Mertkan Üçüncüoğlu & Hamdi Özdemir & Veli Ozan Çakır

Covid-19 Pandemisi Sırasında Sporda Kriz Yönetiminin Bir Parçası Olarak Esport Kullanımı
Use Of Esports As Part Of Crisis Management During The Covid-19 Pandemic

Özge Sanem Özateş Gelmez

COVID-19'la Mücadelenin Aktif Özneleri Olarak Gençler:
Salgına Karşı Dünyadan İyi Uygulama Örnekleri
*Youth As Active Agents In The Fight Against COVID-19 Best Practice Examples Against
The Pandemic From Around The World*

Sümeyra Çizmeci & Esra Karabağ Köse

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir İnceleme
New Media Literacy In Teachers During Distance Education

